

การถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ
ของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่

สิทธิพงษ์ ยิ่งงามแก้ว

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร

ลิขสิทธิ์ © by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กันยายน 2558

การถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ
ของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม

หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กันยายน 2558

การถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่ม
ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่

สิทธิพงษ์ ชิงงามแก้ว

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร

คณะกรรมการสอบ

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หวังเจริญ)

.....

(อาจารย์ ดร.พิชญลักษณ์ พิชญกุล)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิรมล อุดมอ่าง)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พิชญลักษณ์ พิชญกุล)

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

25 กันยายน 2558

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระในครั้งนี้ สำเร็จผลได้ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงของอาจารย์ ดร.พิชญลักษณ์ พิชญกุล ประธานที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา แนวทางการดำเนินงาน และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนการค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ ผู้ศึกษาใคร่ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หวังเจริญ ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ และรองศาสตราจารย์ ดร.นิรมล อุดมอ่อง กรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา ตลอดจนตรวจแก้ไขงานจนการค้นคว้าแบบอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประสานงานที่คอยช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา รวมทั้งกำลังใจจากเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่าน

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ครอบครัวینگามแก้ว และครอบครัวอินดา สำหรับความรัก กำลังใจ และสนับสนุนทุนการศึกษา จนสามารถทำให้การจัดทำการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้สำเร็จ

ขอขอบพระคุณศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ และกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการเก็บข้อมูล งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปโดยดี

สุดท้ายนี้ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การค้นคว้าแบบอิสระในครั้งนี้จะถูกนำไปใช้เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจที่จะทำการศึกษาต่อไป หากมีสิ่งผิดพลาดหรือมีข้อบกพร่องประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับและขอภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved.

สิทธิพงษ์ ینگามแก้ว

หัวข้อการค้นคว้าแบบอิสระ การถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นายสิทธิพงษ์ ยิ่งงามแก้ว

ปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการอุตสาหกรรมเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.พิชญลักษณ์ พิชญกุล

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาการทำนาของกลุ่มเกษตรกรเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ จนสามารถคว้ารางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่น ชนะเลิศอันดับ 2 ในปี 2553 และชนะเลิศที่ 3 ในปี 2555 เกษตรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจะประสบความสำเร็จได้ นั้นต้องอาศัยการเรียนรู้จากผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน และผู้ที่ประสบความสำเร็จ เพราะในการผลิตเมล็ดพันธุ์จะต้องมีปัญหาหรืออุปสรรค รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับบทเรียนและการถอดบทเรียน และแนวคิดคุณลักษณะผู้ประกอบการ 5 ประการ ประกอบด้วย ความคิดริเริ่มในการดำเนินงานกลุ่ม ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม บทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ความมั่นคงและฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม และการทำกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้รวบรวมเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้ เกษตรกรที่ทำกรสัมภาษณ์มีจำนวน 3 ราย ประกอบด้วย นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ นายอินทอน นาระทะ ตำแหน่งรองประธาน และ นายสุทัศน์ โปธาวงศ์ ตำแหน่งประชาสัมพันธ์ เพราะตัวแทนกลุ่มที่คัดเลือกมาดังกล่าว ได้เป็นผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อตั้งแต่เริ่มแรก และมีประสบการณ์ในการดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน โดยนำข้อมูลที่นำมาทำการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อสามารถประสบความสำเร็จได้ โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ในรูปแบบการถอดบทเรียนตามบุคคล กลุ่ม และ โครงการ เพราะเป็นการ

เรียนรู้แบบบูรณาการ มีการพูดคุยกัน มีการเล่าเรื่อง และมีการดำเนินกิจกรรม ปัจจัยทั้งหมดนี้สามารถสร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่มได้ ในระยะสั้นจะช่วยทำให้สมาชิกเกิดการปรับปรุงเทคนิคการทำงาน ในระยะกลางจะช่วยทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานและการกล้าเผชิญกับปัญหามากขึ้นและเกิดพัฒนาการที่ดีขึ้นของการดำเนินงาน และในระยะยาวจะช่วยทำให้สมาชิกเกิดต้นแบบการทำงานที่ดี เกิดรูปแบบกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และเกิดความเข้าใจปัญหาการทำงานอย่างเป็นระบบ และความสามารถในการบริหารและจัดการกลุ่ม ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ เพราะมีการบริหารจัดการ มีการคิดการวางแผนดำเนินการในด้านต่างๆ มีการควบคุมดูแล มีการคัดเลือกบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน ตลอดจนดูแลรักษา มีลักษณะการเป็นผู้นำ และรู้หลักการบริหารงาน เมื่อต้องทำงานร่วมกับคนหลายระดับในภาวะที่แตกต่างกัน ซึ่งจะสามารถนำพากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบความสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการ เกษตรกรผู้ประกอบการในยุคที่ราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวนนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะจูงใจเตรียมตัวศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อจะได้รับมือกับวิธีการเป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ให้ได้วิธีการบริการจัดการและวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม เพื่อจะช่วยเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิตที่จะทำให้ผู้ประกอบการมีผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น และเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์ในเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาหลักคือ การปนพันธุ์ เพราะจะทำให้ผลผลิตของกลุ่มนั้นด้อยคุณภาพลงไป และทำให้จำหน่ายได้ในราคาที่ต่ำกว่าราคากลาง ดังนั้นเกษตรกรในกลุ่มจึงต้องมีการพัฒนาตนเองและสมาชิกอยู่เสมอ โดยการประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกัน เพื่อเป็นการเน้นย้ำและตระหนักให้สมาชิกได้เห็นถึงความสำคัญของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

Independent Study Title Lesson Learned About Characteristics of a Successful Entrepreneur of Ban Mor Rice Seed Producer Group, Chiang Mai Province

Author Mr. Sitthipong Yingngamkeaw

Degree Master of Business Administration (Agro-Industry Management)

Advisor Lecturer Dr. Pichayalak Pichayakul

ABSTRACT

This research aims to analyze the results from experiential learning process about Characteristics of successful entrepreneur of Ban Mor rice seed producer group, Chiang Mai province. It studied the way farmers cultivated their rice to produce good quality rice seeds, which then went on to win the second prize for Excellent Rice Seed Producing Group in 2010 and also came third in 2012. To achieve this, farmers must have the ability to learn from experienced and successful farmers because obviously, to produce good quality rice seeds there are some difficulties and problems that affect to the quality of rice seeds. The observer used the ideas from experiential learning process, the five concepts of characters for traders which were combined as a conceptual framework. Contains The initiative group operations, The ability to manage the group, The participation of member the group, The stability and economic base of the group and The activities of public environmental benefits. This study used in-depth questionnaire as a method to collect data. The three selected farmers were Mr. Ummeuang Arthit, the president of rice seed producer group from Ban Mor, Mr. Intorn Narata, the vice president of the group and Mr. Suthat Pothawong, the public relation officer. They are selected because all of the three were the founders of the group. All the samples had great experienced in this field. Data was collected as the descriptive statistic.

The findings revealed that the members of the group can achieve their objectives by learning from specialists, the group and the project because it was the integrated learning. Data collection was obtained through focus groups. All these factors could create the learning styles to the members of the group. In the short-term it would lead the members to reform their working style. In the medium-term it would make the members feel more confidence and could face the problems without fear. They also help to develop the better operations. In the long-term they would help to create better and more efficient working prototype. To understand the system of working issues and the ability to manage and handle the group which was the most important factors in this study. In order to be a good leader, there is a need to have good management skill, good strategy planning with supervision, be able to select the efficient staff, have clear division of responsibilities along with leadership characteristics and have knowledge management principles and be able to multitask when dealing with multi-level people.

The suggestions to the farmers in price volatility period was it is necessary to always be alerted in order to expand a field of knowledge in order in order to handle the varieties of rice seeds operation to find the best performance for both management and operation sectors. In addition to being able to increase the quality and the quantity of the rice seeds in order to increase yields among small holder rice farmers. The farmers must also be ready for any situations that might happen in the future including solve the major problem which was the admixture of the seeds which would lead to poor quality of rice seeds and face the low prices in the market. Therefore, the farmers and members in the group should always improve themselves by setting up meetings and discuss problems and find solutions together to emphasize and build awareness of the importance of genetically pure and good quality rice seeds.

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
ABSTRACT	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	3
นิยามศัพท์	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	3
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว	4
ประเภทของเมล็ดพันธุ์ข้าว	5
หลักการสำคัญเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์	5
ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	6
แนวคิดเกี่ยวกับบทเรียนและการถอดบทเรียน	11
แนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะผู้ประกอบการ	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา	19
ขอบเขตการศึกษา	19
วิธีการศึกษา	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แผนการดำเนินงาน	20
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	22
การวิเคราะห์ข้อมูล	22
สถานที่ในการดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูล	22
ระยะเวลาในการศึกษา	22
บทที่ 4 ผลการศึกษา	23
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์	23
ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ	30
ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ	45
ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	60
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ	62
สรุปผลการศึกษา	62
อภิปรายผล	70
ข้อค้นพบ	72
ข้อเสนอแนะ	73
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	75
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก	78
ภาคผนวก ก	79
ภาคผนวก ข	84
ประวัติผู้เขียน	89

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 อัตราผลผลิตเมล็ดพันธุ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1	25
ตารางที่ 4.2 อัตราผลผลิตเมล็ดพันธุ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2	26
ตารางที่ 4.3 อัตราผลผลิตเมล็ดพันธุ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3	28
ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนสมาชิกในแต่ละปี	30

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวความคิดในการศึกษา	21
ภาพที่ 4.1 นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ	25
ภาพที่ 4.2 นายอินทอน นาระทะ ตำแหน่งรองประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ	27
ภาพที่ 4.3 นายสุทัศน์ โปธางส์ ตำแหน่งประชาสัมพันธ์กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ	28
ภาพที่ 4.4 การสัมภาษณ์เกษตรกรของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ	29
ภาพที่ 4.5 กิจกรรมและองค์ความรู้ของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ	29
ภาพที่ 4.6 ภูมิทัศน์ในชุมชนบ้านหม้อ	30
ภาพที่ 4.7 แผนผังโครงสร้างของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ	33
ภาพที่ 4.8 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่	39
ภาพที่ 4.9 บริษัท สยามคูโบต้าคอเปอร์เรชั่น จำกัด	40
ภาพที่ 4.10 ลักษณะข้าวสันป่าตอง 1	40
ภาพที่ 4.11 ลักษณะข้าวขาวดอกมะลิ 105	41
ภาพที่ 4.12 การประชุมระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อ	50
ภาพที่ 4.13 การช่วยเหลือสมาชิกโดยการหุงและแจกข้าวในโอกาสต่างๆ	52

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีลักษณะของภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่มีความอุดมสมบูรณ์และเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม จากอดีตจนถึงปัจจุบันพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศเป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำนาเพาะปลูกข้าวพบได้ทั่วทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของชาวนาที่มีต่อประเทศและคนในประเทศ เปรียบเหมือนกระดูกสันหลังของชาติ โดยที่ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นผู้ผลิตแหล่งอาหารสำคัญของคนในชาติและของโลกด้วย การผลิตข้าวของเกษตรกรชาวนาที่ทำนาเป็นอาชีพหลักในอดีตนั้นผลิตเพื่อยังชีพในครัวเรือน แต่ปัจจุบันจากการเข้ามาของภาครัฐที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่ชนบท จึงทำให้ชุมชนชาวนามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิตและด้านเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตจำนวนมากเพื่อการจำหน่ายและเพื่อการส่งออก ซึ่งลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนชาวนามาเป็นรูปแบบเชิงพาณิชย์ คือ ผลิตเพื่อจำหน่ายสู่ท้องตลาด เพื่อที่จะได้เงินมาซื้อปัจจัยในการดำรงชีวิต (กฤษฎา นาโสภ, 2552)

ข้าวเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีจำนวนชาวนา 3.7 ล้านครัวเรือน จากเกษตรกรทั่วประเทศประมาณ 5.6 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ของครัวเรือนทั้งหมด ในปี 2556 มีพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าวรวมทั้งประเทศ 79 ล้านไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 36 ล้านตัน ข้าวเป็นสินค้าเกษตรที่มีเป้าหมายเพื่อการส่งออก ดังนั้นราคาข้าวจึงถูกกำหนดจากความต้องการในตลาดโลก และต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต เช่น การพัฒนาที่ดิน แรงงาน เครื่องจักรการเกษตร รวมไปถึงเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี ในการผลิตพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพและประสบความสำเร็จจะต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยนำเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมไปใช้ในทุกๆขั้นตอน ตั้งแต่การเพาะปลูกในแปลงขยายพันธุ์ไปจนถึงการนำเมล็ดพันธุ์เข้าปรับปรุงคุณภาพจนได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดี แล้วจัดเก็บในสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่ถูกควบคุมเพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีผลผลิตสูง มีคุณภาพ และสามารถใช้กระจายพันธุ์หรือออกจำหน่ายได้ (กระทรวงพาณิชย์, 2555)

ในจังหวัดเชียงใหม่มีประชากรที่ประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรชาวนารวมทั้งสิ้น 51,446 คน เป็นพื้นที่ปลูกจำนวน 392,614.75 ไร่ (สำนักข่าวไทยนิวส์, 2557) โดยที่กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อตั้งอยู่หมู่ที่ 12 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มจัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวครั้งแรก เมื่อปี 2544 โดยการส่งเสริมสนับสนุนและให้คำแนะนำของนายประพจน์ พรหมพึ่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ศูนย์ขยายพันธุ์ที่ 7 จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ และนายประมาธ เมฆทกุล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลป่าไผ่ในขณะนั้น และได้รับคัดเลือกจากสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย จัดตั้งเป็นศูนย์ส่งเสริมและผลิตข้าวชุมชนบ้านหม้อ โดยในปี 2553 ได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่น ชนะเลิศที่ 2 กลุ่มภาคเหนือตอนบน และในปี 2555 ได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่น ชนะเลิศที่ 3 กลุ่มภาคเหนือตอนบน และได้ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน (ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่, 2555)

ในปี 2549 ได้ทำการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 27 ราย พื้นที่จัดทำแปลงประมาณ 400 ไร่ ในการดำเนินกิจกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ปีละ 2 ฤดู ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง นอกจากนั้นกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อยังบูรณาการกับศูนย์ข้าวชุมชนบ้านหม้อ และได้รับคัดเลือกจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ให้เข้าร่วม โครงการศูนย์เมล็ดพันธุ์หนึ่งแปลงตัวอย่างของบริษัทสยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด และได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์เชียงใหม่ เพื่อทำการคัดเลือกให้เป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่นระดับกลุ่มศูนย์ภาคเหนือตอนบนในปี 2555 (ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่, 2555)

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าว การทำงานของเกษตรกรเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพนั้น จะต้องอาศัยการเรียนรู้จากผู้ที่มีการประสบความสำเร็จในการทำงาน และผู้ที่ประสบความสำเร็จ เพราะในการผลิตเมล็ดพันธุ์จะต้องมีปัญหาหรืออุปสรรค รวมถึงปัจจัยต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพราะเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นวัตถุดิบหลักที่สำคัญที่ใช้ในการกระจายพันธุ์เพื่อเพาะปลูก ถ้าหากมีเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีก็จะทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาด้วย จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบความสำเร็จในการผลิต และเคยได้รับรางวัลจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวในปี 2553 และ 2555 จึงเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับการถอดบทเรียนจากผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะเป็นข้อมูลความรู้ และแนวทางให้แก่เกษตรกรชาวนาที่มีความสนใจในการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ศึกษาเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและแก้ไขในอาชีพของตนให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

เมล็ดพันธุ์ข้าว หมายถึง ผลผลิตที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมในการปลูกต้นข้าวและใช้สายพันธุ์ที่ต้องการ โดยมีการควบคุมกระบวนการปลูกในทุกขั้นตอนอย่างเคร่งครัด ตั้งแต่การรับเมล็ดพันธุ์ การวางแผนการปลูก การปลูกและดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีและถูกต้องตามเป้าหมาย

การถอดบทเรียน หมายถึง แนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงานเพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจึงเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน ออกมาเป็นบทเรียนหรือความรู้ที่ชัดแจ้ง ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกระบวนการ อันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิดและเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ หมายถึง กลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพเพาะปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักในระดับชุมชนเขตพื้นที่ศึกษาบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพตามเป้าที่ตั้งไว้ ปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้ขยายการทำเกษตรไปในระดับเกษตรอุตสาหกรรมมากขึ้น

ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ หมายถึง การที่ชาวนาเลือกทำอาชีพเป็นผู้ผลิตโดยการทำนาเพาะปลูกข้าว และเป็นผู้จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังการเก็บเกี่ยว โดยมีการบริหารการดำเนินการในสิ่งที่ทำจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีเสถียรภาพทางการเงิน และมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพทำนาได้ตลอดไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ทราบบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อเป็นประโยชน์ให้แก่เกษตรกร โดยใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและเป็นแนวทางการส่งเสริมในการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวต่อไปได้

บทที่ 2

ทฤษฎีแนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้รวบรวมความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รวบรวมเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยจำแนกเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว
2. ประเภทของเมล็ดพันธุ์ข้าว
3. หลักการสำคัญเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์
4. ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
5. แนวคิดเกี่ยวกับบทเรียนและการถอดบทเรียน
6. แนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะผู้ประกอบการ
7. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว

ความสำคัญของเมล็ดพันธุ์การเพาะปลูกข้าวในปัจจุบันทั้งหมดปลูกเพื่อการค้า จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุน ข้าวต้นหนึ่งเป็นเสมือนเครื่องจักรเครื่องหนึ่ง เมื่อใส่วัตถุดิบเข้าไปในปริมาณที่เท่ากัน ผลผลิตที่ได้จากเครื่องจักรที่มีประสิทธิภาพสูง จะมีการสูญเสียน้อย ได้ผลผลิตมากกว่า และมีคุณภาพที่ดีกว่า จึงสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. พันธุ์เป็นสิ่งจำกัดผลผลิตสูงสุด เมื่อเกษตรกรมีการให้ปุ๋ย ยา สาร โอน และการปฏิบัติดูแลในปริมาณที่เท่ากัน ข้าวพันธุ์ดียอมให้ผลผลิตที่มากกว่า และการเพิ่มปัจจัยต่างๆมากขึ้น จนถึงจุดๆหนึ่ง พันธุ์ที่ด้อยกว่าจะหยุดการให้ผลผลิตเพิ่ม ในขณะที่พันธุ์ที่ดีกว่ายังคงให้ผลผลิตเพิ่มได้อย่างต่อเนื่องนั่นคือ ความสามารถในการให้ผลผลิตสูงสุดของพันธุ์ดีจะสูงกว่า

2. พันธุ์เป็นจุดเริ่มต้นของคุณภาพ การคัดเลือกผสมพันธุ์เพื่อผลิตพันธุ์ใหม่แต่ละพันธุ์จะต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาด หรือผู้บริโภค รวมถึงสภาพแวดล้อม ความต้านทานโรค แมลง และการตอบสนองต่อปุ๋ย ตามวัตถุประสงค์ของผู้ผสมพันธุ์ เพื่อให้ผ่านการรับรองพันธุ์ของคณะกรรมการนั้น การผสมพันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์ดังกล่าว วัตถุประสงค์หลัก ก็คือคุณภาพของผลผลิตที่ได้จากพันธุ์นั้น ต้องมีคุณภาพที่ดีตรงตามความต้องการตลาดนั่นเอง

3. พันธุ์ดีจะช่วยลดต้นทุนการผลิต ในการลงทุนที่เท่ากันหรืออาจสูงกว่าเมื่อหักต้นทุนแล้ว การใช้พันธุ์ที่ดีกว่าจะได้รับผลตอบแทนต่อหน่วยที่มากกว่า จึงเป็นการลดต้นทุนต่อหน่วยการผลิต ตัวอย่าง เช่น การเลี้ยงโคที่มีสายเลือดของพันธุ์ที่มีความสูงใหญ่อย่าง อินดูบราซิล พร้อมกับโคพื้นเมืองพม่า ซึ่งมีขนาดเล็กพอมแห่ง แม้การให้อาหารและสภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน ความแตกต่างก็จะเห็นได้ชัดเจนว่าโคพันธุ์จะมีความสูงใหญ่และเติบโตได้เร็วกว่า ผลตอบแทนหรือความคุ้มค่าของการเลี้ยงย่อมสูงกว่า ซึ่งการใช้ข้าวพันธุ์ดีก็ได้ผลในลักษณะเดียวกัน

4. เพิ่มผลผลิต พันธุ์ข้าวแต่ละพันธุ์ที่ผ่านการผสมพันธุ์คัดเลือกพันธุ์จนได้รับการรับรองพันธุ์นั้น จะมีความสามารถในการต้านทานโรคแมลงและศัตรูพืช อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในพันธุ์เดียว หากเราเลือกใช้พันธุ์ที่มีความต้านทานโรคหรือแมลงได้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ซึ่งเคยเกิดการระบาดของ พันธุ์นั้นจะยังคงให้ผลผลิตได้มากกว่าพันธุ์ที่ไม่ต้านทาน และสิ่งสำคัญพันธุ์ที่ผ่านการรับรองพันธุ์จะต้องให้ผลผลิตสูงกว่าพันธุ์มาตรฐานเสมอ มิฉะนั้นจะไม่ได้รับการรับรองพันธุ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ดี

ประเภทของเมล็ดพันธุ์ข้าว

เมล็ดพันธุ์คัด เป็นเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูงสุด ทำการผลิตโดยศูนย์วิจัยข้าว เพื่อที่จะนำไปขยายพันธุ์ต่อเป็นเมล็ดพันธุ์หลัก

เมล็ดพันธุ์หลัก เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์คัด ผลิตโดยศูนย์วิจัยข้าว แล้วส่งมอบให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว และสหกรณ์การเกษตร เพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อเป็นเมล็ดพันธุ์ขยาย หรือใช้ภายใต้โครงการพิเศษ มีคุณภาพรองมาจากเมล็ดพันธุ์คัด

เมล็ดพันธุ์ขยาย เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์หลัก ผลิตโดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว แล้วจำหน่ายให้สหกรณ์การเกษตร และเอกชน หรือส่งมอบให้ศูนย์ข้าวชุมชน เพื่อนำไปขยายพันธุ์ต่อเป็นเมล็ดพันธุ์จำหน่าย คุณภาพรองมาจากพันธุ์หลัก

เมล็ดพันธุ์จำหน่าย เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ขยายพันธุ์จากเมล็ดพันธุ์ขยาย ผลิตโดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สหกรณ์การเกษตร เอกชน และศูนย์ข้าวชุมชน แล้วจำหน่ายให้เกษตรกรทั่วไป คุณภาพรองจากพันธุ์ขยาย

หลักการสำคัญเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีให้ได้ตามมาตรฐานนั้น มีสิ่งที่สำคัญเป็นหลักในการปฏิบัติในหลายอย่าง คือ ต้องมีการป้องกันการปนพันธุ์ มีการกำจัดพันธุ์ และปลูกด้วยเมล็ดพันธุ์ดีที่ผ่านมาตรฐานความหมายสำคัญของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพและการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีดังนี้

1. **ต้องกำจัดพันธุ์ปน** เกิดจากการผสมพันธุ์กันระหว่างเกสรเพศผู้กับเพศเมีย คือการถ่ายทอดลักษณะด้านพันธุกรรมภายใน DNA ของสิ่งมีชีวิต ซึ่งจะเกิดลักษณะที่เปลี่ยนไปอาจจะแสดงออกในช่วงชีวิตใดไม่แน่นอน หากลักษณะที่แสดงออกไม่ตรงกับพันธุ์ที่เราปลูกข้าวต้นนั้นก็คือ พันธุ์ปน

2. **ต้องป้องกันการปนพันธุ์** คือ พืชพันธุ์อื่นที่ไม่ต้องการมาเกิดเจริญเติบโตในพื้นที่ปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์

3. **ปลูกด้วยเมล็ดพันธุ์ดี** ได้มาตรฐานเมล็ดพันธุ์ข้าว มาตรฐานแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

ขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. ความสำคัญของแปลงขยายพันธุ์

การจัดทำแปลงขยายพันธุ์เป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากเป็นการปฏิบัติอันดับแรกที่กำหนดคุณภาพเบื้องต้นของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ ทั้งปริมาณและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จะดีมาน้อยเพียงใด ขึ้นกับการปฏิบัติดูแลรักษา ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ได้รับขณะที่เมล็ดพันธุ์เจริญเติบโตอยู่ในแปลงขยายพันธุ์ โดยเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากแปลงขยายพันธุ์ซึ่งมีคุณภาพต่ำ จะไม่สามารถปรับปรุงให้เมล็ดพันธุ์ดังกล่าวกลับมาามีคุณภาพที่ดีได้

2. ขั้นตอนการจัดทำแปลงขยายพันธุ์

ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพดี ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

2.1 การวางแผนการผลิต

การกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์จัดทำขึ้น โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลายด้าน ได้แก่ การตลาด สภาพพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ ชนิดของพืชพันธุ์ที่ดำเนินการผลิต การกำหนดช่วงเวลาการปลูกและเก็บเกี่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า และสภาพภูมิอากาศ รวมถึงแหล่งและปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ วัสดุอุปกรณ์และเงินทุน และบุคลากรที่มีความรู้

2.2 การคัดเลือกพื้นที่ และเกษตรกร

การคัดเลือกพื้นที่ ควรพิจารณาการคัดเลือกพื้นที่ที่มีสภาพที่ตั้งเหมาะสมต่อการปลูก มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในเขตชลประทานหรือมีน้ำเพียงพอ เป็นพื้นที่ติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ มีการคมนาคมสะดวก และไม่เป็นพื้นที่ระบาดของโรคและแมลงศัตรู

การคัดเลือกเกษตรกร ควรพิจารณาผู้ที่มีความพร้อม ความชำนาญ และประสบการณ์ เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้และยอมรับวิทยาการผลิตเมล็ดพันธุ์ใหม่ๆ มีความซื่อตรง และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐาน

2.3 การจัดหาเมล็ดพันธุ์เพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์

เมล็ดพันธุ์ที่จะนำไปใช้ปลูกในแปลงขยายพันธุ์ต้องมาจากแหล่งผลิตที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ และยืนยันคุณภาพอีกครั้งก่อนจ่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่มควบคุมคุณภาพของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว มีปริมาณพอเพียงและมีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานของชั้นเมล็ดพันธุ์

2.4 การวางแผนปฏิบัติงานการติดตามแปลงขยายพันธุ์

การวางแผนการปฏิบัติงานการติดตามแปลงขยายพันธุ์ ต้องดำเนินการทันทีเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลแปลงขยายพันธุ์ เริ่มต้นจากการวางแผนการจัดทำแปลงขยายพันธุ์และแผนปฏิบัติงานติดตามแปลงขยายพันธุ์ โดยกำหนดช่วงเวลาปฏิบัติงานที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร
2. การฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์
3. การจ่ายเมล็ดพันธุ์เพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์
4. การปลูกดูแลรักษา
5. การกำจัดวัชพืชรบกวนในช่วงเวลาที่เหมาะสม
6. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
7. การขนส่งเมล็ดพันธุ์เข้าสู่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว

2.5 การติดตามแปลงขยายพันธุ์ให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง

การจัดทำแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพดี จำเป็นต้องมีการติดตามกำกับควบคุมการปฏิบัติของเกษตรกรให้เป็นไปตามแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ ซึ่งดำเนินการโดยยึดหลักการป้องกันในการควบคุมคุณภาพ ดังนี้

1. ติดตามและให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ปริมาณและคุณภาพสูงตามต้องการ
2. มีการป้องกันการเสื่อมพันธุ์และการเสื่อมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์
3. มีการติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพ
4. มีการวิเคราะห์ปัญหาและสรุปผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นฤดู เพื่อพัฒนาระบบการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.6 วิธีการปลูกเมล็ดพันธุ์

วิธีการปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นกระบวนการสร้างผลผลิตให้ได้ตามที่ต้องการ โดยสามารถจำแนกวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ดังนี้

1. การเตรียมดิน กำจัดข้าวเรือก่อนเปลี่ยนพันธุ์ข้าว หรือเริ่มทำแปลงขยายพันธุ์ครั้งแรก โดยตากหน้าดินหลังเก็บเกี่ยวข้าวอย่างน้อย 2 สัปดาห์ แล้วใช้โรตารีย่ำกลบตอซัง จากนั้นระบายน้ำออกให้หน้าดินแห้ง 2 สัปดาห์

2. การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ สุ่มเมล็ดพันธุ์เพื่อตรวจสอบข้าวพันธุ์ปน และความงอกก่อนปลูก โดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปลูกแบบหว่านน้ำตม และ 5 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปลูกแบบปักดำด้วยคน และ 7-10 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปักดำด้วยเครื่องปักดำ

3. วิธีการปลูกข้าว

การหว่านน้ำตม เหมาะสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำชลประทานที่ขาดแคลนแรงงาน ทำนาหลายครั้งต่อปี ไม่มีการเปลี่ยนพันธุ์ โดยนำเมล็ดพันธุ์ข้าวแช่ในน้ำสะอาด นาน 1-2 ชั่วโมง แล้วนำไปหว่านในนาด้วยมือหรือเครื่องหว่านเมล็ด

การปักดำ เหมาะสำหรับพื้นที่อาศัยน้ำฝน หรือมีการเปลี่ยนพันธุ์ข้าว เพื่อป้องกันปัญหาข้าวเรื่อ และกรณีที่มีเมล็ดพันธุ์จำกัด แต่ต้องการให้มีการขยายพันธุ์ปริมาณมาก โดยสามารถทำได้ทั้งการปักดำด้วยแรงคน และการปักดำด้วยรถดำนา

2.7 การดูแลและป้องกันศัตรูพืช

1. การใส่ปุ๋ยในนาข้าว หลังจากที่ได้เมล็ดพันธุ์งอกออกมาเป็นต้นข้าวเจริญเติบโตแล้ว จำเป็นต้องมีการใส่ปุ๋ยเพื่อบำรุงธาตุอาหาร และเป็นการเร่งการเจริญเติบโต ควรเลือกใช้ปุ๋ยใช้ถูกกับชนิดและความเหมาะสมของพันธุ์ข้าวที่ปลูก เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

2. การป้องกันศัตรูพืช เกษตรกรสามารถเลือกใช้สารเคมีต่างๆ ในการกำจัดแมลง และควรใช้ในปริมาณที่เหมาะสม หรือทดแทนสารเคมีได้โดยสามารถเลือกใช้สารอินทรีย์กำจัดแมลงคือ น้ำส้มควันไม้ ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.8 การตรวจตัดพันธุ์ปนและการป้องกันวัชพืช

เป็นการปฏิบัติเพื่อควบคุมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตในแปลงขยายพันธุ์ โดยตรวจสอบภาพต้นพืชที่ปลูกอยู่ในแปลงขยายพันธุ์มีลักษณะตรงตามพันธุ์พืชปลูกที่ต้องการ หากมีต้นพืชพันธุ์อื่นขึ้นปะปนอยู่ควรทำการถอน ซึ่งการกำจัดข้าวพันธุ์ปนสามารถทำไปพร้อมกับการป้องกันด้วยการถอน การกำจัดวัชพืช และการตรวจโรคแมลงในแปลงขยายพันธุ์ ซึ่งสามารถทำได้ในระยะเวลาต่างๆ ตั้งแต่ระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง และระยะก่อนเก็บเกี่ยว

2.9 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

เพื่อให้เกษตรกรทำการเก็บเกี่ยวและมีการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง ภายใต้สภาพแวดล้อมและระยะเวลาที่เหมาะสม สามารถจัดการผลผลิตเมล็ดพันธุ์ให้คงคุณภาพดีก่อนนำไปปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ในลำดับต่อไป ควรดำเนินการ ดังนี้

2.9.1 การเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวข้าว ควรทำการระบายน้ำออกจากแปลงนาก่อนถึงวันเก็บเกี่ยวประมาณ 10 วัน เพื่อให้ข้าวสุกและแก่อย่างสม่ำเสมอ หรือสังเกตเมล็ดที่ปลายรวงเปลี่ยนเป็นแป้งแข็ง และเมล็ดเปลี่ยนเป็นสีเหลือง

ระยะเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวที่เหมาะสม เก็บเกี่ยวข้าวที่ระยะพลับพลึง หรือการเก็บเกี่ยวข้าวหลังจากวันที่ข้าวออกดอกบานเกือบเต็มพื้นที่ หรือมีดอกบานประมาณ 75-80 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ปลูก ซึ่งในระยะนี้เมล็ดพันธุ์ข้าวจะมีความชื้นประมาณ 20-26 เปอร์เซ็นต์ เป็นเวลา 28-30 วัน ในสภาพพื้นที่แปลงนาข้าวที่แห้งและไม่มีน้ำขัง

ข้อดีของการเก็บเกี่ยวข้าวในระยะที่เหมาะสม ทำให้ได้ผลผลิตข้าวเต็มศักยภาพ ผลผลิตดีมีคุณภาพ ทั้งสีของข้าวเปลือก สีข้าวกล้อง ขนาดและรูปร่างเมล็ด ตรงตามพันธุ์ ได้ปริมาณข้าวเต็มเมล็ด และต้นข้าวมากเมื่อนำข้าวเปลือกไปสี

2.9.2 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

การดำเนินการเพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บเกี่ยวจากแปลงขยายพันธุ์คงคุณภาพดีมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. **การนวดทำความสะอาดเบื้องต้น** ปัจจุบันเกษตรกรนิยมใช้เครื่องจักรเนื่องจากทำงานได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพในการคัดแยกสิ่งเจือปนออกจากเมล็ดได้ ซึ่งมี 2 ประเภท คือ เครื่องนวดข้าวขนาดเล็ก และเครื่องนวดข้าวขนาดใหญ่

2. **การตากลดความชื้น** เนื่องจากเมล็ดพันธุ์มีคุณสมบัติที่สามารถรับและถ่ายเทความชื้นระหว่างภายในเมล็ดกับบรรยากาศรอบๆ เมล็ดพันธุ์ จนกระทั่งความชื้นถึงจุดสมดุล ซึ่งเมล็ดพันธุ์จะมีความชื้นที่คงที่ โดยทั่วไปแล้ว ระดับความชื้นที่ปลอดภัยสำหรับการเก็บรักษาของเมล็ดพันธุ์ข้าวคือ 13-14 เปอร์เซ็นต์

2.9.3 การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์เพื่อรอการจัดซื้อ มีข้อควรปฏิบัติ ดังนี้

1. เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการลดความชื้นแล้วอยู่ในระดับที่ปลอดภัยในภาชนะบรรจุที่เหมาะสม

2. สถานที่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ต้องป้องกันแดดแลฝนได้ มีการระบายอากาศที่ดี

3. มีวัสดุรองรับกองเมล็ดพันธุ์ เช่น แคร่ ไม่ควรวางบนพื้นดินหรือซีเมนต์โดยตรง หรือวางชิดฝาผนังมากเกินไป

4. มีระบบควบคุมการเก็บรักษาเพื่อป้องกันการสับสนและเกิดการปะปนพันธุ์ โดยการติดป้ายบ่งชี้ หรือทำเครื่องหมายที่กระสอบบรรจุ

5. ไม่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้ในที่เดียวหรือใกล้กับความชื้นหรือตัวนำความชื้น เช่น เก็บรักษา ร่วมปุ๋ย สารเคมี หรือเก็บใกล้แหล่งน้ำ

6. ตรวจสอบสภาพและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ พร้อมเตรียมการป้องกันกำจัดโรคแมลงศัตรูที่อาจเข้าทำลายเมล็ดพันธุ์ระหว่างการเก็บรักษา

3. การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากเกษตรกรแปลงขยายพันธุ์

เป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดำเนินงานภายใต้การดูแลของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว เกษตรกรที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์จำเป็นต้องมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บรักษาไว้ยังคงคุณภาพดี ก่อนที่นำไปปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ต่อไป มีข้อควรปฏิบัติดังนี้

3.1 การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ก่อนการจัดซื้อ

เจ้าหน้าที่ต้องแนะนำให้เกษตรกรพึงปฏิบัติในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์หรือการจัดซื้อ เพื่อคงคุณภาพเมล็ดพันธุ์ให้ดีที่สุด ดังนี้

1. สถานที่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ควรกว้างขวาง ขนย้ายได้สะดวก สามารถป้องกันแดดและฝนได้ดี

2. การบรรจุเมล็ดพันธุ์ในภาชนะ ความชื้นของเมล็ดพันธุ์ต้องผ่านการลดความชื้นมาอยู่ในระดับที่ปลอดภัยต่อการเก็บรักษา และบรรจุในกระสอบตามปริมาณที่กำหนด

3. การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ ควรจัดเรียงกระสอบเมล็ดพันธุ์บนแคร่สูงจากพื้น 10-15 เซนติเมตร ไม่ควรวางชิดผนัง หรือเก็บรวมไว้กับปุ๋ยหรือสารเคมี มีพื้นที่ทางเดินที่สามารถเข้าสู่ตัวอย่างได้สะดวก ติดเครื่องหมายบ่งชี้ในแต่ละกระสอบหรือแต่ละกองอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการปะปนพันธุ์และทำความสะอาดสถานที่เก็บเพื่อป้องกันการเข้าทำลายของแมลงศัตรู

3.2 วิธีการจัดซื้อ

การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากเกษตรกรแปลงขยายพันธุ์ เจ้าหน้าที่งานแปลงขยายพันธุ์ต้องยึดหลักการดำเนินงานตามระเบียบการมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. จัดทำหนังสือขออนุมัติหลักการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืน และพร้อมยื่นทะเบียนรายชื่อเกษตรกรและประมาณการผลผลิตก่อนการเก็บเกี่ยวอย่างน้อย 45 วัน

2. แต่งตั้งคณะกรรมการจัดซื้อและคณะกรรมการตรวจรับคืนเมล็ดพันธุ์ เมื่อรับทราบการมอบอำนาจในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์จากกรมการข้าว
3. คณะกรรมการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ ดำเนินการสำรวจและสืบราคาซื้อขายเมล็ดพันธุ์ในท้องถิ่น เพื่อเปรียบเทียบและกำหนดราคาซื้อคืนเมล็ดพันธุ์ตามระเบียบและหลักเกณฑ์
4. จัดประชุมทุกงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมการวางแผนการดำเนินงาน และแผนการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืนตามทะเบียนรายชื่อเกษตรกรที่แปลงขยายพันธุ์ผ่านมาตรฐาน
5. กลุ่มควบคุมคุณภาพสุ่มเก็บตัวอย่างเมล็ดพันธุ์เพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพเมล็ดพันธุ์ก่อนการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืน แจ้งคณะกรรมการจัดซื้อและคณะกรรมการตรวจรับเมล็ดพันธุ์

แนวคิดเกี่ยวกับบทเรียนและการถอดบทเรียน

ศุภวัฒน์ พลายน้อย (2556) กล่าวว่า การถอดบทเรียนและสังเคราะห์ความรู้ เป็นสิ่งสำคัญในการวิจัยและพัฒนา เพื่อที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีแนวคิดและเทคนิควิธีที่หลากหลายประเภท ไม่ใช่เพียงเทคนิควิธีและไม่ควรยึดติดกับวิธีวิทยาใดวิธีวิทยานิ่ง แต่เป็นกระบวนการดึงเอาความรู้ที่ได้รับจากการทำงาน มาใช้ประโยชน์หรือการบริหารจัดการต่างๆ ซึ่งบุคคล กลุ่ม และโครงการ สามารถแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นได้ มีการสะท้อนกลับทันทีเมื่อจบกิจกรรม และเกิดการเรียนรู้เมื่อจบสิ้นการทำงานหรือโครงการ ซึ่งการถอดบทเรียนจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การถอดบทเรียนตามระยะเวลา เกิดขึ้นทันทีเมื่อจบสิ้นเหตุการณ์ กับบทเรียนที่มาจากกรณีศึกษาในอดีต
2. การถอดบทเรียนตามบุคคล กลุ่ม และโครงการ มีทั้งของปัจเจกบุคคล กลุ่มคน ทีมงาน และของโครงการ

วารุณา จันทร์คง (2557) การถอดบทเรียนเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงานเพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจึงเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน ออกมาเป็นบทเรียนหรือความรู้ที่ชัดเจน ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียนทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกระบวนการ อันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิดและเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น

1. การถอดบทเรียน สามารถกระทำได้ 3 ช่วง ดังนี้

1.1 ถอดบทเรียนก่อนดำเนินการ คือ การเรียนรู้ก่อนที่จะเกิดข้อผิดพลาด

1.2 ถอดบทเรียนระหว่างดำเนินการ คือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน

1.3 ถอดบทเรียนหลังดำเนินการ คือ การเรียนรู้เพื่อการดำเนินงานในครั้งต่อไป

2. วิธีการถอดบทเรียน มีขั้นตอน 3 ดังต่อไปนี้

2.1 การถอดบทเรียนด้วยการเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Assist - PA)

เป็นการเรียนรู้ก่อนการทำกิจกรรม โดยเป็นการเรียนรู้จากเขา เขาเรียนรู้จากเรา ทั้งเราและเขา เรียนรู้ร่วมกัน และสิ่งที่เราร่วมกันสร้าง (เกิดความรู้ใหม่) โดยมีลักษณะเป็นการประชุมหรือประชุมเชิงปฏิบัติ

2.2 การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling)

เป็นการเรียนรู้ก่อนหรือระหว่างทำกิจกรรม ด้วยการให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ ปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวออกมาแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผู้เล่าจะเล่าความรู้สึกที่ฝังลึกอยู่ในตัวที่เกิดจากการปฏิบัติ ซึ่งผู้ฟังสามารถตีความได้โดยอิสระ และเมื่อเกิดการแลกเปลี่ยนผลการตีความแล้ว จะทำให้ได้ความรู้ที่สามารถบันทึกไว้เป็นชุดความรู้ ซึ่งการถอดบทเรียนในลักษณะนี้ จะเป็นการสกัดความรู้จากเรื่องที่เล่าออกมา ว่ามีคุณค่าและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร ไม่ใช่เป็นเพียงการเล่าเรื่องในอดีต

2.3 การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR)

ที่มาของ AAR นั้น มาจากกองทัพสหรัฐฯ โดยเกิดจากการนำผลการสงครามมาปรับปรุงเพื่อทำการรบครั้งต่อไป ดังนั้น AAR จึงเป็นการจับความรู้ที่เกิดขึ้นสั้นๆ ภายหลังการทำกิจกรรมแล้ว นำไปสู่การวางแผนในครั้งต่อไป ทำให้คนทำรู้สึกตื่นตัวและมีความรู้สึกผูกพันกับงานที่ปฏิบัติ โดยโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ทำครั้งเดียวแล้วจบ ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำ AAR ซึ่งรูปแบบการทำ AAR สามารถดำเนินการได้ทั้งระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขระหว่างการทำงานหรือ “การทำไป คิดไป แก้ไขไป” และภายหลังสิ้นสุดแต่ละกิจกรรมเพื่อนำไปวางแผนกิจกรรมครั้งต่อไป

3. ประโยชน์จากการถอดบทเรียน

3.1 ในระยะสั้น ทำให้เกิดการปรับปรุงเทคนิคการทำงาน การถอดบทเรียนจะเป็นกระบวนการในกลุ่มที่ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดการขับเคลื่อนงานไปในทิศทางเดียวกัน แนวทางการทำงานปรับเปลี่ยนได้ทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโครงการ ชุมชน สังคม และทำให้ผลการดำเนินงานโครงการดีขึ้น

3.2 ในระยะกลาง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานและการเผชิญปัญหามากขึ้น และเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้เห็นพัฒนาการที่ดีขึ้นของโครงการ ภายหลังจากการนำบทเรียนไปปรับใช้

3.3 ในระยะยาว ทำให้เกิดต้นแบบการทำงานที่ดี เกิดรูปแบบกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เกิดความเข้าใจปัญหาการทำงานอย่างเป็นระบบ และเกิดการพัฒนาศาสตร์การทำงานในระยะต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะผู้ประกอบการ

วรรณชัย พรหมมานะ (2557) ได้ทำการศึกษาคุณสมบัติของการเป็นกลุ่มผู้ประกอบการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับรูปแบบการตัดสินใจ การบริหารงาน และการปฏิบัติของธุรกิจ ได้แก่ ความคิดริเริ่มในการดำเนินงานกลุ่ม ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม บทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ความมั่นคงและฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม และการทำกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม โดย 5 ปัจจัยดังกล่าวสามารถใช้ในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อที่จะพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานของธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ โดยที่ความหมายของแต่ละปัจจัย มีดังนี้

1. **ความคิดริเริ่มในการดำเนินงานกลุ่ม** คือ กลุ่มผู้ประกอบการจะต้องมีแนวความคิดในการที่จะในการเริ่มที่จะอาชีพหรือธุรกิจ โดยอาจจะเป็นธุรกิจในระดับครอบครัว ในระดับชุมชน เป็นต้น ต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะทำในสิ่งใหม่ โดยนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมา นำมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ที่คิดว่าดีนำมาใช้กับการดำเนินการ และสามารถหาทางแก้ไข ปัญหาหาได้

2. **ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่ม** คือ มีการคิดการวางแผนดำเนินการในด้านต่างๆ มีการควบคุม มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน ตลอดจนการดูแลรักษา มีลักษณะการเป็นผู้นำและรู้หลักการบริหารงาน เมื่อต้องทำงานร่วมกับคนหลายระดับในภาวะที่แตกต่างกัน

3. **บทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม** คือ การที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มผู้ประกอบการมีการแสดงออกด้านความคิดเห็น หรือมีการเสนอแนวทางต่างๆ ในการดำเนินการจนถึงการแก้ไขปัญหาของการดำเนินการ เพื่อให้องค์กรสามารถแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. **ความมั่นคงและฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม** คือ การที่กลุ่มผู้ประกอบการทุกคนต้องมีการลงทุนเพื่อสร้างองค์กรเพื่อให้มีความก้าวหน้าจำเป็นต้องใช้ปัจจัยด้านเงินทุน และองค์กรที่สามารถแข่งขันได้จะต้องมีเงินทุนสำรองเพื่อใช้ในการหมุนเวียนในด้านต่างๆ ให้มีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น อาจบ่งบอกถึงฐานะขององค์กรนั่นเอง

5. การทำกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การที่องค์กรนั้นๆ ดำเนินการจะต้องมีสถานที่ตั้งที่แน่ชัด ซึ่งอาจจะอยู่ในเขตชุมชน เขตป่าไม้ และเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม เป็นต้น ซึ่งหมายถึงการมีสภาพแวดล้อมรอบข้างองค์กร จำเป็นอย่างยิ่งที่กลุ่มผู้ประกอบการนั้นจะต้องมีกิจกรรมในด้านต่างๆ ที่เป็นการอนุรักษ์การด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่การดำเนินการไปด้วย

นอกจากนี้ วรรณชัย พรหมมานะ (2557) ยังได้ทำการศึกษาและได้ให้คำจำกัดความของปัจจัยของการมีคุณลักษณะที่ดีในการเป็นผู้ประกอบการไว้ 10 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. มีความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ คือ การเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องทั้งลงทุนและลงแรง ต้องทำงานหนักแทบไม่มีวันหยุด เพราะต้องวางแผน ตัดสินใจดำเนินการ และแก้ไขปัญหาอยู่เสมอ

2. มีความมั่นใจในตนเอง คือ คนที่เชื่อมั่นในตนเองจะเป็นคนที่มีกำลังใจให้ตนเองโดยไม่กลัวที่จะต่อสู้กับปัญหาและอุปสรรค จึงมีโอกาสสูงที่จะบรรลุกับความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ คุณสมบัตินี้จะทำให้คนที่ทำงานด้วยหรือคนอื่นที่เกี่ยวข้องมีความเชื่อมั่นตามไปด้วย

3. มีแนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจของตนเองอย่างชัดเจน คือ ผู้ประกอบการจะต้องรู้ว่าตนเองกำลังอยู่ในธุรกิจอะไร ผลิตภัณฑ์หรือบริการของตนคืออะไร ธุรกิจของตนเมื่อเทียบกับคู่แข่งมีจุดอ่อนและจุดแข็งอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ยังต้องรู้ยุทธวิธีว่าทำอย่างไร ธุรกิจของตนจึงจะประสบความสำเร็จได้

4. มีแผนงานที่เป็นระบบ คือ การมีเฉพาะแนวคิดทางธุรกิจที่ดีไม่ได้ยืนยันว่า ผู้ประกอบการจะประสบความสำเร็จได้ตลอด แต่ควรมีแผนงานที่เป็นระบบด้วย แผนงานนี้ เรียกว่า แผนธุรกิจ ผู้ประกอบการจะต้องมีความสามารถในการสร้างแผนธุรกิจ เพื่อชี้ให้เห็นว่า จะทำอะไร ที่ไหน อย่างไร โดยใคร เมื่อใด ใช้เงินทุนเท่าใด จะได้ผลอย่างไร การมีแผน ธุรกิจที่ชัดเจนจะช่วยให้เราวิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นอยู่และที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

5. มีความสามารถในการบริหารการเงิน คือ ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากสร้างตัวขึ้นมาได้จากการใช้ทักษะด้านการตลาด หรือการผลิต แต่มักจะเลยไม่พัฒนาทักษะในเรื่องบัญชีและการเงิน โดยมักจะโยนให้เป็นหน้าที่ของพนักงานบัญชี ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการรั่วไหลของเงินทุนในกิจการ ยิ่งเมื่อกิจการเติบโต ความซับซ้อนและปริมาณของกิจกรรมทางการค้ายิ่งมีมากขึ้น ผู้ประกอบการควรทราบขนาดที่แท้จริงของกิจการเป็นอย่างไร เช่น มีสินทรัพย์ รายได้ ต้นทุน ค่าใช้จ่าย ค่าไร เป็นอย่างไร ควรรู้วิธีการตรวจสอบฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการจะได้รู้ปัญหาและหนทางแก้ไขปัญหาก่อนได้

6. มีความสามารถทางการตลาด คือ ในยุคของการแข่งขันแบบนี้ ความสามารถทางการตลาดเป็นทักษะที่สำคัญที่จะทำให้กิจการอยู่รอดได้ ผู้ประกอบการจะต้องแสดงฝีมือด้านนี้ให้เห็นชัดเจนว่าตนเองรู้วิธีการที่จะนำสินค้าหรือบริการเข้าสู่ตลาดให้ประสบผลสำเร็จได้

7. มีความสามารถมองเห็นสภาพของการแข่งขันในอนาคตได้ คือ ในการทำธุรกิจนั้นแนวคิด แผนงานมักกระทำกันในวันนี้ แต่การดำเนินงานจริงมักจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งมีความไม่แน่นอน ดังนั้นผู้ประกอบการที่ดีจะต้องคาดการณ์ได้แม่นยำว่าสภาพตลาดและการแข่งขันจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และทำการวางแผนวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ไว้ล่วงหน้า ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อม และไม่ได้รอคอยโอกาสทางธุรกิจเข้ามาแต่ฝ่ายเดียว

8. มีแหล่งสนับสนุนที่ดี คือ ผู้ประกอบการที่จะประสบความสำเร็จนั้นมักจะเป็นบุคคลที่รู้จักเครือข่าย แหล่งสนับสนุนต่างๆ ที่ที่มีผลต่อธุรกิจของตน เช่น ผู้ประกอบการอาวุโสที่อยู่ในธุรกิจเดียวกันที่สามารถสนับสนุนแนวคิด และวิธีการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่คล้ายกัน สถาบันการเงินที่สามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเงินทุนและการขยายกิจการ เป็นต้น

9. มีทักษะในการประสานงาน คือ ผู้ประกอบการควรทราบว่าตนเองไม่สามารถรู้ทุกเรื่อง และทำทุกเรื่องด้วยตัวคนเดียวได้ โดยเฉพาะเมื่อกิจการเริ่มขยายตัวการมีทักษะการประสานงานทั้งภายในกิจการและกับภายนอกกิจการ จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น ทักษะในการประสานงานนี้รวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การมีทักษะในการสื่อสาร การสั่งการ การมีภาวะความเป็นผู้นำ และการถ่ายทอดงาน เป็นต้น

10. มีการจัดองค์กรที่เหมาะสม คือ การจัดองค์กรที่เหมาะสมไม่ได้หมายความว่าต้องมีโครงสร้างองค์กรเหมือนบริษัทใหญ่โดยทันที แต่หมายถึงการมีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ไม่ซับซ้อน เหมาะกับขนาดของกิจการ และสามารถปรับเปลี่ยนได้เป็นระยะๆ ตามขนาดขององค์กรที่เติบโตขึ้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จักรี พรหมศิริ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ บ้านนาหวาน อำเภอภูผาจำป จังหวัดอุดรธานี: กรณีศึกษาเปรียบเทียบการระหว่างชุมชนดั้งเดิมและชุมชนตั้งใหม่ โดยใช้วิธีการศึกษาในเชิงประวัติและเชิงพื้นที่ เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพและประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และข้อมูลระยะไกล เพื่อวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการดำเนินชีวิต ผลการวิจัยพบว่า วิธีการดำรงชีวิตของชาวบ้านทั้งสองชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตเนื่องจากได้รับเอาแนวคิด การพัฒนาชนบท อันเป็นผลมาจากอิทธิพลความเป็นสมัยใหม่และระบบทุนสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิวัติเขียวในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยหันมาปลูกพันธุ์พืชชนิดใหม่ ซึ่งถูกปรับปรุงให้สามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่สูง ในขณะที่เดียวกันก็ยังปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตโดยอาศัยเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ เช่น การใช้เครื่องจักรกลท่อนแรง การใช้ปุ๋ยบำรุง รวมถึงการใช้สารกำจัดศัตรูพืช บนเงื่อนไขดังกล่าวชาวนาต้องลงทุนเพื่อพัฒนาปัจจัยการ

ผลิตเอง แม้ว่ารัฐจะสนับสนุนองค์ความรู้ต่างๆ ให้ แต่สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัด คือ การเกิดขึ้นของสถาบันการเงินของรัฐเอง ที่ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือทางด้านสินเชื่อแก่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านทั้งสองชุมชนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโลกาภิวัตน์และระบบทุนแบบใหม่ การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีการผลิตของชุมชนจากการผลิตเพื่อยังชีพภายในครัวเรือนสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ได้ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านทั้งสองชุมชนเปลี่ยนแปลงจากอดีตอย่างสิ้นเชิง โดยทั้งสองชุมชนต่างเผชิญกับปัญหาภาวะหนี้สินอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนวิถีการผลิต

ปวินท์ หน่อแก้ว (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการผลิตพืชเชิงพาณิชย์ของชาวปกากะญอ: กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนแปะตำบลบ้านแปะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของเกษตรกรภายใต้การเปลี่ยนสังคมเกษตรกรรมสู่การผลิตพืชเชิงพาณิชย์นั้น ชาวปกากะญอ ตามลักษณะดั้งเดิมนั้นเป็นการเพาะปลูกข้าวเพื่อการบริโภคเป็นหลักมีการปลูกพืชผักอย่างอื่นบ้างผสมไปในไร่ข้าว เช่น มัน เผือกถั่ว งาม และแตงกวา ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อเก็บไว้บริโภคแทบทั้งสิ้น และรูปแบบการใช้ที่ดินมักจะเป็นการทำไร่หมุนเวียน ที่มีการปล่อยให้ดินได้พักตัวตามธรรมชาติ มีกฎเกณฑ์การใช้ที่ดินของหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตและวิถีการผลิตเดิมของชาวปกากะญอได้เปลี่ยนไปเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น นโยบายการใช้ประโยชน์จากที่ดินป่าไม้ของรัฐมีความเข้มงวดมากขึ้น การขยายพื้นที่ทำกินมีความยากลำบากมากขึ้น ทำให้ชาวปกากะญอต้องหาทางออกเพื่อความอยู่รอดต่อ โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนให้ชาวปกากะญอผลิตพืชเพื่อขายเป็นเงินมากขึ้น จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีการผลิตและการดำรงชีวิตของชาวปกากะญอ จากการทำไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นการหมุนเวียนพื้นที่เพาะปลูกมาเป็นการผลิตในพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัด

พระเชี่ยวชาญ คำบาง (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมและวิถีชีวิตของเกษตรกรในชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมของชุมชนบ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงที่ปี พ.ศ 2519 – พ.ศ 2548 ในแต่ละช่วงเวลามีการเปลี่ยนแปลงดังนี้ ในช่วงปี พ.ศ 2539 – พ.ศ 2548 ชาวบ้านมีการปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตด้านการเกษตร โดยการลดต้นทุนการผลิต เช่น ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนมีการปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชแบบผสมผสาน มีการเอามือเอาริ้วกัน (แลกเปลี่ยนแรงงาน) และใช้แรงงานคนเป็นหลัก มีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง และมีการส่งเสริมและรื้อฟื้นพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตรเพื่อให้ชาวบ้านกลับมาเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาของชุมชน วิถีชีวิตของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการเกษตรมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และมีเวลาอยู่กับครอบครัว ฟังพาท้าทายกันในกลุ่มเครือญาติตลอดเวลาเห็นความสำคัญของพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ของชุมชน ทำให้มีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นกับคนในชุมชน มีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่างทั่วถึง วิถีชีวิตของชาวบ้าน

กลุ่มนี้ยังเป็นไปตามแบบเดิมของชุมชน เพราะประกอบอาชีพและอาศัยอยู่ในชุมชน ในส่วนของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพอื่นๆ นอกจากภาคการเกษตรมีความผูกพันกับชุมชนลดน้อยลงเพราะมีอาชีพที่ต้องเดินทางออกจากหมู่บ้านเพื่อไปทำงานทุกวัน โอกาสในการจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ จึงมีน้อยและมีเวลาอยู่กับครอบครัวลดน้อยลงด้วย ด้านการให้ความสำคัญกับพิธีกรรมและประเพณีต่างๆ ของชุมชนก็ลดน้อยลง แต่ชาวบ้านกลุ่มนี้จะมีความสัมพันธ์กับคนนอกชุมชนมากขึ้นตามลักษณะของอาชีพที่ทำ

สิริพร นาคแก้ว (2549) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโครงการ ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวฯ ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีในระดับสูง มีการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีของกลุ่มผ่านศูนย์ฯ และมีการเข้าร่วมรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีตาม โครงการฯ ของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวฯ ในระดับต่ำ จากผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และหลักการในดำเนินงานตามโครงการฯ และการเข้าร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ประสิทธิภาพในการทำงาน ประสิทธิภาพในการฝึกอบรม รายได้จากผลผลิตข้าว รายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี รายได้รวมของครอบครัว จำนวนครั้งที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตตามโครงการฯ ในด้านความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และหลักการดำเนินงานตามโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับการกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ส่วนอายุ ประสิทธิภาพในการฝึกอบรม พื้นที่ปลูกข้าว ผลผลิตรวมรายได้จากผลผลิตข้าว รายได้นอกภาคการเกษตร จำนวนครั้งที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และการเข้าร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในโครงการฯ มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

อาคม พรหมเสน (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติคือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกพืชอินทรีย์พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุโดยเฉลี่ย 37.9 ปี มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5.10 คน ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพการปลูกพืชอินทรีย์เฉลี่ย 1.46 ปี เกษตรกรมีขนาดของพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์มากกว่า 1 ไร่ แรงงานที่ใช้ในการผลิตพืชอินทรีย์ มาจากแรงงานในครอบครัว ต้นทุนการผลิตพืชอินทรีย์เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตแบบไม่ได้ใช้อินทรีย์

เกษตรกรใช้ต้นทุนเท่าเดิม เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยที่ 20,522.45 บาท มีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 16,952.15 บาท และมีค่าใช้จ่ายประจำครัวเรือนเฉลี่ยที่ 2,157.04 บาท ซึ่งเกษตรกรได้มีการติดต่อกู้ยืมเงินกับเกษตรกรรายอื่นในรอบเดือนจำนวน 1-2 ครั้งต่อเดือน มีการติดต่อกู้ยืมเงินกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานส่งเสริมการเกษตรในรอบเดือนจำนวน 1-2 ครั้งต่อเดือน และมีประสบการณ์การฝึกอบรมจำนวน 1-2 ครั้งต่อปี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษาการถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยการกำหนดขอบเขตการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล และระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษากับกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่ประสบความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการถ่ายทอดทักษะและกระบวนการความรู้จากกลุ่มเกษตรกรชาวนาที่มีประสบการณ์ในด้านการทำนา โดยใช้แนวคิดจากทฤษฎีการถอดบทเรียน และทฤษฎีคุณลักษณะของกลุ่มผู้ประกอบการ 5 ปัจจัย ดังที่แสดงในกรอบแนวความคิดของการศึกษา มาใช้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นที่ยอมรับ

ขอบเขตประชากร

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ขึ้นทะเบียนกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2549 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 24 คน (อ้างอิงจาก ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่, 2558)

การกำหนดตัวอย่างและวิธีการคัดเลือกตัวอย่าง

โดยใช้วิธีการสุ่มคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Data) คือ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 คน ประกอบด้วยดังต่อไปนี้

1. นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ตำแหน่งประธานกลุ่ม
2. นายอินทอน นาระทะ ตำแหน่งรองประธานกลุ่ม
3. นายสุทัศน์ โปธาวงศ์ ตำแหน่งประชาสัมพันธ์

เหตุผลในการเลือกตัวแทนของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อครั้งนี้ คือ ตัวแทนกลุ่มที่คัดเลือกมาดังกล่าว ได้เป็นผู้ร่วมก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อตั้งแต่เริ่มแรกในปี 2544 และมีประสบการณ์ในการดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยตนเองในด้านการเพาะปลูกข้าวเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพ และได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่นชนะเลิศที่ 2 จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในปี 2553 และรางวัลชนะเลิศที่ จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในปี 2555 จนทำให้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีชื่อเสียง

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้ศึกษาจะทำการเก็บข้อมูลที่เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่การศึกษา โดยทำการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและทำการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

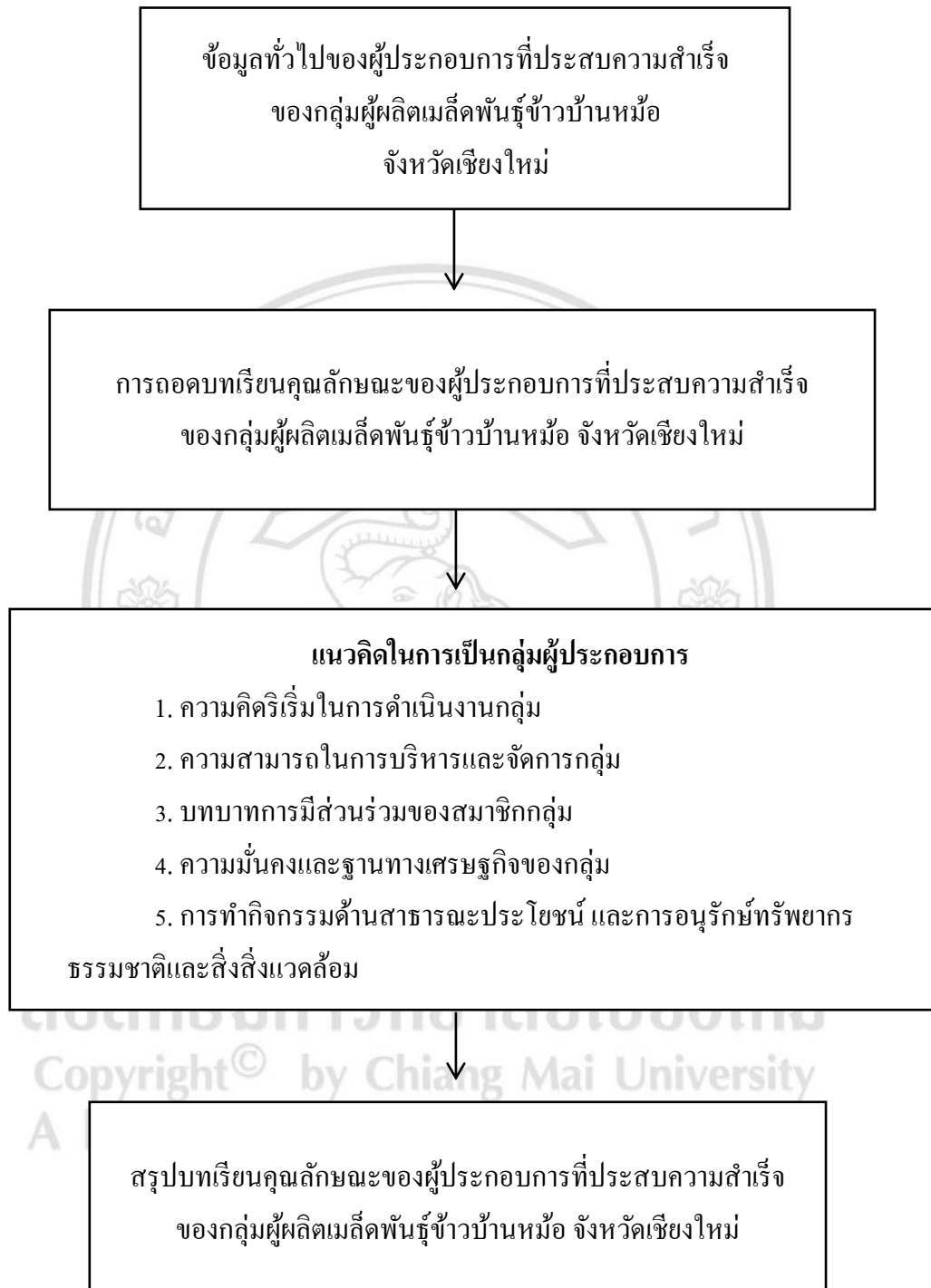
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้ศึกษาได้ทำการค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารด้านวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมไปถึงการค้นคว้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

แผนการดำเนินงาน

1. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้น
2. สร้างแบบสอบถาม
3. ทดสอบแบบสอบถาม
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล
6. จัดทำและนำเสนอรายงาน

กรอบแนวความคิดของการศึกษา

รูปที่ 3.1 การถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยที่ผู้ศึกษาจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อในขณะดำเนินงาน และการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในลักษณะคำถามปลายเปิดที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและการดำเนินการของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

การศึกษาในครั้งนี้จะมีการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาข้อคำถาม เพื่อให้เกิดความเหมาะสม ตรงตามโครงสร้าง และมีความครอบคลุม รวมไปถึงการใช้ภาษาที่เหมาะสมแก่ผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์ครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม รวมไปถึงข้อมูลต่างๆที่ได้มาจากการจดบันทึก และการบันทึกเสียง เพื่อนำข้อมูลที่ได้อมาทำการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) จากนั้นนำข้อมูลมาทำการสังเคราะห์เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กรอบแนวคิดในการถอดบทเรียนเมื่อสรุปแล้วจะนำไปให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และดำเนินการปรับแก้ไขให้ตรงตามความเหมาะสม

สถานที่ในการดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

สถานที่ใช้ในการดำเนินงานวิจัย

เขตพื้นที่ศึกษาบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

สถานที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่เดือน เมษายน 2558 – กรกฎาคม 2558

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรจำนวน 3 ราย ประกอบด้วย นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ นายอินทอน นาระทะ ตำแหน่งรองประธาน และนายสุทัศน์ โปธาวงศ์ ตำแหน่งประชาสัมพันธ์ ซึ่งนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบบรรยายเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและการดำเนินการของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์และสอบถามเกษตรกรจำนวน 3 ราย เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ นับตั้งแต่การจดทะเบียนก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อขึ้นอย่างเป็นทางการ ในปี พ.ศ. 2549 – 2558 โดยพบว่า

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อายุ 63 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 12 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีสมาชิกในครอบครัว 5 คน โดยมีอาชีพหลักคือ การปลูกข้าว และอาชีพเสริมคือ การปลูกถั่วฝักยาว และปลูกถั่วเหลือง ในช่วงหลังที่ทำการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว มีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 19,400-24,000บาท มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว 47 ปี เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ตั้งแต่ปี 2549 และได้รับเลือกให้เป็นประธานกลุ่มตั้งแต่ในขณะนั้นจนถึงปัจจุบันรวม 9 ปี มีพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์เป็นของตนเองทั้งสิ้น 13 ไร่

ในช่วงฤดูการทำนาปีในปี 2557 ที่ผ่านมาเป็นการปลูกข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 ซึ่งเป็นข้าวหอมมะลิและเป็นพันธุ์ข้าวที่มีความไวต่อแสง จึงเหมาะสมสำหรับใช้ปลูกในฤดูนาปีหรือฤดูฝนเท่านั้น โดยจะเริ่มทำการปลูกตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-พฤศจิกายน ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 เป็นข้าวที่ได้รับความนิยมในการใช้บริโภคจากทั่วโลก และเป็นข้าวที่ตลาดต้องการอยู่เสมอ เนื่องจากข้าวดอกมะลิ 105 เมื่อทำการหุงต้มเสร็จแล้วจะมีลักษณะเด่นคือ กลิ่นหอมคล้ายดอกมะลิและรสชาติหวานเล็กน้อย ซึ่งเกษตรกรใช้ต้นทุนในการปลูกข้าวดอกมะลิ 105 ต่อไร่ โดยประมาณ 4,000-4,100 บาท พื้นที่แปลงทั้งหมด 13 ไร่ จะใช้เงินลงทุนทั้งสิ้น 52,000 บาท และได้ผลผลิตต่อไร่อยู่ที่ 580-600 กิโลกรัม พื้นที่แปลงทั้งหมด 13 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 7,540 กิโลกรัม และสามารถจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในอัตรา กิโลกรัมละ 19.80 บาท ซึ่งเป็นราคาในเกณฑ์ของตลาดกลาง โดยคิดเป็นเงินทั้งสิ้น 149,292 บาท และเมื่อหักต้นทุนปลูกข้าวแล้วจะได้กำไรทั้งสิ้น 97,292 บาท

โดยต้นปี 2558 เป็นช่วงฤดูการทำนาปรังที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการปลูกข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 เป็นข้าวเหนียวพื้นเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ และเป็นพันธุ์ข้าวที่ไม่ไวต่อแสง สามารถทำการปลูกในได้ตลอดทั้งปี เช่น นาปรัง และนาปี แต่ทางกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อจะเลือกปลูกในนาปรังเป็นหลัก หรือปลูกนอกฤดูกาล โดยจะเริ่มทำการปลูกตั้งแต่เดือนมกราคม-พฤษภาคม ซึ่งใช้ต้นทุนในการปลูกข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 ต่อไร่ โดยประมาณ 4,100-4,250 บาท พื้นที่แปลงทั้งหมด 13 ไร่ จะใช้เงินลงทุนทั้งสิ้น 52,000 บาท และได้ผลผลิตต่อไร่ 900-1,000 กิโลกรัม พื้นที่แปลงทั้งหมด 13 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 11,700 กิโลกรัม และสามารถจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 ในอัตรา กิโลกรัมละ 14.80 บาท คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 173,160 บาท และเมื่อหักต้นทุนปลูกข้าวแล้วจะได้กำไรทั้งสิ้น 121,160 บาท

นอกจากนี้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวเสร็จแล้ว จะทำการนัดเรียกประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยในเรื่องการจัดการของเสียจากการดำเนินกิจกรรมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยการให้สมาชิกแต่ละรายทำการเก็บเศษของเสียจากการดำเนินกิจกรรม เช่น เศษฟางข้าว และเศษต้นข้าว เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพ เพื่อเป็นการใช้ของเสียให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังเป็น การลดต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมในฤดูกาลต่อไป จากนั้นจะทำปรับพื้นที่ในบางส่วนเพื่อทำเกษตรหมุนเวียน เช่น ปลูกถั่วฝักยาว ปลูกถั่วเหลือง โดยใช้เวลาปลูกได้ในระยะสั้น 2-3 สัปดาห์ สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตไว้บริโภคภายในครัวเรือน นำไปจำหน่ายตามท้องตลาด และยังมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงชุมชน เป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่ตัวเกษตรกรอีกทาง

ตารางที่ 4.1 อัตราผลผลิตเมล็ดพันธุ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1

พันธุ์ข้าว	ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กิโลกรัม)				
	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557
ดอกมะลิ 105	7,440	7,530	7,570	7,560	7,540
สันป่าตอง 1	11,620	11,670	11,810	11,710	11,700
จำนวนพื้นที่	13 ไร่				

รูปที่ 4.1 นายอุ่นเมือง อาทิตย์ ตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

นายอินทอน นาระทะ ตำแหน่งรองประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อายุ 60 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ 24/1 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ มีสมาชิกในครอบครัว 7 คน โดยมีอาชีพหลักคือ การปลูกข้าว และอาชีพเสริมคือ การปลูก พืชผักสวนครัว และรับจ้างทั่วไป หลังที่ทำการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว จะมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 19,300-24,200 บาท และมีประสบการณ์ในการทำมาแล้ว 32 ปี เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ตั้งแต่ปี 2549 เป็นรองประธานกลุ่มตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบัน รวม 9 ปี มีพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์เป็นของตนเองทั้งสิ้น 13 ไร่

ในช่วงฤดูการทำนาปีที่ผ่านมาเป็นการปลูกข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 ซึ่งใช้ต้นทุนในการปลูกข้าวต่อ 1 ไร่ โดยประมาณ 4,000-4,100 บาท พื้นที่แปลงขยายพันธุ์ทั้งหมด 13 ไร่ จะใช้เงินลงทุน 52,000 บาท และได้ผลผลิตต่อไร่ 580-600 กิโลกรัม ได้ผลผลิตประมาณ 7,510 กิโลกรัม และสามารถจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ในอัตรากิโลกรัมละ 19.80 บาท คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 149,292 บาท และเมื่อหักต้นทุนปลูกข้าวแล้วจะได้กำไรทั้งสิ้น 97,292 บาท

ในช่วงฤดูการทำนาปรังที่ผ่านมาเป็นการปลูกข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 ใช้ต้นทุนในการปลูกข้าวต่อ 1 ไร่ โดยประมาณ 4,000-4,150 บาท พื้นที่แปลงขยายพันธุ์ทั้งหมด 13 ไร่ จะใช้เงินลงทุน 52,000 บาท และได้ผลผลิตต่อไร่ 900-1,000 กิโลกรัม ได้ผลผลิตประมาณ 11,100 กิโลกรัม และสามารถจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 ในอัตรากิโลกรัมละ 14.80 บาท คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 173,308 บาท และเมื่อหักต้นทุนปลูกข้าวแล้วจะได้กำไรทั้งสิ้น 121,308 บาท

นอกจากนี้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวเสร็จแล้ว จะทำการเก็บเศษของเสียจากการดำเนินกิจกรรม เช่น เศษฟางข้าว และเศษต้นข้าว เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพเพื่อเป็นการใช้ในการดำเนินกิจกรรมในฤดูกาลต่อไป และยังทำเกษตรหมุนเวียน เช่น ปลูกถั่วฝักยาว ปลูกถั่วเหลือง ฝักกาดดอก และฝักสลัด ที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตไว้บริโภคภายในครัวเรือน และยังสามารถนำไปจำหน่ายตามท้องตลาดใกล้เคียง

ตารางที่ 4.2 อัตราผลผลิตเมล็ดพันธุ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2

พันธุ์ข้าว	ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กิโลกรัม)				
	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557
ดอกมะลิ 105	6,980	7,220	7,470	7,540	7,510
สันป่าตอง 1	10,550	10,740	11,210	11,680	11,710
จำนวนพื้นที่	13 ไร่				

รูปที่ 4.2 นายอินทอน นาระทะ ตำแหน่งรองประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

นายสุทัศน์ โปธาวงศ์ ตำแหน่งประชาสัมพันธ์กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อายุ 57 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ 17/7 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่ มีสมาชิกในครอบครัว 5 คน โดยมีอาชีพหลักคือ การปลูกข้าว และอาชีพเสริมคือ การปลูก พืชผักสวนครัว และรับจ้างขับรถไถ ในช่วงหลังที่ทำการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว มีรายได้ต่อเดือน ประมาณ 14,800-18,500 บาท มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว 32 ปี เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ตั้งแต่ปี 2549 เป็นประธานกลุ่มตั้งแต่ในขณะนั้นจนถึงปัจจุบันรวม 9 ปี มีพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์เป็นของตนเองทั้งสิ้น 10 ไร่

ในช่วงฤดูการทำนาปีที่ผ่านมาเป็นการปลูกข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 ซึ่งใช้ต้นทุนในการปลูก ข้าวต่อ 1 ไร่ โดยประมาณ 4,000-4,100 บาท ทั้งหมด 10 ไร่ จะใช้เงินลงทุน 41,000 บาท และได้ผลผลิตต่อไร่ 580-600 กิโลกรัม ทั้งหมด 10 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 5,820 กิโลกรัม และสามารถจำหน่าย เมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ในอัตรากิโลกรัมละ 19.80 บาท คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 115,236 บาท และเมื่อ หักต้นทุนปลูกข้าวแล้วจะได้กำไรทั้งสิ้น 74,236 บาท

ในช่วงฤดูการทำนาปรังที่ผ่านมาเป็นการปลูกข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 ใช้ต้นทุนในการปลูกข้าว ต่อ 1 ไร่ โดยประมาณ 4,000-4,150 บาท ทั้งหมด 10 ไร่ จะใช้เงินลงทุน 41,000 บาท และได้ผลผลิต ต่อไร่ 900-1,000 กิโลกรัม ทั้งหมด 10 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 9,020 กิโลกรัม และสามารถจำหน่าย เมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 ในอัตรากิโลกรัมละ 14.80 บาท คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 133,496 บาท และเมื่อ หักต้นทุนปลูกข้าวแล้วจะได้กำไรทั้งสิ้น 92,496 บาท

นอกจากนี้หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าวเสร็จแล้ว จะทำการเก็บเศษของเสียจากการดำเนินกิจกรรม เช่น เศษฟางข้าว และเศษต้นข้าว เพื่อนำไปทำปุ๋ยหมักชีวภาพและน้ำหมักชีวภาพ เพื่อเป็นการใช้ในการดำเนินกิจกรรมในฤดูกาลต่อไป และทำเกษตรหมุนเวียน เช่น ปลูกถั่วฝักยาว ปลูกถั่วเหลือง พืชผักสวนครัว ที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตไว้บริโภคภายในครัวเรือนและไปจำหน่ายตามท้องตลาด และยังรับจ้างที่เป็นโษษกในงานต่างๆของชุมชน

ตารางที่ 4.3 อัตราผลผลิตเมล็ดพันธุ์ของผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3

พันธุ์ข้าว	ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กิโลกรัม)				
	ปี 2553	ปี 2554	ปี 2555	ปี 2556	ปี 2557
ดอกมะลิ 105	5,550	5,580	5,670	5,740	5,820
สันป่าตอง 1	8,870	8,770	8,870	8,850	9,020
จำนวนพื้นที่	10 ไร่				

รูปที่ 4.3 นายสุทัศน์ โปธางค์ ตำแหน่งประธานสัมพันธ์กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

รูปที่ 4.4 การสัมภาษณ์เกษตรกรของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

รูปที่ 4.5 กิจกรรมและองค์ความรู้ของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

รูปที่ 4.6 ภูมิทัศน์ในชุมชนบ้านหม้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

2.1 การก่อตั้งกลุ่ม

ชาวเกษตรกรบ้านหม้อได้ริเริ่มจัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวครั้งแรกเมื่อปี 2544 โดยมี การส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษา จากนักวิชาการเกษตรของศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 7 ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ และจากสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย ในขณะนั้นได้ถูกรับคัดเลือกจากสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย ให้จัดตั้งเป็นศูนย์ส่งเสริมและผลิตข้าวชุมชนบ้านหม้อ และได้ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มมาโดยตลอด จนกระทั่งในเดือนตุลาคมปี 2549 ได้ทำการจดทะเบียนเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ รหัสทะเบียน 6-50-14-12/1-000 ขณะนั้นมีสมาชิก 15 ราย พื้นที่จัดทำแปลง 118 ไร่ จำนวนเงินทุนเริ่มจัดตั้งกลุ่ม 7,000 บาท

ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 24 ราย พื้นที่การจัดทำแปลง 400 ไร่ และได้ดำเนินกิจกรรมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ปีละ 2 ฤดู ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้ง นอกจากนี้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ได้รับคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการศูนย์เมล็ดพันธุ์หนึ่งแปลงตัวอย่างของบริษัท สยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด และได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์เชียงใหม่ เพื่อคัดเลือกเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ดีเด่นระดับศูนย์ภาคเหนือตอนบน

2.2 จำนวนสมาชิก

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนสมาชิกในแต่ละปี

ปีที่ก่อตั้งกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)
2549	15
2550	21
2551	27
2552	36
2553	41
2554	35
2555	36
2556	33
2557	27
2558	24

จากการก่อตั้งกลุ่มมาจนถึงปัจจุบันนั้น จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีจำนวนสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อนั้นจะไม่คงเดิม เป็นผลมาจากการที่สมาชิกบางรายมีความความตั้งใจที่จะหันไปทำเกษตรด้านอื่น เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกพืชตระกูลถั่ว และการปลูกข้าวโดยใช้พันธุ์ข้าวที่นอกเหนือจากกลุ่ม เพราะเป็นการสร้างรายได้ในวิธีการที่มีความหลากหลายของเกษตรกรบ้านหม้อ นอกจากนี้ยังเป็นผลมาจากปัจจัยในหลายๆด้าน เช่น ด้านสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง และนโยบายจากภาครัฐเกี่ยวกับด้านราคาสินค้าการเกษตร ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้มีผลต่อสมาชิกในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ หรือออกจากกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ซึ่งไม่สามารถหรือโน้มน้าวให้สมาชิกอยู่ตลอดได้ เป็นเพราะสมาชิกทุกคนนั้นต้องการผลประโยชน์ที่ต่างกันออกไป

2.3 การดำเนินกิจกรรมในแต่ละปี

ปี 2549 เริ่มกลุ่ม โดยจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ภายใต้ชื่อ “กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ” ดำเนินกิจกรรมด้วยการผลิตเมล็ดพันธุ์ในฤดูนาปีด้วยข้าวขาวดอกมะลิ 105 และในฤดูนาปรังด้วยข้าวสุพรรณบุรี 1

ปี 2550 ดำเนินกิจกรรมด้วยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวสุพรรณบุรี 1

ปี 2551 เริ่มการดำเนินกิจกรรมด้วยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวสุพรรณบุรี 1 โดยปลูกในรูปแบบของการทำเกษตรปลอดภัย

ปี 2552 ดำเนินกิจกรรมด้วยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และเปลี่ยนเป็นการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 ในฤดูนาปรังเป็นครั้งแรก

ปี 2553 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวสันป่าตอง 1 ได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่น ชนะเลิศที่ 2 กลุ่มภาคเหนือตอนบน และได้รับการสนับสนุนในด้านเทคโนโลยีการเกษตรและเครื่องจักรจากหน่วยงานเอกชน คือ บริษัท สยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด

ปี 2554 รัฐบาลลดโควตาการส่งออกสินค้าเกษตร ทำให้ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่

ปี 2555 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวสันป่าตอง 1 ได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่น ชนะเลิศที่ 3 กลุ่มภาคเหนือตอนบน

ปี 2556 รัฐบาลลดโควตาการส่งออกสินค้าเกษตร ทำให้ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่เป็นครั้งที่ 2

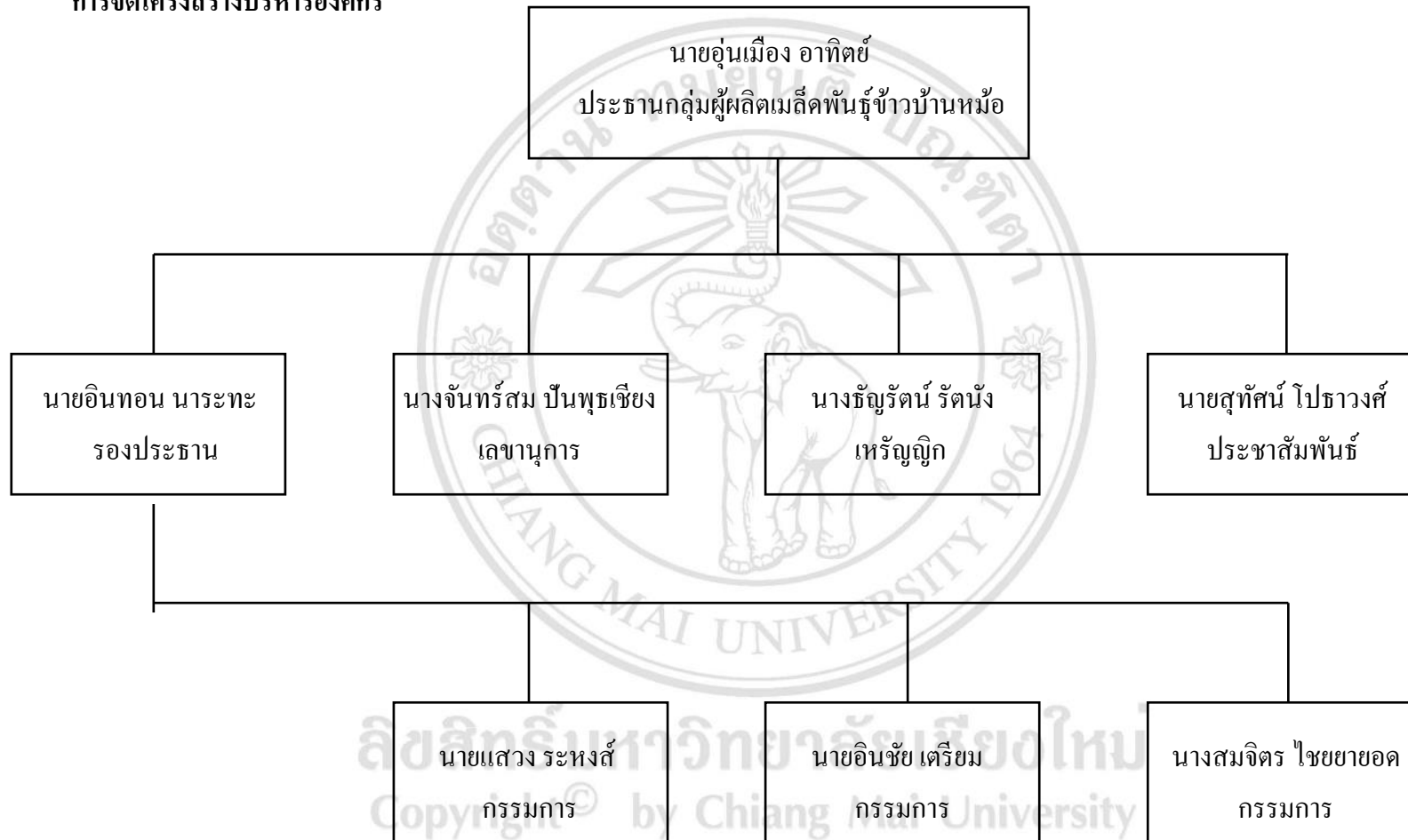
ปี 2557 ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวสันป่าตอง 1 กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อไม่สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ให้ผ่านเกณฑ์กำหนดของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ โดยมีปัญหาเกี่ยวกับพันธุ์ปนมากเกินไปกำหนด

เนื่องจากในปี 2554 และ 2556 รัฐบาลได้มีนโยบายลดโควตาการส่งออกของสินค้าเกษตร โดยเฉพาะข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและทั่วโลกก็ได้รับผลกระทบตามมามากมาย ทางด้านศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ที่เป็นหน่วยงานในการดูแลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อและกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์อื่นๆ ได้ทำการตัดโควตาการปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ออกไปทั้งหมด ทำให้เกษตรกรกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อต้องดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตนเองและต้องนำผลผลิตไปจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางและโรงสีซึ่งมีการกดราคาผลผลิตของเกษตรกรลงไป 2.50 บาทต่อกิโลกรัม จากเดิมที่จำหน่ายให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตราราคากลางที่ 19.80 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เกษตรกรได้ผลตอบแทนที่ต่ำกว่าทุกครั้ง แต่สำหรับข้าวสันป่าตอง 1 สามารถดำเนินกิจกรรมของกลุ่มได้ตามปกติ เพราะเป็นข้าวที่นิยมบริโภคภายในประเทศมากขึ้น และการส่งออกก็ไม่ได้รับผลกระทบมากเท่าข้าวขาวดอกมะลิ 105 เพราะข้าวสันป่าตองเป็นข้าวที่ทางโรงงานอุตสาหกรรมเบียร์และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องการมาก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การจัดโครงสร้างบริหารองค์กร

รูปที่ 4.7 แผนผังโครงสร้างของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

2.4 การจัดโครงสร้างบริหารองค์กร

นับจากการก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อขึ้นมาอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2549 โดยมีการคัดเลือกประธานกลุ่มขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ดูแล ซึ่งผู้ที่ได้เป็นประธานคือ นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมาแล้ว 2 สมัย ปัจจุบันเข้าสู่วาระสมัยที่ 3 พร้อมกันกับตำแหน่งอื่นๆ โดยล่าสุดมีการเปลี่ยนตำแหน่งประธานสัมพันธ์เพียงครั้งเดียว เนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งคนก่อนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ โดยมีการจัดเลือกตั้งประธานกลุ่มทุก 4 ปี และตำแหน่งอื่นทุก 2 ปี

2.5 ระเบียบกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

เนื่องด้วยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ได้มีนโยบายเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างเป็นระบบ โดยมีการรวบรวมกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อสร้างระบบการดูแลซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม และมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีต่างๆผ่านกลุ่ม เพื่อพัฒนากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีความเข้มแข็ง มีระบบบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบรรลุผลตามเป้าหมายทั้งในเรื่องของปริมาณ คุณภาพ และทันต่อเวลา ตรงตามที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวต้องการ ที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีความมั่นคงในด้านการประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ตามมาตรการของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2550 ดังนี้

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า ระเบียบกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ข้อ 2 ระเบียบมีใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศใช้เป็นต้นไป

ข้อ 3 กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ คือ กลุ่มที่มีความต้องการร่วมกันจัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวเพื่อผลิตเมล็ดข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ โดยจะปฏิบัติตามกฎระเบียบหลักเกณฑ์การจัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่

หมวดที่ 2 ชื่อและวัตถุประสงค์

ข้อ 4 ชื่อกลุ่มให้ใช้ชื่อว่า กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามด้วยชื่อหมู่บ้านที่เริ่มจัดตั้งกลุ่ม

ข้อ 5 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. เพื่อให้การจัดการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีตามเป้าหมายตั้งแต่ปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวและจำหน่ายให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมในการบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นระบบอย่างยั่งยืน และสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ในท้องที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

หมวดที่ 3 สมาชิกและคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ข้อ 6 คุณสมบัติสมาชิก

1. ต้องเป็นเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวร่วมกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่
2. ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี
3. มีพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ในท้องที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
4. เป็นผู้ที่มีความพร้อมปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ และหลักเกณฑ์การจัดทำแปลงขยายพันธุ์ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่
5. มีความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วยความสมัครใจ

ข้อ 7 การสมัครเป็นสมาชิก

1. ยื่นใบสมัครต่อคณะกรรมการบริหารกลุ่ม โดยมีสมาชิกกลุ่มให้การรับรองจำนวน 2 คน พร้อมแนบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนและสำเนารายชื่อเงินฝากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ หรือธนาคารกรุงไทย โดยมีประธานเป็นผู้พิจารณาอนุมัติรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

2. เกษตรกรผู้สมัครจะต้องถือหุ้นแรกเข้าโดยคิดจากพื้นที่การจัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ไร่ละ 100 บาท

ข้อ 8 หน้าที่ของสมาชิก

1. เรียนรู้ให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ
2. ปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้ออย่างเคร่งครัด
3. ไม่กระทำการต่อสิ่งที่จะเป็นเหตุให้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้รับความเสียหาย
4. ร่วมวางแผนการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม

5. ร่วมประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

ข้อ 9 คณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ประกอบด้วยตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการร่วม ทั้งนี้อาจจะมีตำแหน่งอื่นตามมติที่ประชุมกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อกำหนดไว้เอง

ข้อ 10 การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มและกรรมการตรวจสอบบัญชี โดยให้สมาชิกคัดเลือกเลือกอยู่ในวาระครั้งละ 2 ปี และเป็นไปตามมติที่ประชุมกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ข้อ 11 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

1. ประธาน ทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมจัดทำแผนการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว แผนปฏิบัติงาน ตลอดจนวางแผนการประชุมทุกครั้งและติดต่อประสานงานกับบุคคลและองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

2. รองประธาน ทำหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. เลขานุการ ทำหน้าที่บันทึกและจัดรายงานการประชุม ปฏิบัติงานตามที่ประธานและที่ประชุมมอบหมายไว้

4. เภรัญญิก ทำหน้าที่จัดทำบัญชี รายรับ รายจ่าย เงินของกลุ่ม เก็บรักษาสมุดเงินฝากของกลุ่ม และปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายไว้

5. ประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม และแจ้งข่าวสารต่างๆ ให้แก่สมาชิกทราบ

6. กรรมการร่วม ทำหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมายไว้

ข้อ 12 การประชุม

1. ประชุมใหญ่สามัญ ให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มนัดประชุมสมาชิกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หลังจากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่เรียบร้อยแล้ว (เดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี)

2. การประชุมใหญ่วิสามัญ ให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มเรียกประชุมตามที่เจ้าหน้าที่ควบคุมแปลงแจ้งให้ทราบอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง ดังนี้

- การแจ้งแผนการผลิตหรือการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์
- การตรวจสอบอย่างเป็นทางการ
- การจ่ายกระสอบปอและวางแผนการเก็บเกี่ยวและจัดซื้อ

ข้อ 13 ระเบียบทั่วไปเกี่ยวกับการประชุม

1. ในการประชุมต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะครบองค์ประชุม
2. กรณีสมาชิกไม่มาร่วมประชุม สมาชิกนั้นสามารถมอบหมายให้บุคคลในครอบครัวมาประชุมแทนได้
3. การประชุมที่สมาชิกมาประชุมไม่ครบองค์ประชุม จะเลื่อนให้เปิดประชุมอีกครั้ง ภายใน 15 วัน นับจากนั้น
4. สมาชิกคนหนึ่งมีคะแนนเสียงหนึ่งคะแนนในการออกเสียง
5. ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมตัดสินชี้ขาด
6. การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก
7. การประชุมต้องแจ้งให้สมาชิกทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน
8. หากสมาชิกไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ให้แจ้งประธานหรือคณะกรรมการบริหาร กลุ่มทราบ และชี้แจงเหตุผลที่ไม่สามารถมาประชุมได้
9. สมาชิกหรือคณะกรรมการผู้ใดขาดการประชุม โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรจะต้องถูกปรับครั้งละ 100 บาท

ข้อ 14 หารถือหุ้น หุ้นหนึ่งมีมูลค่าหุ้นละ 100 บาท สมาชิกจะต้องถืออย่างน้อย 3 หุ้น

ข้อ 15 แหล่งที่มาของเงินทุน

1. ระดมหุ้นจากสมาชิก
2. รายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว
3. รายได้จากการบริหารจัดการการเก็บเกี่ยวข้าว โดยรถเกี่ยววนวด และการขนส่งเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งผลิตไปยังศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่
4. ดอกเบี้ยเงินฝาก
5. ผลกำไรจากการจำหน่ายปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช
6. รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ

ข้อ 16 การเก็บรักษาเงินกองทุน

1. ให้คณะกรรมการบริหารกลุ่มอย่างน้อย 3 คน เป็นตัวแทนเปิดบัญชีกลุ่ม
2. การเบิกเงินจากบัญชีเงินฝาก จะถอนเงินตามจำนวนมติที่ประชุมระบุไว้เท่านั้น
3. กลุ่มต้องกันเงินสำรองไว้ใช้จ่ายไม่น้อยกว่า 15,000 บาท

ข้อ 17 การจัดสรรผลประโยชน์

1. สนับสนุนกองทุนกลุ่ม
2. ปันผลสมาชิก

3. ตอบแทนคณะกรรมการหรือสมาชิกที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม เข้าร่วมประชุม
อบรม สัมมนา และปฏิบัติงาน จะได้รับเบี้ยเลี้ยงคนละ 100 บาท/วัน

4. เพื่อดำเนินงานกลุ่ม

หมวดที่ 4 การจัดตั้งกลุ่ม การขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่ม

ข้อ 18 การจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. เกษตรกรผู้ทำแปลงขยายพันธุ์ที่มีศักยภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ มีจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่า 10 คน ที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจเพื่อขอจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา และมีพื้นที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ติดต่อกันหรือใกล้เคียงรวมกัน 100 ไร่ขึ้นไป

2. เกษตรกรรวมตัวกันตามข้อ 18 จะต้องจัดประชุมเพื่อรับทราบการชี้แจงโดยเจ้าหน้าที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ถึงวัตถุประสงค์การพัฒนากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สิ่งที่ต้องปฏิบัติหรือหลักเกณฑ์เงื่อนไข ให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจการดำเนินงานร่วมกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ และจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ข้อ 19 การขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. ผู้อำนวยการศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ทำหน้าที่รับรองการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและรายงานสำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อขอขึ้นทะเบียนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวภายใต้การดูแลของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ภายในเดือนสิงหาคมของทุกปี

2. สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว จะพิจารณาตามระเบียบการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว แล้วจัดทำเอกสารทะเบียนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่

หมวดที่ 5 การกำหนดสมาชิกภาพของสมาชิกคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ข้อ 20 การหมดวาระสมาชิก

1. เสียชีวิต

2. ลาออก

3. ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม

4. การพิจารณาสมาชิกเป็นไปตามมติของสมาชิกในที่ประชุม

ข้อ 21 การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

1. ครบรอบวาระ
2. เสียชีวิต
3. ลาออก
4. ที่ประชุมมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิก

ทั้งหมด

ข้อ 22 การเลิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

1. กลุ่ม ไม่มีการดำเนินกิจกรรม และไม่มีการประชุมกันติดต่อกัน 1 ปี
2. กลุ่มมีสมาชิกเหลือน้อยกว่า 10 คน เป็นเวลา 1 ปี
3. ที่ประชุมกลุ่มมีมติให้เลิกกลุ่ม

2.6 หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนบ้าง

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประกอบด้วยทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐประกอบด้วยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์บริหารศัตรูพืชเชียงใหม่ และสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย โดยจะมีนักวิชาการเกษตรจากหน่วยงานดังกล่าว คอยมาทำการจัดอบรมให้ความรู้ และคอยแนะนำเทคนิควิธีการใหม่ในการป้องกันศัตรูพืชและวัชพืช

รูปที่ 4.8 ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่

หน่วยงานภาคเอกชน บริษัท สยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด เป็นผู้ช่วยเหลือกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อในด้านเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่ทันสมัย โดยได้บริจาคเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก ที่มีกำลังการผลิตอยู่ที่ 2 ตันต่อชั่วโมง จำนวน 1 เครื่อง รถไถดินขนาดเล็ก จำนวน 5 คัน รถเกี่ยวรวง จำนวน 2 คัน และเครื่องปักดำเมล็ดพันธุ์ จำนวน 5 เครื่อง

รูปที่ 4.9 บริษัท สยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด

2.7 ที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ตำบลแม่เหิยะ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2.8 เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก

ข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 พันธุ์ข้าวเหนียวที่มีลักษณะของสายพันธุ์คงที่ไม่กลายพันธุ์ เป็นข้าวที่ไม่ไวต่อช่วงแสง ให้ผลผลิตสูง ข้าวนี้สุกแล้วอ่อนนุ่ม และมีรสหวานเล็กน้อย รัฐบาลได้มีมติให้ข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 ได้รับการส่งเสริมและขยายพันธุ์ได้ให้มากขึ้น เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2505 และตั้งชื่อว่า ข้าวเหนียวสันป่าตอง 1 พื้นที่เหมาะสม คือ พื้นที่นาชลประทานภาคเหนือตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปที่ 4.10 ลักษณะข้าวสันป่าตอง 1 (ที่มา : ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลาง)

ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 มีลักษณะพิเศษ คือ เมื่อนำข้าวมาหุงหรือต้มจนสุก จะมีกลิ่นหอมคล้ายดอกมะลิ และเมล็ดค่อนข้างนุ่ม ดังนั้นจึงมีการปรับปรุงพันธุ์ให้บริสุทธิ์ตามหลักวิชาการ จนได้พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่ได้รับความนิยมในการบริโภคมากที่สุดในโลก และรัฐบาลไทยได้ประกาศให้ขยายพันธุ์ส่งเสริมการปลูกได้ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2502 เป็นต้นมา สำหรับพื้นที่ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่เหมาะสม ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลางบางพื้นที่

รูปที่ 4.11 ลักษณะข้าวขาวดอกมะลิ 105 (ที่มา : ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลาง)

2.9 ปัญหาที่พบในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. ปัญหาด้านวัชพืช ในทุกๆปีสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อบางรายประสบกับการพบพันธุ์ปนในแปลงขยายพันธุ์มากขึ้นไป ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดได้จากการติดตามจากเมล็ดพันธุ์ที่นำมาปลูก เมล็ดพันธุ์ที่ยังตกค้างจากการเก็บเกี่ยวในฤดูกาลก่อนหน้า และพืชชนิดอื่นที่ไม่ใช่ข้าว โดยทั้งนี้ทั้งนั้นในแปลงขยายพันธุ์ของสมาชิกแต่ละราย อาจจะไม่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง หรืออาจจะขาดความใส่ใจในการดูแลแปลงขยายพันธุ์

2. ปัญหาด้านศัตรูพืช กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อยังประสบกับปัญหาศัตรูพืช เช่น เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล หอยเชอร์รี่ และบัว ที่คอยกัดกินต้นข้าวทำให้เกิดความเสียหายเป็นบริเวณกว้าง เพราะศัตรูพืชเหล่านี้มีการขยายพันธุ์ที่เร็ว

2.10 วิธีการแก้ไขปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

2.10.1 การแก้ไขปัญหาพันธุ์ปน

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้รับการแนะนำวิธีการตรวจตัดพันธุ์ปนจากนักวิชาการเกษตร เพื่อเป็นการควบคุมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตในแปลงขยายพันธุ์ โดยตรวจสอบสภาพต้นข้าวที่ปลูกอยู่ในแปลงขยายพันธุ์ให้มีลักษณะตรงตามสายพันธุ์ข้าว หากมีต้นพืชพันธุ์อื่นขึ้นปะปนอยู่ จึงควรทำการกำจัดหรือถอนออกไป

โดยทั่วไปแล้วกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะทำการตรวจคัดพันธุ์ตนเอง เพื่อเตรียมแปลงขยายพันธุ์ให้ได้มาตรฐานก่อนการตรวจสอบคุณภาพแปลงขยายพันธุ์โดยคณะกรรมการจากภาครัฐ เพื่อตรวจแปลงขยายพันธุ์ว่าเป็นไปตามมาตรฐานแปลงขยายพันธุ์หรือไม่ เพื่อดำเนินการแก้ไขให้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพสูงดีขึ้น ซึ่งการกำจัดข้าวพันธุ์ปนสามารถทำไปพร้อมกับการกำจัดวัชพืชและการตรวจโรคแมลง ซึ่งการตรวจพันธุ์ปนสามารถทำได้ในระยะต่างๆ ดังนี้

1. **ระยะกล้า** ตรวจสอบความแตกต่างของสีใบ ความสูง สีลำต้น ทรงต้น มุมของใบกับลำต้นและใบที่แสดงอาการเป็นโรค

2. **ระยะแตกกอ** ตรวจสอบความแตกต่างของความสูง ลักษณะและสีของใบ สีของลำต้น ทรงกอ การแตกกอ มุมของใบกับลำต้น ต้นที่เป็นโรคหรือมีลักษณะที่ผิดปกติและข้าววัชพืช

3. **ระยะออกดอก** ตรวจสอบลักษณะช่อดอก ช่วงเวลาการออกดอกก่อนหรือหลัง เมื่อทำการเปรียบเทียบกับต้นพืชพันธุ์ที่ปลูก สีของรวง ความสูงของรวง การช่รวง ความยาวของคอรวง ลักษณะมุมและสีของใบธง และทรงของกอข้าวที่ต่างกัน

4. **ระยะโน้มรวง** ตรวจสอบความแตกต่างของสีเมล็ดและรวงข้าว ลักษณะและความยาวของหางคอรวง ลักษณะของเมล็ดและรวงข้าวที่แตกต่างกัน ลักษณะการโน้มของรวงข้าวและลักษณะการตั้งของใบธง

5. **ระยะก่อนเก็บเกี่ยว** ตรวจสอบความแตกต่างของต้นข้าวและเมล็ดข้าวเปลือกที่มีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากต้นข้าวพันธุ์ที่ปลูกก่อนทำการเก็บเกี่ยว

2.10.2 มีวิธีการดูแลรักษาต้นข้าวจากศัตรูพืช

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อใช้วิธีการกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสานเป็นการกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการทำน้ำส้มควันไม้และน้ำหมักชีวภาพขึ้นเอง ในวิธีการใช้น้ำส้มควันไม้มาผสมกับน้ำหมักชีวภาพและผสมสารเคมีกำจัดแมลงตามปริมาณเหมาะสมหรือได้รับคำแนะนำจากนักวิชาการเกษตร หากยังมีการระบาดของศัตรูพืชอยู่ สมาชิกจะทำการใช้สารเคมีในการกำจัด แต่ใช้ให้เหมาะสมตามเกณฑ์ที่นักวิชาการแนะนำ เพื่อยังคงรักษาระบบเกษตรปลอดภัยทั้งต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และรวมถึงสภาพแวดล้อมด้วย

2.12 การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อใช้วิธีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ในสภาพที่มีการควบคุมความชื้นสัมพัทธ์ของอากาศ กล่าวคือ การเก็บข้าวไว้ในภาชนะเก็บที่มีมิดชิด โดยที่การเก็บข้าวในสภาพปิดเช่นนี้สามารถป้องกันการเคลื่อนที่ผ่านเข้าออกของอากาศได้ เช่น การเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใน

กระสอบผ้า หรือกระสอบพลาสติก ความชื้นของข้าวจะเป็นตัวกำหนดความชื้นสัมพัทธ์ของอากาศภายในภาชนะที่เก็บ ถ้าความชื้นของข้าวต่ำ ความชื้นสัมพัทธ์ภายในภาชนะบรรจุก็จะต่ำ ข้าวที่เก็บจะเกิดความเสียหายน้อย ถ้าความชื้นสัมพัทธ์ของข้าวสูง ความชื้นสัมพัทธ์ภายในภาชนะบรรจุก็จะสูง ข้าวที่เก็บจะเกิดความเสียหายสูง ดังนั้นการเก็บรักษาข้าวด้วยวิธีนี้ ข้าวควรมีความชื้นก่อนเก็บรักษาต่ำ ทั้งนี้ขึ้นกับระยะเวลาที่ต้องการเก็บรักษา อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปแล้ววิธีนี้เป็นวิธีที่ได้ผลดี และมีค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาต่ำ

การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม่อมมีข้อควรปฏิบัติ ดังนี้

1. เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการลดความชื้นแล้วอยู่ในระดับที่ปลอดภัยในภาชนะบรรจุที่เหมาะสม
2. สถานที่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ต้องป้องกันได้ทั้งแดด ลม ฝน และมีการระบายอากาศที่ดี
3. มีวัสดุรองรับกองเมล็ดพันธุ์ เช่น แคร่ ไม่ควรวางบนพื้นดินหรือซีเมนต์โดยตรง หรือวางชิดฝาผนังมากเกินไป
4. มีระบบควบคุมการเก็บรักษาเพื่อป้องกันการสับสนและเกิดการปะปนพันธุ์ โดยการติดป้ายบ่งชี้ หรือทำเครื่องหมายที่กระสอบบรรจุให้ชัดเจน
5. ไม่เก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้ในที่เดียวหรือใกล้กับความชื้นหรือตัวนำความชื้น เช่น เก็บรักษา ร่มเปียก สารเคมี หรือเก็บใกล้แหล่งน้ำ
6. ตรวจสอบสภาพและคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ พร้อมเตรียมการป้องกันแมลงศัตรูที่อาจเข้าทำลายเมล็ดพันธุ์ระหว่างการเก็บรักษา

2.13 การจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว

ข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 จำหน่ายเป็นเฉพาะข้าวดิบเท่านั้น คือ หลังจากทำการเกี่ยวนวดข้าวจากแปลงขยายพันธุ์เสร็จแล้ว จะนำข้าวขึ้นสู่รถบรรทุกเพื่อเดินทางไปยังศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ โดยมีด่านชั่งน้ำหนักกรวดเข้าและออก เพื่อวัดค่าน้ำหนักเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้ และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จะถูกตรวจสอบ โดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ทั้งการหาเปอร์เซ็นต์ความชื้น และการหาเปอร์เซ็นต์พันธุ์ปน

ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 แบ่งการจำหน่ายได้ 2 รูปแบบ คือ จำหน่ายเป็นข้าวดิบ และจำหน่ายเป็นข้าวเปลือก การจำหน่ายเป็นข้าวดิบจะมีรูปแบบเหมือนข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 แต่การจำหน่ายเป็นข้าวเปลือก จะต้องนำข้าวไปทำการลดความชื้น โดยการนำข้าวไปผึ่งแดด และเก็บรักษาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมก่อนการจำหน่ายข้าวเปลือกออกไป และคุณภาพของเมล็ดพันธุ์จะถูกตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่เช่นเดียวกับข้าวสันป่าตอง 1

2.14 ลูกค้ำของกลุ่ม

ในทุกปีทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่จะกำหนดโควตารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรทั้งหมดไว้ที่ร้อยละ 80 และส่วนต่างที่เหลืออีกร้อยละ 20 ขึ้นอยู่กับสมาชิกในกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะจำหน่ายผลผลิตให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งหมดหรือไม่ หรือนำส่วนต่างมาทำกระบวนการสีข้าวด้วยเครื่องที่สนับสนุนโดยบริษัท สยามคูโบต้า จำกัด เพื่อใช้ไว้ในการบริโภคในครัวเรือนส่วนหนึ่งและไว้จำหน่ายให้เกษตรกรในระแวกหมู่บ้านใกล้เคียง รวมไปถึงต่างอำเภอ เช่น อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง และสันอำเภอกำแพง

2.15 ราคาขายเมล็ดพันธุ์ข้าว

ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 ขายในอัตรากิโลกรัมละ 19.80 บาท

ข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 ขายในอัตรากิโลกรัมละ 14.80 บาท

ราคารับซื้อคืนเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นของปี 2557 อัตราราคาซื้อขายเมล็ดพันธุ์ข้าวจากกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะถูกกำหนดโดยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ซึ่งราคานี้จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความต้องการของตลาด หากตลาดต้องการข้าวมากจะทำให้ราคาข้าวที่สูงขึ้นตามไปด้วย และเปลี่ยนแปลงตามรัฐบาลที่มีนโยบายส่งผลกระทบต่อข้าว เช่น นโยบายประกันราคาข้าว และนโยบายจำนำข้าว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและการดำเนินการของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักแนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ประการ

1. ความคิดริเริ่มในการดำเนินงานกลุ่ม

1.1 ประวัติการก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

โดยแรกเริ่มในปี 2544 มีเจ้าหน้าที่จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่เข้ามาดูพื้นที่ทำนาในเขตของชุมชนบ้านหม้อ และเห็นว่าต้นข้าวมีความสวยงาม ดินในท้องนามีสีดําแสดงถึงดินมีความอุดมสมบูรณ์ และมีน้ำจากคลองชลประทานไหลตลอดเวลตลอดทั้งปี เจ้าหน้าที่จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่จึงได้มีการติดต่อไปยังชุมชนบ้านหม้อ โดยประสานงานผ่านผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนหลัก จึงได้มีการประกาศเรียกประชุมผู้ที่ทำอาชีพชาวนา และทางเจ้าหน้าที่จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ได้ทำการอบรมและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว วิธีการปลูก แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ วิธีการประเมินผลงาน และตลาดที่รองรับ จึงมีผู้ที่มีความสนใจในการที่จะเข้าร่วม โครงการบางส่วน เพราะเชื่อว่าสามารถที่จะทำงานร่วมกับกับทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ได้ แต่บุคลากรบางส่วนก็ยังคงเกิดความกังวลและไม่แน่ใจ โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มจัดทำแปลงขยายพันธุ์บ้านหม้อขึ้นมา ภายใต้การดูแลจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่อย่างใกล้ชิด เพื่อที่จะพัฒนาชุมชนบ้านหม้อให้เป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็งพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ และใช้ประโยชน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้เกษตรกรในชุมชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหม้อ

ต่อมาในปี 2549 ได้มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ จึงเปลี่ยนชื่อกลุ่มมาเป็น กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ โดยมีเกษตรกรที่เข้าร่วมสมาชิกเริ่มแรกทั้งหมด 15 ราย มีพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ทั้งสิ้น 118 ไร่ จำนวนเงินเริ่มจัดตั้งกลุ่ม 7,000 บาท โดยมีนางอุ้มเมือง อาทิตย์ ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ และได้ดำเนินกิจกรรมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมาโดยตลอด จนกระทั่งในปี 2553 ประสบความสำเร็จครั้งแรกในการเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เนื่องจากได้รับการถูกรับเลือกให้เป็นตัวแทนของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในการประกวดคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว และได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่นชนะเลิศที่ 2 กลุ่มภาคเหนือตอนบน จึงมีหน่วยงานจากภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการเกษตรให้กับชุมชนบ้านหม้อ ประกอบด้วย รถไถนา 1 คัน เครื่องปักดำ 1 เครื่อง และเครื่องสีข้าว 1 เครื่อง จนกระทั่งกลายเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์และจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ มีทั้งหน่วยงานรัฐอื่นๆ เช่น สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย และชุมชนอื่นๆ เข้ามาศึกษาดูงานภายในชุมชนบ้านหม้อ

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้ประสบความสำเร็จเป็นครั้งที่ 2 ในปี 2555 ได้ถูกรับเลือกให้เป็นตัวแทนของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่อีกครั้ง ในการประกวดคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว และได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่นชนะเลิศที่ 3 กลุ่มภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นผลงานการันตีได้ว่ากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ สามารถที่จะทำแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพที่ดีต่อไปในอนาคต

1.2 ปัญหาในตอนเริ่มก่อตั้งกลุ่ม

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีความกังวลเกี่ยวกับเรื่อง การดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน เพราะเกษตรกรในชุมชนบ้านหม้อทำอาชีพชาวนามานานหลายปีแล้ว แต่ทำในรูปแบบของตัวเอง มีอิสระ พันธุ์ข้าวที่อยากปลูก และใช้น้ำหรือสารเคมีกำจัดแมลงได้อย่างไม่มีขอบเขต แต่ในเมื่อเข้ามาร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อแล้ว จำเป็นที่จะต้องปรับรูปแบบการทำแปลงขยายพันธุ์ใหม่ โดยจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากการอบรม เทคนิควิธีการ การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ตามที่นักวิชาการจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ได้แนะนำไว้

การแก้ไขปัญหาความกังวลเกี่ยวกับเรื่อง การดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน ในช่วงเริ่มกลุ่มปีแรกจะทำโดยการประชุมกลุ่มเพื่อกระจายแผนงานแต่ละขั้นตอนให้สมาชิกทุกคนนั้นเข้าใจ เช่น แผนการการรับเมล็ดพันธุ์ แผนการปลูก แผนการดูแลรักษา และแผนการเก็บเกี่ยว โดยให้สมาชิกค่อยๆปรับตัว และทำตามคำแนะนำของนักวิชาการจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่อย่างเคร่งครัด และมีการดูแลจากเจ้าหน้าที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่อย่างใกล้ชิดทุกช่วงแผนงานจนสำเร็จผลในฤดูปีแรก และในปีถัดมาเกษตรกรก็เกิดการเรียนรู้จากการทำแปลงขยายพันธุ์แล้วก็สามารถดำเนินกิจกรรมของตนเองได้จนถึงปัจจุบัน

1.3 แนวคิดเรื่องการยุบกลุ่ม

หลังจากการก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ สมาชิกทุกคนไม่เคยคิดว่าจะทำการยุบหรือเลิกทำกลุ่ม เพราะทางพื้นฐานของชุมชนบ้านหม้อนั้นทำอาชีพชาวนาเป็นหลักมาอย่างช้านาน เห็นทุกคนล้วนแล้วแต่จึงเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรทำต่อไป เพราะเป็นอาชีพที่สุจริตอาชีพหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะเป็นอาชีพที่ไม่ได้มีหน้ามีตาทางสังคม หรือมียศถาบรรดาศักดิ์ แต่มีความภูมิใจที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสันหลังของชาติ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้ออยากให้ประชาชนชาวไทยได้บริโภคข้าวที่ดี และมีคุณภาพ ด้วยฝีมือของชาวนาไทยด้วยกันเอง

นอกจากนี้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้ถูกจัดเป็น โรงเรียนชาวนา ภายใต้โครงการพัฒนาระบบส่งเสริมและการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการเกษตร จึงมีประชาชนในชุมชนใกล้เคียงหรือที่อื่นมาทำการศึกษาและเรียนรู้อยู่เสมอ ที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคนนั่นเอง

1.4 ตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อกล่าวว่า คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ดี เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม เพราะว่าเมล็ดพันธุ์ข้าวจากบ้านหม้อในการประกวดคุณภาพที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ จะได้เข้ารอบลึกๆอยู่เสมอ หากเปรียบเทียบระหว่างชาวนาผู้ปลูกข้าวทั่วไปกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ราคาตลาดกลางรับซื้ออยู่ที่ 19.80 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อหลังจากการเก็บเกี่ยวจะต้องนำเมล็ดพันธุ์ไปจำหน่ายให้กับโรงสีข้าวด้วยตัวเอง ซึ่งจะถูกกดราคาให้ต่ำกว่าตลาดกลาง 2.50 บาท แต่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อสามารถจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในราคาตลาดกลาง เพราะกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อเป็นกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมภายใต้การดูแลของหน่วยงานรัฐ จึงมีโควตาและราคาการรับซื้อที่ชัดเจน

1.5 ระดับความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อในมุมมองของกลุ่ม

หากวัดระดับความสำเร็จไว้ที่ 10 คะแนน ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 ราย ในฐานะตัวแทนของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้ประมาณการว่าน่าจะอยู่ในระดับ 8 คะแนน เพราะว่าหากเมื่อเทียบระยะเวลาในการเริ่มกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มอื่นๆ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อใช้เวลาน้อยกว่าในการที่จะประสบความสำเร็จ ในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ โดยใช้เวลา 4 ปี จากการจดทะเบียนเป็นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อในปี 2549 ที่ได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่นชนะเลิศที่ 3 กลุ่มภาคเหนือตอนบน ซึ่งบางกลุ่มนั้นก่อตั้งขึ้นมาและดำเนินกิจกรรมมาแล้วนานมากกว่า 10 ปี ก็ยังไม่เคยได้รับรางวัลใดๆ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงคุณภาพ ความใส่ใจ และการบริหารจัดการของกลุ่มอย่างมีระบบ

นอกจากนี้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อยังคงพัฒนาคุณภาพของสมาชิกอยู่เสมอ ด้วยการนัดประชุมกันเมื่อมีปัญหาทั้งที่สามารถควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ให้มีคุณภาพตามที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ต้องการให้มากขึ้น และลดปัญหาข้าวพันธุ์ปนให้น้อยลง

1.6 เหตุผลที่พยายามสร้างผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เพราะการรักษาชื่อเสียงของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อให้คงอยู่ และให้เป็นที่รู้จักแก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจากต่างท้องถิ่น ให้มาทำการศึกษาดูงานภายในชุมชนบ้านหม้อ เพื่อเป็นการยกระดับอาชีพเกษตรกรให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น และการที่รักษาการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพนั้น เป็นการรักษาโควตาที่ทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่กำหนดไว้ หากผลผลิตที่ได้ในแต่ละปีมากกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด ผลตอบแทนที่ได้ก็จะมากและยังได้รับความไว้วางใจจากหน่วยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว ถ้าหากว่าดำเนินกิจกรรมและได้ผลผลิตที่ได้ในแต่ละปีต่ำกว่า

เกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอาจจะลดพื้นที่การดำเนินกิจกรรมเพื่อเปรียบเทียบผล หรือหาพื้นที่ดำเนินกิจกรรมใหม่แทนที่ และอาจมีคำสั่งให้ยุบกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้

2. ความสามารถในการบริหารและจัดการกลุ่ม

2.1 แรงจูงใจเพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดี

1. ผลตอบแทนที่ชัดเจน เนื่องจากในแต่ละปีทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่มีโควตากำหนดรับซื้อผลผลิตไว้ที่ร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด ในราคาตลาดกลางของข้าว ทำให้ผลตอบแทนที่ได้มากกว่าการขายเมล็ดพันธุ์ให้กับโรงสีข้าวหรือพ่อค้าคนกลาง ซึ่งจะถูกลงกว่าราคาตลาดกลาง ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรมต่อไป เพราะมีตลาดรองรับที่ชัดเจนและมีราคาซื้อเหมาะสม

2. เป็นการสร้างงาน เนื่องจากประชาชนในชุมชนบ้านหม้อ ส่วนมากทำอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเป็นหลัก ซึ่งสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีทั้งผู้ที่อยู่ในวัยกลางคน ไปจนถึงผู้สูงวัย เกษตรกรบางรายอาจมีวุฒิการศึกษาไม่สูง เมื่อมุ่งหน้าเข้าสู่เมืองทำให้ต้องเป็นแรงงานราคาถูกหรือแรงงานชั่วคราว ซึ่งเสี่ยงต่อการตกงานบ่อย ขาดแคลนรายได้ และต้องกลับมาอยู่ที่ภูมิลำเนา โดยการผันตัวมาสู่อาชีพเกษตรกร เพราะไม่จำกัดวุฒิการศึกษา เป็นนายของตัวเอง และมีเวลาให้กับครอบครัวมากขึ้น

2.2 มีศักยภาพด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อดำเนินกิจกรรมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นหลัก และยังดำเนินกิจกรรมอื่นๆ เพื่อลดต้นทุนในการปลูกข้าว โดยการใช้วัสดุต่างๆที่สามารถหาได้ง่ายในชุมชนบ้านหม้อ เช่น หอยเชอรี่ มูลสัตว์ เศษพืชผักผลไม้ และเศษใบไม้ ฯลฯ หรือของเสียจากการดำเนินกิจกรรมหลัก เช่น เศษฟางข้าว และเศษหญ้า ฯลฯ ซึ่งนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างสรรค้ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้

1. การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ให้คุณค่าทางธาตุอาหารโดยตรงแก่พืช และกระตุ้นให้จุลินทรีย์ในดินเพื่อทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งผลผลิตที่ได้มีคุณภาพที่ดีกว่า ได้รสชาติของข้าวที่ดีกว่า และช่วยให้ประหยัดต้นทุนที่ต่ำกว่าการใช้ปุ๋ยเคมี โดยในปัจจุบันพบว่ามีสูตรการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพมากมาย มีการพัฒนาการผลิตมาอย่างช้านานแต่ใช้ในวงจำกัดไม่แพร่หลายเหมือนกับปุ๋ยเคมี ประโยชน์ของปุ๋ยหมักชีวภาพคือจะช่วยในการปรับปรุงดิน และย่อยสลายอินทรีย์วัตถุในดินให้เป็นอาหารแก่พืช โดยการนำมูลสัตว์ แกลบเผา และรำละเอียดมาผสมเข้าด้วยกัน แล้วนำน้ำหมักพืช และกากน้ำตาลผสมน้ำ แล้วรดกองปุ๋ยที่ผสมคลุกให้ทั่วให้มีความชื้นระดับเดียวกับการทำปุ๋ยชีวภาพ เกลี่ยกองปุ๋ยบน

พื้นให้หนาไม่เกิน 15 เซนติเมตร คลุมด้วยกระสอบป่าน ทิ้งไว้ 3-5 วัน โดยไม่ต้องกลับเมื่อปุ๋ยเย็นลงนำไปใช้ได้

2. การทำน้ำส้มควันไม้ ควันที่เกิดจากการเผาถ่านในช่วงที่ไม่กำลังเปลี่ยนเป็นถ่าน เมื่อทำให้เย็นลงจนควมแน่น และกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ ของเหลวที่ได้เรียกว่า “น้ำส้มควันไม้” น้ำส้มควันไม้ได้จากการดักเก็บควันอยู่ในช่วงของการเผาถ่านอุณหภูมิปากปล่องประมาณ 80-150 องศาเซลเซียส หรือสังเกตจากควันที่ปากปล่องทิ้งไว้สักพัก แล้วนำแผ่นกระเบื้องมาคลุมหยดน้ำที่เกาะบนกระเบื้องจะใสหรือมีสีเหลืองปนน้ำตาล เมื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตร จะมีคุณสมบัติต่างๆ ดังนี้ คือ เป็นสารปรับปรุงดิน สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และสารเร่งการเติบโตของพืชบริเวณส่วนราก ลำต้น หัว ใบ และดอกผลของพืชบางชนิด การใช้น้ำส้มควันไม้ราดในดินปลูกพืช จะช่วยเร่งการเจริญเติบโตของพืชและควบคุมโรคพืชที่มีสาเหตุมาจากไส้เดือนฝอย เชื้อรา นอกจากนี้ น้ำส้มควันไม้ยังมีคุณสมบัติเป็นฮอร์โมนพืช และในบางกรณีเป็นตัวยับยั้งการเจริญเติบโตส่วนต่างๆ ของพืชเมื่อนำน้ำส้มควันไม้ในอัตราส่วนที่มากน้อยต่างกัน น้ำส้มควันไม้จะมีพิษต่อพืชสูงเมื่อราดลงดินในปริมาณมากหรือนำไปใช้กับพืชโดยไม่ผสมน้ำให้เจือจางจะเกิดผลเสียเช่นกัน

3. การทำน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งมีธาตุอาหารสำคัญหลายอย่างทั้งใน ไตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม แคลเซียม และกำมะถัน ฯลฯ จึงสามารถนำไปเป็นปุ๋ย เร่งอัตราการเจริญเติบโตของพืช เพิ่มคุณภาพของผลผลิตให้ดีขึ้น และยังสามารถใช้ไล่แมลงศัตรูพืชได้ด้วย

ส่วนผสม : เศษซากสัตว์สด เช่น หอย ปลา 1 ส่วน และน้ำตาลทรายแดง 1 ส่วน

วิธีทำ : นำมาผสมรวมกันหมักทิ้งไว้ 1 สัปดาห์ นำหัวเชื้อที่ได้ มาเจือจางกับน้ำในอัตรา 1 : 1,000

การใช้ประโยชน์ : นำน้ำที่ได้จากการเจือจางไปฉีดพ่นป้องกันกำจัดหอยเชอรี่ หากต้องการนำไปใช้กับพืชผักผลไม้ให้เปลี่ยนจากเศษซากสัตว์เป็นพืชสดแทน ในอัตรา 3 ต่อ 1 ส่วน

2.3 การกระจายงานแก่สมาชิกในกลุ่ม

ประธานกลุ่มหรือฝ่ายผู้บริหารกลุ่มจะทำการนัดเรียกประชุมสมาชิกเพื่อแบ่งแยกหน้าที่ของสมาชิกตามความเหมาะสมในด้านต่างๆ โดยจะมีการถามสมาชิกว่ามีความรู้ความถนัดในด้านใด และรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้หรือไม่ หากสมาชิกที่ได้รับมอบหมายหน้าที่แล้วไม่สามารถดำเนินกิจกรรมนั้นต่อไปได้ จะมีการเรียกนัดประชุมอีกครั้งเพื่อหาคนที่เหมาะสมเพื่อมารับหน้าที่แทน

รูปที่ 4.12 การประชุมระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อ

2.4 แนวทางในการหาสมาชิกที่มีศักยภาพเพิ่มของกลุ่ม

เมื่อมีบุคคลที่สนใจจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อ จะต้องมีการพูดคุยกันกับประธานกลุ่มและฝ่ายบริหารของกลุ่มเสียก่อน ถ้าหากบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนและรู้จักกันเป็นอย่างดี ก็จะถูกพิจารณาโดยทันที หากเป็นผู้ที่อาศัยในชุมชนแต่ไม่มีความสนิทกัน จะมีการพูดคุยกันเพื่อปรับทัศนคติและสังเกตการณ์ว่าบุคคลดังกล่าวจะมีความรู้ความสามารถพอที่จะร่วมงานกันได้หรือไม่ หากฝ่ายบริหารมีความคิดเห็นว่าเหมาะสมที่จะร่วมงาน ทางประธานกลุ่มจะทำการแจ้งไปยังศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ให้รับทราบในเวลาต่อมา

2.5 การสื่อสารภายในกลุ่มและการประชุม

โดยทั่วไปแล้วกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อจะมีการเข้าร่วมประชุมกัน 2-3 เดือนต่อครั้ง หรือมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่มาทำการตรวจสอบ ทางฝ่ายบริหารกลุ่มจะทำการนัดสมาชิกเพื่อเข้าร่วมประชุม เมื่อทำการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม โดยส่วนใหญ่แล้วจะพูดถึงเรื่องของแผนการปลูกเมล็ดพันธุ์ในฤดูกาลนั้นๆ รวมไปถึงเรื่องของงบประมาณของกลุ่มที่ต้องใช้ในการจัดซื้อสารเคมีกำจัดแมลง โดยทางเลขานุการของกลุ่มจะเป็นผู้จัดบันทึกผลการรายงานและผลการประชุมทุกครั้ง

2.6 การพัฒนาสมาชิกของกลุ่ม

การเข้าร่วม โครงการและดูงานหลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าวในแต่ละฤดูกาลทั้งนาปีและนาปรัง จะมีการจัดประกวดเมล็ดพันธุ์ข้าว ณ สถานที่ต่าง เช่น สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ โดยกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อจะมีการเข้าร่วม โครงการทุกปี และในเดือนธันวาคม เข้าร่วมงานเกษตรมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในบางปีกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อได้เป็นผู้จัดสัมมนาวิชาการเพื่อแสดงผลงานที่ดำเนินกิจกรรมผ่านมา เพื่อที่จะได้มีโอกาสพูดคุยกับเกษตรกรจากต่างท้องถิ่น เพื่อสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน และยังเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ ที่มีความอุดมสมบูรณ์และสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

ในเดือนมิถุนายนของทุกปีเป็นช่วงก่อนฤดูเตรียมพื้นที่เพื่อเมล็ดพันธุ์ข้าวในฤดูกาลต่อไป ทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจะทำการเชิญสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อและสมาชิกกลุ่มอื่นๆ ไปทำการอบรมพร้อมๆกัน เกี่ยวกับแผนการปลูก และนโยบายของรัฐที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละปี เพื่อให้สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ทุกคนได้เข้าใจและดำเนินกิจกรรมของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ และสามารถให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การถามและตอบปัญหาเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยให้สมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นฝ่ายถาม และอีกกลุ่มเป็นผู้ตอบปัญหา

นอกจากนี้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อยังได้ให้สมาชิกทุกคน โดยจัดเวรให้สมาชิกหมุนเวียนการรับผิดชอบในหน้าที่ในส่วนต่างๆของกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนเวร 2 สัปดาห์ต่อครั้ง เช่น การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพ และการทำน้ำส้มควันไม้ ซึ่งวิธีการนี้เป็นการทำเพื่อให้สมาชิกทุกคนสามารถปฏิบัติและสามารถนำไปทำไว้ใช้เองได้

2.7 การตั้งงบประมาณในการพัฒนาสมาชิก

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อมีการตั้งงบประมาณเพื่อพัฒนาสมาชิกไว้ที่ 100 บาทต่อคนต่อวัน แต่สมาชิกส่วนใหญ่จะอาศัยการดำเนินงาน โดยการเสียดุลเงินของตนเองในการเรียนรู้ เช่น การใช้ทรัพย์สินของตนเองในการไปเข้าร่วมอบรมนอกสถานที่ หรือศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ โดยจะไม่มีการใช้งบส่วนกลางของกลุ่มแต่อย่างใด เพื่อรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของเงินทุนส่วนกลางไว้

2.8 การดูแลและเอาใจใส่ของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อท่านใดมีการจัดงานขึ้น เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่ง และงานอุปสมบท ทางกลุ่มจะเป็นผู้ช่วยเหลืองาน โดยการหุงและแจกข้าว และจะมีการนำเงินส่วนกลางของกลุ่มไปจัดซื้อของที่มอบเป็นที่ระลึกให้แก่เจ้าภาพ หากสมาชิกหรือคนในครอบครัว

ของสมาชิกท่านใดสูญเสีย ก็จะมีการนำเงินส่วนกลางมามอบให้แก่ครอบครัวบางส่วน เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อเป็นชุมชนที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกันมาก และมักจะช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่

รูปที่ 4.13 การช่วยเหลือสมาชิกโดยการหุงและแจกข้าวในโอกาสต่างๆ

2.9 ปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกและมีวิธีการแก้ไข

การที่สมาชิกบางท่านในกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อจำหน่ายข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ แต่พบกับปัญหาข้าวมีพันธุ์ปนเกินเกณฑ์กำหนด ทำให้ถูกตัดราคารับซื้อลงต่ำกว่าราคาตลาดกลาง ปัญหานี้อาจเกิดจากตัวของสมาชิกท่านนั้น ใส่ใจกับการดำเนินกิจกรรมของตนเองน้อยเกินไป หรืออาจขาดประสบการณ์ในการทำงานนั่นเอง

โดยการแก้ไขปัญหาของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อ จะนำสมาชิกท่านที่มีประสบการณ์ในการทำงานเข้าไปให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และดูแลอย่างใกล้ชิด ในการดำเนินกิจกรรมผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในฤดูกาลต่อมา เพื่อให้สมาชิกทุกคนบรรลุเป้าหมายของตนเองและได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม

3. บทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

3.1 คุณค่าในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม

จากการที่ตัวแทนของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อที่ให้การสัมภาษณ์ มองว่ามีประเด็นที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมอยู่ 3 ประการ คือ

1. **ด้านจิตใจ** เพราะประชาชนในชุมชนบ้านหม้อยึดมั่นกับการเป็นเกษตรกรมาอย่างช้านาน โดยพื้นที่การทำเกษตรล้วนแล้วเป็นมรดกจากบรรพบุรุษที่ตกทอดจากรุ่นต่อรุ่นมาให้จนถึงปัจจุบัน

ซึ่งหากจะมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การทำเกษตรเป็นพื้นที่โรงงานต่างๆหรือสถานที่ต่างๆ ที่ทำให้ภูมิทัศน์ในชุมชนเปลี่ยนไป สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อคงยากที่จะยอมรับได้

2. **ด้านความมั่นคงทางอาชีพ** เพราะการเป็นเกษตรกรเป็นอาชีพที่ไม่จำกัดอายุ เพศ และระดับวุฒิการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความกว้างของอาชีพเกษตร และเป็นอาชีพที่เป็นเจ้าของของตัวเอง และมีอิสระในการทำงาน การดำรงอาชีพเกษตรกรจะไม่ตกงานหากไม่เกียจคร้าน

3. **ด้านสังคม** เพราะจากผลการดำเนินกิจกรรมในการเป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจนประสบความสำเร็จมาแล้ว 2 ครั้ง จึงได้สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนบ้านหม้อเป็นอย่างมาก มีชุมชนจากต่างท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐและเอกชน และนักวิชาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ มาเยี่ยมชมและศึกษาดูงานภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานจากภาครัฐคอยให้การสนับสนุนปัจจัยต่างๆที่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อต้องการ

3.2 หน้าที่รับผิดชอบของผู้ให้สัมภาษณ์

นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมจัดทำแผนการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว แผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนวางแผนการประชุมทุกครั้งและติดต่อประสานงานกับบุคคลและองค์กรเอกชนหรือหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ดูแลฝ่ายต่างๆทั้งหมด และเป็นผู้กระจายหน้าที่ต่างๆตามความเหมาะสมของบุคคล และเป็นผู้ประสานงานทั้งกับสมาชิกในกลุ่มและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานรัฐเพื่อการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม

นายอินทอน นาระทะ ตำแหน่งรองประธานกลุ่ม ทำหน้าที่รักษาการแทนประธาน หากเมื่อประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่ได้รับมอบหมาย โดยปกติแล้วจะช่วยประธานแบ่งเบาภาระในบางส่วนตามความเหมาะสม เช่น การนัดสมาชิกรวมกลุ่มเพื่อเข้าร่วมประชุม ฯลฯ และยังมีส่วนช่วยกันร่วมคิดแผนดำเนินกิจกรรมของกลุ่มด้วย

นายสุทัศน์ โปธาวงศ์ ตำแหน่งประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆของกลุ่ม และแจ้งข่าวสารต่างๆ ให้แก่สมาชิกทราบอย่างทั่วถึงกัน นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เป็นตัวแทนประธานหรือรองประธานในการไปอบรมนอกสถานที่ และยังเป็นผู้ติดต่อกับกลุ่มสมาชิกอื่นๆอีกด้วย

3.3 ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กันและกันของสมาชิกในกลุ่ม

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อดำเนินกิจกรรมร่วมกันแบบครอบครัว หากสมาชิกท่านใดกำลังประสบกับปัญหาในระหว่างดำเนินกิจกรรม ควรจะแจ้งให้ประธานหรือฝ่ายบริหารทราบให้เร็วที่สุด เพราะจะได้มีการพูดคุยถึงปัญหาและจะได้ช่วยกันแก้ไขเพื่อให้ผลออกมาดีที่สุด เพราะสมาชิกที่

เข้าร่วมกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อนั้น จะต้องเป็นผู้ที่อุทิศตนเอง ช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่ม โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆจากการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.4 ปัญหาและการแก้ไขปัญหาในกลุ่ม

จากการเริ่มก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อขึ้นมาอย่างเป็นทางการนับตั้งแต่ปี 2549 ไม่เคยมีการทะเลาะเบาะแว้งของสมาชิกด้วยกันเอง เพราะใช้ระบบการดำเนินกิจกรรมแบบครอบครัว เปิดใจให้กว้างในการพูดคุยซึ่งกันและกัน สมาชิกในกลุ่มค่อนข้างมีความสนิทสนมกัน และสมาชิกในกลุ่มบางรายเป็นเครือญาติพี่น้องกัน โดยสายเลือด ทำให้ไม่เกิดปัญหาในการทะเลาะเบาะแว้งซึ่งกันและกัน

3.5 ปัจจัยสร้างความเจริญและความก้าวหน้าของกลุ่มในมุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์

การมีสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพ จะช่วยทำให้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบความสำเร็จได้มากขึ้น เพราะถ้าหากมีสมาชิกกลุ่มที่ดีบ้างและไม่ดีบ้าง จะทำให้กลุ่มถูกได้รับความไว้วางใจน้อยลงไป เช่น การตรวจพันธุ์ปนในแปลงขยายพันธุ์ ซึ่งเกษตรกรเจ้าของพื้นที่นั้นจะต้องคอยดูแลขณะความแปลกหมู่ของต้นข้าวและวัชพืชต่างๆ หากปล่อยละเลยไว้แล้วจนถึงการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ จะได้เมล็ดพันธุ์ปนกับผลผลิตที่ต้องการมาด้วย และเมื่อจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ จะมีการสุ่มตรวจเมล็ดพันธุ์ข้าวของสมาชิกแต่ละท่าน หากถ้าพบเมล็ดพันธุ์ปนเกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จะทำให้ถูกลดราคาในการรับซื้อเมล็ดพันธุ์ ดังนั้นแล้วการที่กลุ่มมีสมาชิกที่ดีจะช่วยกันร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรม และหาทางร่วมกันแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้เสมอ

3.6 ข้อเสนอแนะที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมมากขึ้น

ฝ่ายบริหารของกลุ่มอยากให้สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อทุกคน ได้แสดงความคิดเห็นออกมาว่า อะไรคือสิ่งที่กลุ่มกำลังนั้นขาดหายไป ควรจะมีการปรับปรุงหรือพัฒนาอะไรบ้าง เพื่อที่จะเต็มเต็มในส่วนที่บกพร่องไป เช่น ต้องการวัสดุหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกใดๆเพิ่มเติม หรือเสนอการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงาน เป็นต้น เพราะการที่เปิดรับความคิดเห็นของทุกคน จะทำให้สามารถมองเห็นความหลากหลายของปัญหาและความต้องการ ซึ่งล้วนแล้วอาจจะเป็นการส่งผลดีต่อกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ การดำเนินกิจกรรมเป็นกลุ่มนั้นย่อมดีกว่าการทำเพียงผู้เดียวเสมอ

4. ความมั่นคงและฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม

4.1 วิธีการดูแลเรื่องระบบการเงิน และการบริหารการเงินของกลุ่ม

ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อขึ้น มีการเปิดบัญชีเงินฝากของธนาคารกรุงไทย โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ” โดยใช้ระบบการฝากเงินและการถอนเงินฝากด้วยสมาชิกกลุ่ม 3 ใน 3 คน กล่าวคือ หากจะทำการใดๆเกี่ยวกับเงินส่วนกลางของกลุ่มจะต้องมีสมาชิกผู้เห็นด้วยกัน 3 คนทุกครั้ง โดยประกอบไปด้วย ประธาน เภรณูญิก และเลขานุการ โดยที่เพรณูญิกจะเป็นผู้ดูแลสมุดบัญชีเงินฝากธนาคารของกลุ่มไว้ และจะทำการบันทึกข้อมูลทุกครั้งที่มีเงินเข้าและออกจากการดำเนินกิจกรรม เพื่อความถูกต้อง ปลอดภัย และแม่นยำ ซึ่งจะทำให้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีเสถียรภาพทางการเงินมากขึ้น

4.2 ระดับความรอบคอบและความโปร่งใสของระบบการเงินของกลุ่ม

หากให้ระดับคะแนนความปลอดภัยทางการเงินไว้ที่ 10 คะแนน กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้ออยู่ระดับ 10 คะแนน เพราะทุกครั้งที่ต้องนำฝากหรือถอนเงินส่วนกลาง จะต้องมีการแจ้งให้สมาชิก 3 คน และมีการจดบันทึกข้อมูลทุกครั้งที่เกี่ยวข้องเงินส่วนกลาง เพรณูญิกของกลุ่มเป็นที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย ทำให้ระบบการเงินของกลุ่มแลดูมีความปลอดภัยสูง หากสมาชิกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเงินของกลุ่มไม่สามารถเดินทางไปทำธุระได้ จะมีเอกสารมอบอำนาจออกแทนให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายไปทำธุระแทนได้ ในเอกสารมอบอำนาจจะมีลายเซ็นของผู้ที่เกี่ยวข้องครบทั้ง 3 คน จึงจะสามารถใช้ดำเนินการได้

4.3 การสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งจากภาครัฐและเอกชนต่อกลุ่ม

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะเน้นการให้สมาชิกทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกันเองภายในกลุ่ม โดยมีการจัดตั้งกองทุนกลุ่มและมีการบริหารจัดการกองทุน ปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีเงินหมุนเวียนกองทุนกลุ่มประมาณ 314,461 บาท นอกจากนี้แหล่งที่มาของเงินกองทุนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมาจากหลากหลายทาง ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

- รายได้จากการระดมหุ้นของสมาชิกปัจจุบัน
- รายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์
- รายได้จากผลกำไรในการจัดหาและจำหน่ายปัจจัยการผลิตให้แก่สมาชิก เช่น ปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำส้มควันไม้ และน้ำหมักชีวภาพ
- รายได้จากการสนับสนุนจากศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วมตำบลป่าไผ่ ผ่านองค์การบริหารส่วนตำบลป่าไผ่

- รายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวและปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรและกรมการข้าว โครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตข้าวชุมชน
- เงินรางวัลจากการประกวดคุณภาพเมล็ดพันธุ์
- บริษัท สยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด ได้สนับสนุนรถไถนา เครื่องปักดำ และเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก

4.4 ผลงานด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์และจำหน่ายในปีที่ผ่านมา

ในการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อในปี 2557 ที่ผ่านมาไม่ตรงตามเป้าหมายที่ทางศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่กำหนดไว้ เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 ในฤดูนาปี ได้ผลผลิตทั้งสิ้น 232,000 กิโลกรัม ปริมาณผลผลิตเพียงพอต่อโควตาของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ แต่พบปัญหาการมีข้าวพันธุ์ปนมาก จึงทำให้โควตาการรับซื้อคืนเมล็ดพันธุ์ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ไม่ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตทั้งหมด และการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 ในฤดูนาปรังได้ผลผลิตตามโควตาที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวกำหนดไว้ โดยได้ผลผลิตทั้งสิ้น 280,000 กิโลกรัม โดยปัญหาเรื่องข้าวพันธุ์ปนอยู่ในเกณฑ์กำหนด

โดยภาพรวมเกษตรกรกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อยังไม่พอใจต่อผลผลิตในปีที่ผ่านมา และยังคงมีความต้องการในการพัฒนาสมาชิกในกลุ่ม ให้มีความใส่ใจ กระตือรือร้น และดูแลในการดำเนินกิจกรรมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ของตนเองให้มากขึ้น เพื่อจะลดปัญหาเรื่องข้าวพันธุ์ปนให้อยู่ในเกณฑ์ที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวได้กำหนดไว้ และจะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่กลุ่มอีกด้วย

4.5 การพัฒนาผลผลิตเพื่อจำหน่าย

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบปัญหาหลักคือ การพบพันธุ์ปน โดยจะสร้างผลผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพดีด้วยการใช้วิธีการพัฒนาผลผลิตตั้งแต่ในระหว่างการปลูกข้าวในแปลงขยายพันธุ์ โดยจะเน้นย้ำเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มทุกคนตระหนักถึงการดูต้นวัชพืชที่แปลกปลอมในแปลง ตั้งแต่ระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง และระยะก่อนการเก็บเกี่ยว เพราะหากปล่อยไว้จนถึงการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์จะทำให้การคัดแยกพันธุ์ปนนั้นทำได้ยากขึ้น

นอกจากนี้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อพยายามที่จะเพิ่มผลผลิตปริมาณเมล็ดพันธุ์ต่อไร่ให้มากขึ้น ปัจจุบันผลผลิตโดยเฉลี่ยของข้าวขาวดอกมะลิ 105 อยู่ที่ 580 กิโลกรัมต่อไร่ และผลผลิตโดยเฉลี่ยของข้าวสันป่าตอง 1 อยู่ที่ 900 กิโลกรัมต่อไร่ โดยกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปีพ.ศ. 2560 จะพัฒนาผลผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มากขึ้นเป็นข้าวขาวดอกมะลิ 105 อยู่ที่

700 กิโลกรัมต่อไร่ และข้าวสันป่าตอง 1 อยู่ที่ 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ โดยเน้นการให้ปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพ เพื่อปรับปรุงสภาพความและความอุดมสมบูรณ์ของดินให้มีแร่ธาตุเพิ่มมากขึ้น

4.6 ปัญหาด้านการเงินและการแก้ไขปัญหา

ตั้งแต่การก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อขึ้นมา โดยกลุ่มนั้นไม่เคยพบกับปัญหาทางการเงิน เพราะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐตั้งแต่แรกเริ่ม เช่น เงินทุน วัสดุและอุปกรณ์ การอบรมพัฒนาความรู้ และวิธีการดำเนินกิจกรรม เป็นต้น และมีการระดมหุ้นจากสมาชิกกลุ่ม โดยเริ่มที่ 100 บาทต่อไร่ โดยสมาชิกจะต้องถืออย่างน้อย 3 หุ้นต่อคน ทำให้กลุ่มนั้นมีเงินทุนหมุนเวียนใช้ดำเนินกิจกรรมได้สะดวก ปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีเงินทุนหมุนเวียนในบัญชีธนาคารจำนวน 314,461 บาท

4.7 ปัญหาหนี้สินในระบบหรือนอกระบบและวิธีการจัดการ

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อไม่มีหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ เพราะไม่เคยกู้ยืมธนาคารใดๆทั้งสิ้น เนื่องจากการที่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อระดมทุนจากสมาชิกในกลุ่ม ทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนใช้ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพียงพออยู่แล้ว

แต่สำหรับสมาชิกในกลุ่มบางรายนั้นอาจจะประสบปัญหาทางการเงิน โดยส่วนตัว และจำเป็นต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์หรือปัจจัยต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยสมาชิกสามารถเลือกทางกู้ยืมเงินเองได้ เช่น กองทุนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ธนาคาร และอื่นๆ

5. การทำกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.1 การรับรู้ข่าวสารและความเคลื่อนไหวของด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร

สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะมีโอกาสไปอบรมตามหน่วยงานต่างๆ หน่วยงานรัฐ เช่น โครงการแจกอาหาร ขนม และของขวัญ ให้แก่เด็กในเขตพื้นที่การศึกษาชนบท ภายใต้การดูแลของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ และหน่วยงานเอกชน เช่น โครงการปลูกต้นไม้คืนสู่ป่าในพื้นที่ชนบทของบริษัท สยามคูโบต้าคอร์ปอเรชัน จำกัด อยู่เป็นประจำทุกปี เกษตรกรก็จะได้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ ตามที่โครงการนั้นได้ถ่ายทอดสู่เกษตรกร และจะนำมาถ่ายทอดอีกครั้งในที่ประชุมกลุ่ม

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆเข้ามาภายในชุมชน และได้พูดคุยกับเกษตรกร ในท้องถิ่นนั้นในเรื่องต่างๆ เช่น สภาพภูมิอากาศ ความอุดมสมบูรณ์ พันธุ์ข้าว เทคโนโลยีเกษตร

วิธีการดำเนินกิจกรรม ปัญหาที่คาดว่าจะเกิด และวิธีการแก้ไข ซึ่งสมาชิกจะเข้าร่วมฟังหรือพูดคุยกันเพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจ

5.2 การดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลซึ่งกัน

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อสร้างความสมดุลของสิ่งแวดล้อมโดยการรณรงค์ไม่เผาของเสียจากการดำเนินกิจกรรม เพื่อลดปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ที่เป็นสาเหตุของภาวะโลกร้อน เช่น เศษฟางข้าว เศษเปลือกข้าว และเศษต้นข้าว โดยสมาชิกในกลุ่มที่ได้รับหน้าที่จะนำของเสียเหล่านี้ไปใช้ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และน้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้ทำกิจกรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดในฤดูกาลต่อไป และเป็นการประหยัดต้นทุนในการจัดซื้อสารเคมีที่มีราคาสูงกว่าอีกด้วย

5.3 การดำเนินงานที่ก่อให้เกิดของเสียขึ้นและการจัดการของเสีย

ของเสียที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น เศษฟาง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ฟางเปียก คือฟางที่ได้ทันทีหลังการเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ข้าว ซึ่งเกษตรกรจะนำมามาผสมกากน้ำตาลเพื่อทำน้ำปุ๋ยหมักชีวภาพ และส่วนฟางแห้ง คือฟางที่ถูกทิ้งไว้ในแปลงขยายพันธุ์จนแห้งกรอบ ซึ่งจะนำมาใช้ทำเพลิงหลังคาไว้ใช้ และนำมาผสมกับมูลสัตว์เพื่อทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

5.4 การทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในด้านใดแก่สังคมของกลุ่ม

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้ทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์หลายๆอย่าง ที่เป็นการช่วยชุมชนของตนเองและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งสามารถจำแนกได้ ดังนี้

- บริจาคเงินเพื่อซื้อที่ดินสร้างศาลาหมู่บ้าน บ้านหม้อ หมู่ที่ 12 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท
- การรณรงค์ให้สมาชิกกลุ่มไม่เผาตอซังหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว เพื่อสนับสนุน โครงการลดปัญหาโลกร้อน
- ถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และช่วยกระจายพันธุ์ดีให้แก่เกษตรกรต่างท้องถิ่น
- การถ่ายทอดความรู้ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย และศูนย์บริหารศัตรูพืชเชียงใหม่
- การลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ในการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ และน้ำส้มควันไม้

จากศูนย์บริการทางสังคมแบบมีส่วนร่วมตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และสถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่

- เป็นเจ้าภาพในการทอดกฐินสามัคคีร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว เชียงใหม่ ณ วัดสันคะยอม ตำบลป่าสัก อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

- เข้าร่วมกิจกรรมวันเด็กแห่งชาติ ทำการแจกขนมและนม และทำการมอบของขวัญให้แก่ เด็กๆ ในเขตโรงเรียนที่ห่างไกล

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

1. ข้อเสนอแนะในการนำพากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อให้ประสบความสำเร็จ

จากการที่เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 ราย มีลักษณะแนวโน้มนำไปทางเดียวกัน โดยกรมองปัญหาของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อเป็นหลักนั่นคือ การปนพันธุ์ อาจจะเป็นเพราะสมาชิกในกลุ่มบางรายอาจจะไม่ให้ความสนใจในการดำเนินกิจกรรมมากเท่าที่ควร และขาดความใส่ใจในการดูแลแปลงขยายพันธุ์ของตนเอง

ดังนั้นเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์จึงขอเน้นย้ำในเรื่อง การพัฒนาสมาชิก เพราะหากสมาชิกได้รับการพัฒนาอยู่เสมอ จะเป็นกระตุ้นและเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกได้ดำเนินกิจกรรมของตนเองได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาสมาชิคนั้นจะทำได้โดยการประชุมกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงปัญหาเรื่องพันธุ์ปนให้มากขึ้น และเพื่อพูดคุยปัญหาและแนวทางแก้ไข โดยให้ผู้ที่มีความรู้และความรู้เข้าไปช่วยเหลือและดูแลอย่างใกล้ชิด

2. จากบทเรียนที่ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการถ่ายทอดสู่สมาชิกรุ่นใหม่

จากการที่เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 3 ราย มีความคิดเห็นและพูดไปในทิศทางเดียวกันในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนโดยใช้เทคนิคการเล่าเรื่องคู่กันฟัง แนวความรู้ที่เกิดมาจากประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้

1. การมีใจรักในสิ่งที่ทำ การที่จะทำอะไรให้เกิดผลหรือประสบความสำเร็จ จะต้องมีความรักในสิ่งที่ทำเสียก่อน เพราะเป็นบันไดก้าวแรกซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จ ถ้าหากทำงานที่ไม่ชอบ จะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ท้อแท้ใจ ไม่อยากทำงาน ขี้เกียจ และไม่มีความกระตือรือร้น แต่หากมีใจรักในงานที่ทำจะทำให้เกิดความรู้สึกอยากทำ มีความขยันขันแข็ง ทำงานด้วยความสนุกสนาน เกิดความกระตือรือร้นในงานที่ทำ และจะช่วยให้เรามีสุขภาพจิตที่ดีและแจ่มใสอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นแล้วการมีใจรักในสิ่งที่ทำจะช่วยนำพาชีวิตก้าวสู่จุดหมายปลายทางของความสำเร็จได้อย่างแน่แท้

2. มีความภูมิใจในอาชีพ สมาชิกทุกคนต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นเกษตรกร เพราะว่า การประกอบอาชีพเป็นเกษตรกรอาจจะไม่ได้มีหน้าตาทางสังคม ขสดาบรรดาศักดิ์ และชื่อเสียงมากนัก แต่ทุกคนล้วนแล้วต้องดำรงชีวิตให้คงอยู่ต่อไปด้วยการบริโภคอาหารและน้ำ ซึ่งอาหารจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องเป็นเกษตรกร โดยที่มีผู้ปลูก ผู้เลี้ยง และผู้ดูแล จนสามารถนำผลิตผลนั้นมาสู่ท้องตลาดให้ผู้คนได้เลือกซื้อเพื่อบริโภค การเป็นเกษตรกรเหมือนเป็นผู้ปิดทองหลังพระ เพราะถึงแม้จะไม่มีผู้ใดเห็น แต่ก็ยังคงเป็นผู้ที่สำคัญต่อผู้อื่นๆ นี่คือการภูมิใจของเกษตรกรอย่างแท้จริง และผู้คนที่ต่างอาชีพล้วนแล้วต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน

3. การเน้นเกษตรปลอดภัย เกษตรกรกำลังปรับตัวเข้าสู่สังคมการบริโภคสมัยใหม่ ที่เน้นการดูแลสุขภาพมากยิ่งขึ้น สมาชิกใหม่ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรปลอดภัยให้เข้าใจ เพราะเกษตรปลอดภัยนั้นไม่ใช่เกษตรอินทรีย์ แต่เป็นระบบการเกษตรที่สามารถใช้สารเคมีได้แต่ต้องอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารเคมี หรือปลอดภัยจากการปนเปื้อนที่จะมีผลต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ระบบการผลิตนั้นจะต้องปลอดภัยกับเกษตรกรผู้ผลิตและสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น ดิน น้ำ และอากาศ

3. การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อในประเด็นที่สมาชิกของกลุ่มลดลง

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่อไปข้างหน้า โดยการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับมอบหมายมาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว คือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวสันป่าตอง 1 ถึงแม้ว่าจำนวนสมาชิกของกลุ่มในแต่ละจะเพิ่มหรือจะลด ก็ไม่มีผลกระทบใดๆต่อกลุ่ม เพราะกลุ่มจะต้องนำผลผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด ที่ได้จากพื้นที่แปลงขยายพันธุ์ เพื่อจำหน่ายให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของสมาชิกจะมีผลต่อพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ โดยสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มจะต้องระบุไว้ว่า จะนำพื้นที่ของตนเองเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมในแต่ละปีจำนวนเท่าใด แล้วทางประธานกลุ่มจะเป็นผู้รายงานให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ได้ทราบ

จากการที่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อดำเนินกิจกรรมมาแล้ว 9 ปี พบว่า จำนวนสมาชิกกลุ่มในระหว่าง 20-30 คน จะมีความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมมากที่สุด ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 24 คน สามารถจัดสรรตำแหน่งหน้าที่ได้อย่างลงตัว ทำให้กลุ่มมีความกระชับที่สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น โดยกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อพยายามที่จะรักษาระดับจำนวนสมาชิกให้อยู่ในเกณฑ์นี้ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์ตอบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ แนวคิดเกี่ยวกับบทเรียนและการถอดบทเรียน และแนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะผู้ประกอบการ 5 ประการ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จำนวน 3 ราย ประกอบด้วย นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ นายอินทอน นาระทะ ตำแหน่งรองประธานกลุ่ม และนายสุทัศน์ โปธางค์ ตำแหน่งประชาสัมพันธ์ ข้อมูลที่ได้จะนำมาทำการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา โดยผลการศึกษารูปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ผลการศึกษาเกษตรกรของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จำนวน 3 ราย ประกอบด้วย นายอุ้นเมือง อาทิตย์ ดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ 9 ปี นายอินทอน นาระทะ ดำรงตำแหน่งรองประธานกลุ่ม 9 ปี และนายสุทัศน์ โปธางค์ ดำรงตำแหน่งประชาสัมพันธ์ เป็นปีแรก พบว่าตัวแทนกลุ่มทั้ง 3 ราย มีประสบการณ์ในกาดำรงอาชีพชาวนาอย่างยาวนาน และดำเนินกิจกรรมของตนเองด้วยความรักและความชอบส่วนตัว โดยผลผลิตที่สามารถผลิตได้ในแปลงขยายพันธุ์ของเกษตรกร คือ เมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และเมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 และมีการจำหน่ายผลผลิตร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในราคาตลาดกลาง หรือเลือกที่จะจำหน่ายผลผลิตทั้งหมด และผลผลิตที่เหลืออีกร้อยละ 20 เกษตรกรสามารถเลือกจำหน่ายได้ด้วยตนเอง โดยจะจำหน่ายให้กับเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงในราคาซื้อขายตามที่ตกลงกัน และนอกจากนี้ยังมีการนำเมล็ดพันธุ์เข้ากระบวนการสีข้าว เพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน จำหน่ายให้คนในชุมชน และยังนำไปจำหน่ายในท้องตลาดอีกด้วย และเหตุผลในการเลือกแนวคิดเกี่ยวกับบทเรียนและการถอดบทเรียนมาประยุกต์ เพราะเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการด้วยตนเอง และมีองค์ประกอบทางแนวคิด คือ มีความรู้ มีประสบการณ์ มีการสร้างสรรคงาน มีการใช้เทคโนโลยี และมีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้ทางภูมิปัญญาชาวบ้านที่สั่งสมมา จนสามารถช่วย

พัฒนาความเป็นอยู่ของเกษตรกรชาวนาและครอบครัวให้ดีขึ้น และพัฒนาคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ตรงตามความต้องการของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งอย่างมาก เพราะหลังจากรก่อตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการในปี 2549 ได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่นชนะเลิศที่ 2 ครั้งแรกในปี 2553 จากการรับเลือกให้เป็นตัวแทนของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในการแข่งขันประกวดคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว และต่อมาในปี 2555 ได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่นชนะเลิศที่ 3 อีกครั้ง โดยได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในการประกวดคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าว รับได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่นชนะเลิศที่ 2 และที่ 3 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามแนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะผู้ประกอบการ คือ เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีองค์ความรู้ ความสามารถ การบริหาร และมีบุคลากรที่มีคุณภาพ เมื่อรวมกันแล้วทำให้เกิดเป็นองค์กรความรู้ของชุมชน ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงในระดับจังหวัด และในทุกปีกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้รับให้เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงในการที่จะคว้ารางวัลคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว ทำให้กลุ่มอื่นสามารถที่จะลอกเลียนแบบนั้นยาก เพราะได้รับการสนับสนุนจากทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจึงได้รับความรู้ใหม่และเทคโนโลยีการเกษตรใหม่ จึงเกิดเป็นจุดแข็งของกลุ่มในลักษณะเฉพาะภายใน โดยคู่แข่งหรือกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอื่นๆ สามารถเข้ามาทำการศึกษาดูงานภายในชุมชนบ้านหม้อ และนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน เพราะกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อไม่ได้ปิดบังความรู้ไว้ เพราะอยากให้เกษตรกรทุกคนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม และในอนาคตระยะยาวการสั่งสมความรู้และประสบการณ์อาจจะทำให้มีกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวใหม่ก้าวขึ้นมาแทน

ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว คือ การมีพันธุ์ปนซึ่งพบปัญหาเป็นประจำในทุกๆปี แต่ในปี 2557 ที่ผ่านมากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบกับปัญหาการมีพันธุ์ปนอย่างมากในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 จนทำให้ไม่สามารถจำหน่ายข้าวในราคาตลาดกลางได้ที่ 19.80 บาท และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวรับซื้อคืนเมล็ดพันธุ์จากกลุ่มในราคาที่ต่ำกว่าตลาดกลาง 50 สตางค์ หรือรับซื้อที่ 19.30 บาท เพราะเนื่องผลผลิตที่ต้องการไม่ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตทั้งหมด แต่เมื่อทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 ผลผลิตที่ได้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้และคุณภาพดี

โดยสรุปแล้วในฐานะการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่ก่อให้เกิดคุณค่าในลักษณะทางธุรกิจ คือ การสร้างผลกำไรจากการดำเนินงาน และคุณค่าทางเมล็ดพันธุ์ คือ การมีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ที่

มีคุณภาพ ในการที่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีฐานทรัพยากรและองค์ที่สนับสนุนจะช่วยให้สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันต่อไปในอนาคต

จำนวนสมาชิก

ปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 24 คน ที่ยังคงดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่อไป โดยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ซึ่งสมาชิกของกลุ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงทุกปี เป็นผลมาจากการที่สมาชิกบางรายมีความความตั้งใจที่จะหันไปทำเกษตรด้านอื่น เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว และการปลูกข้าวโดยใช้พันธุ์ข้าวที่นอกเหนือจากกลุ่ม และนโยบายจากภาครัฐที่เกี่ยวกับด้านราคาสินค้าการเกษตร โดยผลผลิตบางอย่างอาจจะมีราคาที่สูงกว่าการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จึงส่งผลกระทบต่อความตั้งใจของเกษตรกรในการเลือกที่จะอยู่ร่วมกลุ่มต่อหรือออกจากกลุ่ม

การดำเนินกิจกรรมในแต่ละปี

ในปี 2549 จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ภายใต้ชื่อ “กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ” ดำเนินกิจกรรมด้วยการผลิตเมล็ดพันธุ์ในฤดูนาปีด้วยข้าวขาวดอกมะลิ 105 และในฤดูนาปรังด้วยข้าวสุพรรณบุรี 1

ปี 2553 และ 2555 ดำเนินกิจกรรมด้วยการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวสันป่าตอง 1 ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในการประกวดคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่น ชนะเลิศที่ 2 และที่ 3 ตามลำดับ ในกลุ่มภาคเหนือตอนบน ซึ่งต่อมาได้รับการสนับสนุนเทคโนโลยีการเกษตรและเครื่องจักรจากบริษัทสยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด

ปี 2554 และ 2556 รัฐบาลลดโควตาการส่งออกสินค้าเกษตร ซึ่งรวมถึงข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่เป็นการส่งออกหลักของประเทศ ทำให้ไม่มีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ แต่เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและจำหน่ายเองได้ โดยจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางและโรงสี ซึ่งมีการลดราคาผลผลิตของเกษตรกรลงไป 2.50 บาทต่อกิโลกรัม จากเดิมที่จำหน่ายให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวในอัตราราคากลางที่ 19.80 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เกษตรกรได้ผลตอบแทนที่ต่ำกว่าทุกครั้ง

การจัดโครงสร้างบริหารองค์กร

ประธานกลุ่มหรือฝ่ายผู้บริหารกลุ่มจะทำการนัดเรียกประชุมสมาชิก เพื่อแบ่งแยกหน้าที่ของสมาชิกตามความเหมาะสมในด้านต่างๆ โดยจะมีการประเมินสมาชิกในด้านความรู้ ความถนัด และความมีรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อใช้ระบบการอยู่

ร่วมกันแบบครอบครัว และสมาชิกทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงหรือเสนอความคิดเห็นในส่วนที่กลุ่มยังมีข้อบกพร่อง เพื่อจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดและกลุ่มมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ระเบียบกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ได้มีการกำหนดระเบียบของกลุ่มขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในคัดเลือกเป็นสมาชิก เพื่อสร้างระบบการดูแลซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม เพื่อพัฒนาผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีความเข้มแข็ง เพื่อการมีระบบบริหารจัดการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบรรลุผลตามเป้าหมายทั้งในเรื่องของปริมาณ คุณภาพ และทันต่อเวลา ตรงตามที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวต้องการ ที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีความมั่นคงในด้านการประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้นกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อตำบลป่าแฝ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ตามมาตรการของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2550 ประกอบด้วย 5 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

หมวดที่ 2 ชื่อและวัตถุประสงค์

หมวดที่ 3 สมาชิกและคณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

หมวดที่ 4 การจัดตั้งกลุ่ม การขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่ม

หมวดที่ 5 การกำหนดสมาชิกภาพของสมาชิกคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนบ้าง

หน่วยงานภาครัฐประกอบด้วยศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว ศูนย์บริหารศัตรูพืชเชียงใหม่ และสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย โดยจะมีนักวิชาการเกษตรจากหน่วยงานดังกล่าว ทำการจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร และคอยแนะนำเทคนิควิธีการใหม่ในการเพิ่มประสิทธิภาพของผลผลิต และการป้องกันศัตรูพืชและวัชพืช

หน่วยงานภาคเอกชน บริษัท สยามคูโบต้าคอร์ปอเรชั่น จำกัด เป็นผู้ช่วยเหลือกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อในด้านเทคโนโลยีด้านการเกษตรและเครื่องจักรที่มีความทันสมัย

ที่มาของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ตำบลแม่เหียะ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูก

1. ข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 เมื่อนึ่งข้าวสุกแล้วตัวข้าวมีความอ่อนนุ่ม และมีรสหวานเล็กน้อย นิยมใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2. ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 เมื่อนำข้าวมาหุงหรือต้มจนสุกแล้ว จะมีกลิ่นหอมคล้ายดอกมะลิ เมล็ดมีความอ่อนนุ่ม และที่ได้รับความนิยมในการบริโภคมากที่สุดในโลก

ปัญหาที่พบในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. **ปัญหาการมีพันธุ์ปน** กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบกับปัญหาพันธุ์ปนนี้มาโดยตลอด ซึ่งปัญหานี้เกิดได้จากหลายสาเหตุ คือ การติดมาจากเมล็ดพันธุ์ที่นำมาปลูก เมล็ดพันธุ์ที่ยังตกค้างจากการเก็บเกี่ยวในฤดูกาลก่อน โดยการแก้ไขปัญหานี้พันธุ์ปน ให้เกษตรกรทำการตรวจสอบสภาพต้นข้าวที่ปลูกอยู่ในแปลงขยายพันธุ์ สังเกตลักษณะให้ตรงตามสายพันธุ์ข้าว หากมีต้นพืชชนิดอื่นขึ้นปะปนหรือแปลกหมู่อยู่ด้วย ควรทำการถอนกำจัดออกไป ซึ่งการตรวจพันธุ์ปนสามารถทำได้ในระยะต่างๆ เช่น ระยะกล้า ระยะแตกกอ ระยะออกดอก ระยะโน้มรวง และระยะก่อนเก็บเกี่ยว
2. **ปัญหาศัตรูพืช** กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อใช้วิธีการป้องกันแมลงต่างๆ ที่กัดกินต้นข้าวในแปลงขยายพันธุ์ ด้วยการใช้น้ำส้มควันไม้ผสมกับน้ำหมักชีวภาพและสารเคมีในปริมาณที่เหมาะสม แทนการใช้สารเคมีป้องกันเพียงอย่างเดียว เพื่อลดปัญหาผลเสียต่อด้านสิ่งแวดล้อมและต่อผู้บริโภค

การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อใช้วิธีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวในสภาพที่มีการควบคุมความชื้นและสัมพัทธ์ของอากาศ โดยสถานที่ที่ป้องกันได้ทั้งแดด ลม ฝน และมีการระบายอากาศที่ดี โดยการบรรจุเมล็ดพันธุ์ไว้ในกระสอบผ้า หรือกระสอบพลาสติก วางซ้อนบนบนแคร่หรือฐานรองรับ แต่ไม่ควรวางบนพื้นดินหรือซีเมนต์โดยตรง หรือวางชิดฝาผนังมากเกินไป และทำเครื่องหมายติดที่กระสอบบรรจุให้ชัดเจน

การจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว

1. ข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 จำหน่ายเป็นเฉพาะข้าวดิบเท่านั้น โดยหลังจากทำการเกี่ยวนวดข้าวจากแปลงขยายพันธุ์เสร็จแล้ว
2. ข้าวพันธุ์ดอกมะลิ 105 จำหน่ายได้ 2 รูปแบบ คือ จำหน่ายเป็นข้าวดิบ และจำหน่ายเป็นข้าวเปลือก

ลูกค้ำของกลุ่ม

ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่จะกำหนดโควตาการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรไว้ที่ร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด และส่วนต่างที่เหลืออีกร้อยละ 20 ขึ้นอยู่กับสมาชิกในกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว บ้านหม้อจะเลือกจัดจำหน่าย โดยสามารถที่จะจำหน่ายให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่เพิ่มเติมได้ หรือจำหน่ายให้กับเกษตรกรในชุมชนอื่นๆ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและการดำเนินการของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1. ความคิดริเริ่มในการดำเนินงานกลุ่ม

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อเกิดขึ้นได้จากการเข้ามาในชุมชนของนักวิชาการจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ เพราะเห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในชุมชน และยังเป็นพื้นที่ทำนา มาอย่างช้านาน โดยเข้ามาพูดคุยถึงความสำคัญของเมล็ดพันธุ์ข้าว วิธีการดำเนินงาน มีการส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา และการถ่ายทอดความรู้เกษตรกรยุคใหม่ จึงมีการรวมกลุ่มกันขึ้นมาเป็นในปี 2544 โดยมีชื่อว่า ศูนย์ส่งเสริมและผลิตข้าวชุมชนบ้านหม้อ และได้จดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ในปี 2549 โดยเปลี่ยนชื่อมาเป็น กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ และใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้ ในขณะนั้นมีจำนวนสมาชิก 15 ราย และมีพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ทั้งหมด 118 ไร่

ปัจจุบันพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์ของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีทั้งสิ้น 400 ไร่ และมีจำนวนสมาชิก 24 ราย ดำเนินกิจกรรมในฤดูนาปีด้วยข้าวขาวดอกมะลิ 105 และในฤดูนาปรังด้วยข้าว สันป่าตอง 1 โดยตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ คือ คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ ที่ดี เนื่องจากในปี 2553 และ 2555 ได้รับรางวัลกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่น ชนะเลิศที่ 2 และที่ 3 ตามลำดับ

2. ความสามารถในการบริหารและจัดการกลุ่ม

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะทำการประชุมกลุ่มระหว่างสมาชิกและนักวิชาการจาก ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ประมาณ 2-3 เดือนต่อครั้ง เหตุที่ต้องทำการประชุมห่างเพราะว่าเป็นกลุ่ม ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีความรู้ ความสามารถ และความเข้มแข็ง จากการเก็บเกี่ยว ประสพการณ์มานาน 9 ปี และผลผลิตที่ได้มีคุณภาพระดับต้นๆของจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้รับความ ไว้วางใจจากหน่วยงานรัฐ และยังมีศักยภาพในด้านการลดต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าว โดยการนำของเสียจากการดำเนินกิจกรรม เช่น เศษฟางข้าว และเศษหญ้า รวมไปถึงวัสดุ

ต่างๆที่หาได้ในชุมชน เช่น มูลสัตว์ หอยเชอร์รี่ เศษพืชผักและผลไม้ ซึ่งมาตั้งเหล่านี้มาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ โดยการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ และน้ำส้มควันไม้ เป็นการลดต้นทุนการดำเนินกิจกรรมจากการใช้แทนปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยมีการกระจายหน้าที่กันรับผิดชอบส่วนที่ ได้รับมอบหมายตามผู้ที่มีความรู้และมีความเหมาะสม

นอกจากนี้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะมีการนำพาสมาชิกไปร่วมงานการประกวดเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ เพื่อเป็นการพัฒนาสมาชิกไปควบคู่กับการพบเจอสิ่งใหม่ๆ ทั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์อื่นๆ วิธีการดำเนินกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม และการพูดคุยซึ่งกันและกันจะเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่แปลกใหม่

3. บทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สร้างความเจริญและความก้าวหน้าให้กลุ่ม คือ การที่กลุ่มมีสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพจะช่วยให้กลุ่มมีการพัฒนาและความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เพราะสมาชิกที่ดีมักจะคำนึงถึงคุณค่าในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ในด้านจิตใจที่ยึดมั่นกับการเป็นเกษตรกร ด้านความมั่นคงทางอาชีพที่เป็นนายของตนเองและมีอิสระในการทำงาน และด้านสังคมภายในเป็นการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรม และสร้างชื่อเสียงให้สังคมภายนอกชุมชนได้รับรู้

นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน เพราะกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์บ้านหม้อมีระบบการบริหารแบบครอบครัว สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะต้องอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือเพื่อนร่วมกลุ่ม โดยการพูดคุย ปรึกษา และร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อให้ผลออกมาดีที่สุด สมาชิกคนใดที่มีความคิดเห็นแปลกใหม่ หรือมองเห็นส่วนที่กลุ่มขาดหายไป สามารถมีสิทธิในการออกเสียงและเสนอความคิดเห็นได้ เพื่อให้กลุ่มเป็นกลุ่มมีความสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น

4. ความมั่นคงและฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะมีการระดมทุนจากสมาชิกกลุ่มในอัตราหุ้นละ 100 บาทต่อไร่ และสมาชิกต้องถืออย่างน้อย 3 หุ้น เพื่อเป็นเงินส่วนไว้ใช้หมุนเวียนในการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี ฮอร์โมนข้าว และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยมีการจัดทำรายรับและรายจ่ายของกลุ่มทุกครั้ง เหนรัญญิกจะเป็นผู้รับผิดชอบหน้าที่ทางการเงินไว้ เพราะเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดทำบัญชีของกลุ่ม จากการเริ่มตั้งกลุ่มในปี 2549 มีการเปิดบัญชีธนาคารกรุงไทย โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ” ใช้ระบบการฝากเงินและถอนเงินด้วยสมาชิกกลุ่ม 3 ใน 3 เพื่อความรอบคอบและโปร่งใส หากสมาชิกคนใดติดภารกิจส่วนตัวไม่สามารถไปร่วมฝากถอนเงินได้ จะมีเอกสารเซ็นเพื่อมอบอำนาจให้ ผู้ที่ได้รับมอบหมายจึงจะสามารถใช้ดำเนินการได้

ปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีเงินส่วนกลางในบัญชีธนาคารกรุงไทย 314,461 บาท หากสมาชิกในกลุ่มรายใดประสบปัญหา สามารถกู้ยืมจากเงินส่วนกลางนี้ได้ ในอัตราคนละไม่เกิน 15,000 บาท และกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีรายได้เข้ามาสมทบอีกหลายทาง เช่น รายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ รายได้จากการจำหน่ายปัจจัยการผลิต และเงินรางวัลจากการประกวดคุณภาพเมล็ดพันธุ์

5. การทำกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพบว่า การดำเนินกิจกรรมทำให้เกิดความสอดคล้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ เป็นการนำของเสียจากการดำเนินกิจกรรม เช่น เศษฟาง เศษต้นข้าว และเศษเปลือกข้าว มาใช้ประโยชน์ให้สร้างสรรค์ โดยการทำเป็นปุ๋ยหมัก และน้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้ในการบำรุงดินในพื้นที่และต้นข้าว น้ำส้มควันไม้เพื่อกำจัดแมลง แทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดแมลง และยังสามารถนำเศษฟางมาใช้ทำเพลิงหลังคาบ้านแคว้นกันแดดกันฝน เพื่อใช้เก็บวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมได้

นอกจากนี้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อได้ทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในหลายๆ ด้านแก่ชุมชนและสังคม เช่น การรณรงค์ไม่เผาของเสียจากการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม การลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูพืช การถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การเป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคีของชุมชน และการเข้าร่วมงานวันเด็กเพื่อขนมและของขวัญ

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อทั้ง 3 มีข้อเสนอแนะที่ไปในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การแก้ไขปัญหาหลัก คือ การปนพันธุ์ เนื่องจากสมาชิกบางรายยังขาดความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมอาจจะปล่อยปะละเลยเรื่องวัชพืชและต้นข้าวที่แปลกพันธุ์ปนอยู่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิตโดยรวมของกลุ่ม ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาสมาชิกอยู่เสมอ โดยการประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยและเน้นย้ำให้สมาชิกเห็นถึงความสำคัญ ให้เกิดแรงกระตุ้น และความกระตือรือร้น ในการดำเนินกิจกรรม

2. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะต้องเป็นผู้ที่มีใจรักในสิ่งที่ทำ และทำในสิ่งที่ชอบ จึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จะช่วยทำให้รู้สึกมีความกระตือรือร้น มีความขยันขันแข็ง และรู้สึกอยากอยากทำงาน สิ่งนี้จะช่วยให้ก้าวหน้าจนพบกับความสำเร็จได้

3. สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อต้องมีความภูมิใจในอาชีพของตน เพราะเป็นอาชีพที่เป็นนายของตัวเอง และมีอิสระในการทำงาน อาชีพเกษตรกรจะไม่ตกงานหากไม่เกียจคร้าน

และที่สำคัญเกษตรกรเป็นเสมือนกระดูกสันหลังของชาติที่หล่อเลี้ยงคนในประเทศ ให้มีสินค้าเกษตร บริโภคเพื่อความอยู่รอด

4. เกษตรกรควรปรับตัวให้รู้จักสังคมนาภายนอกมากยิ่งขึ้น เพราะยุคปัจจุบันผู้บริโภคหันมาดูแล สุขภาพในการหาสิ่งที่ดีและมีคุณภาพเพื่อบริโภค ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องหันมาทำกิจกรรมของตน โดย การเน้นเกษตรปลอดภัยให้มากขึ้น โดยการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดศัตรูลง และหันมาใช้ปุ๋ย หมักชีวภาพให้มากขึ้นแทน เพื่อรักษาสมดุลระหว่างผู้ผลิตและสิ่งแวดล้อม

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสามารถทำการอภิปรายกับแนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะ การเป็นผู้ประกอบการ 5 ประการ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบความสำเร็จได้ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความคิดริเริ่มในการดำเนินงานกลุ่ม

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อขึ้นมาเพื่อดำเนิน กิจกรรมภายในชุมชน และมีระบบการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระเชื้อวชาญ คำบาง (2551) ที่ทำการศึกษารื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมและวิถีชีวิตของ เกษตรกรในชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า มีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือใน การต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง วิถีชีวิตของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการเกษตรมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ต่างๆของชุมชนสม่ำเสมอ มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น และพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มเครือญาติ ทำให้มี ความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่นกับคนในชุมชน และมีโอกาสได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่าง ทัวถึง

2. ความสามารถในการบริหารและจัดการกลุ่ม

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า หลังจากทีกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อเสร็จสิ้นการดำเนิน กิจกรรมแล้ว จะมีการปลูกพืชต่างๆหมุนเวียน เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรอีกด้าน และลดการใช้ ปุ๋ยเคมี รวมถึงสารเคมีกำจัดแมลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระเชื้อวชาญ คำบาง (2551) ที่ทำการศึกษารื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมและวิถีชีวิตของเกษตรกรในชุมชน เพราะ ผลงานวิจัยพบว่า เป็นการลดการใช้ปุ๋ยเคมีและหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทน มีการปลูกพืชหมุนเวียน ปลูก พืชแบบผสมผสาน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาคม พรหมเสน (2552) ที่ทำการศึกษารื่อง การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอ

แม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เพราะผลการวิจัยพบว่า เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกพืชแบบอินทรีย์ และใช้ต้นทุนการผลิตพืชอินทรีย์เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตแบบไม่ได้ใช้อินทรีย์ พบว่าเกษตรกรใช้ต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมเท่ากัน

3. บทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การที่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีการจัดประชุมกันระหว่างสมาชิก เพื่อจะพูดคุยเกี่ยวกับแผนการดำเนินงาน เพื่อให้สมาชิกทุกคนนั้นได้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่มอย่างทอ่งแท้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิริพร นาคแก้ว (2549) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโครงการ ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์และหลักการดำเนินงานตาม โครงการ และการเข้าร่วมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในโครงการ มีประสบการณ์ในการทำนา มีประสบการณ์ในการฝึกอบรม มีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี และการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตตามโครงการ

4. ความมั่นคงและฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า จากเดิมก่อนเริ่มตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ เกษตรกรส่วนมากจะผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง และเกษตรกรได้รับคำแนะนำจากนักวิชาการเกษตรของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่ ถึงหันมาทำการผลิตเมล็ดพันธุ์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปวินท์ หน่อแก้ว (2552) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการผลิตพืชเชิงพาณิชย์ของชาวปกาเกอะญอ: กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนแปะตำบลบ้านแปะ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของเกษตรกรภายใต้การเปลี่ยนสังคมเกษตรกรรมสู่การผลิตพืชเชิงพาณิชย์นั้น ตามลักษณะดั้งเดิมนั้นเป็นการเพาะปลูกข้าวเพื่อการบริโภคเป็นหลัก มีการปลูกพืชผักอย่างอื่นผสมผสานไปในไร่ข้าว เช่น มัน เผือก ถั่ว งา และแดง ซึ่งเป็นการผลิตเพื่อเก็บไว้บริโภคแทบทั้งสิ้น และรูปแบบการใช้ที่ดินมักจะเป็นการทำไร่หมุนเวียน แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตและวิธีการผลิตเดิมได้เปลี่ยนไปเนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น จึงต้องหันมาทำเกษตรเชิงพาณิชย์

5. การทำกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีการณรงค์ในการลดการเผาเศษของเสียจากการดำเนินกิจกรรม ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และลดการใช้สารเคมีกำจัดแมลง เพื่อรักษา

ความสมดุลในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวระหว่างเกษตรกรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ พระเจ้าชาวนา คำบาง (2551) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมและวิถีชีวิตของเกษตรกรใน ชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ชาวบ้านมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตด้านการเกษตร โดยการลดต้นทุน การผลิต เช่น ลดการใช้สารเคมีและหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนมีการปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกพืชแบบ ผสมผสาน และมีการส่งเสริมและรื้อฟื้นพิธีกรรมต่างๆเพื่อให้ชาวบ้านกลับมาเห็นความสำคัญของภูมิ ปัญญาของชุมชน และเห็นความสำคัญของพิธีกรรมและประเพณีต่างๆของชุมชน

5.3 ข้อค้นพบ

การศึกษาเรื่อง การถอดบทเรียนของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาพบข้อค้นพบที่สำคัญได้ ดังนี้

1. ข้อค้นพบในด้านการเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อสามารถอาศัยการเรียนรู้ในการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามบุคคล กลุ่ม และ โครงการ เพราะเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีการพูดคุยกัน มีการเล่าเรื่อง และมีการดำเนินกิจกรรม ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้สามารถสร้างรูปแบบการเรียนรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่มได้ โดยในระยะสั้นจะช่วยทำให้สมาชิกเกิดการปรับปรุงเทคนิคการทำงานในระยะกลางจะช่วยทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นในการทำงานและการกล้าเผชิญกับปัญหามากขึ้น และเกิดพัฒนาการที่ดีขึ้นของการดำเนินงาน และในระยะยาวจะช่วยทำให้สมาชิกเกิดต้นแบบการทำงานที่ดี เกิดรูปแบบกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และเกิดความเข้าใจปัญหาการทำงานอย่างเป็นระบบ

2. ข้อค้นพบในด้านความคิดริเริ่มในการดำเนินงานกลุ่ม โดยเริ่มจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่เกิดจากนักวิชาได้ให้โอกาส ด้วยการถ่ายทอดความรู้ให้เห็นถึงความสำคัญของเมล็ดพันธุ์ข้าว และได้ถ่ายทอดความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีเกษตร เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อสามารถดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงาน และสิ่งที่สามารถนำพากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบความสำเร็จได้คือ คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดี ซึ่งเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ และมีความสามารถในการแข่งขันสูงในการประกวดคุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว เพราะเมล็ดพันธุ์จากบ้านหม้อมักจะเข้ารอบลืออยู่เสมอ

3. ข้อค้นพบที่น่าสนใจของงานวิจัยฉบับนี้ คือ ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ เพราะมีการบริหารจัดการ มีการคิดการวางแผนดำเนินการในด้านต่างๆ มีการควบคุมดูแล มีการคัดเลือกบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน ตลอดจนดูแลรักษา มีลักษณะการเป็นผู้นำ และรู้หลักการบริหารงาน เมื่อต้องทำงานร่วมกับคนหลาย

ระดับในภาวะที่แตกต่างกัน ซึ่งจะสามารถนำพากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อประสบความสำเร็จได้

4. ข้อค้นพบในด้านบทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อใช้ระบบการดำเนินกลุ่มแบบครอบครัว ซึ่งสมาชิกคนใดที่กำลังประสบกับปัญหา สมาชิกทุกคนจะร่วมช่วยกันปรึกษาและหาทางแก้ไขด้วยกัน จึงทำให้สมาชิกเกิดความสนิทสนมกันภายในกลุ่ม และหากสมาชิกคนใดที่มองเห็นจุดอ่อนหรือปัญหาของกลุ่ม สามารถเสนอความคิดให้แก่สมาชิกทั้งหมดได้รับรู้ เพื่อหาวิธีการพัฒนากลุ่มต่อไปให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

5. ข้อค้นพบในด้านความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่ม โดยเริ่มแรกจากการก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อขึ้นมา ได้รับการสนับสนุนเงินทุนเพียง 7,000 บาท จากสำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย แต่สมาชิกภายในกลุ่มสามารถระดมเงินทุนกันเพื่อใช้ในการหมุนเวียน จนปัจจุบันมีเงินหมุนเวียนในบัญชี 314,461 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การที่กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อสามารถรักษาเสถียรภาพทางการเงินไว้ได้ ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จได้เช่นกัน เพราะการที่จะดำเนินการใดๆ ล้วนแล้วต้องมีค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวขับเคลื่อนอยู่เสมอ มีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิต อันนำมาซึ่งผลกำไรให้กลุ่มสามารถรักษาเสถียรภาพทางการเงินได้

6. ข้อค้นพบในการทำกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมีการณรงค์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยการไม่ให้สมาชิกในกลุ่มเผาของเสียจากการดำเนินกิจกรรม และให้นำของเสียเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ด้วยการทำปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยหมักชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ และน้ำส้มควันไม้ นอกจากนี้ปัจจัยการผลิตที่ทำขึ้นเองจะใช้ในการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน แทนการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดแมลง เพื่อเป็นการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ชุมชน ซึ่งผลผลิตที่ได้มีคุณภาพและปลอดภัยจากสารเคมี

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการ

1. การเรียนรู้ เกษตรกรผู้ประกอบการในยุคที่ราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวนนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมตัวศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อจะได้รับมือกับวิธีการเป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ให้ได้วิธีการบริหารจัดการและวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม เพื่อจะช่วยเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิตที่จะทำให้ผู้ประกอบการมีผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น และเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อที่จะปรับตัวได้ทันต่อสถานการณ์ในความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า

2. การสื่อสารภายในกลุ่ม ฝ่ายบริหารของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ควรมีการจัดประชุมระหว่างสมาชิกให้บ่อยขึ้น จากปัจจุบันเข้าร่วมประชุม 2-3 เดือนต่อครั้ง มาเป็นการเข้าร่วมประชุม 1 เดือนต่อครั้ง เพื่อที่จะได้เป็นการพูดคุยถึงปัญหาของแต่ละคนว่ามีความเหมือนและแตกต่างกันเพียงใด และเป็นการหาบทสรุปของทางออกร่วมกัน กลุ่มจะได้มีความเข้มแข็งในการดำเนินงานและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังพัฒนาสมาชิกไปในตัว เพราะการพูดคุยกันเป็นการทบทวนความรู้ และเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

3. การมีใจรัก เกษตรกรควรมีใจรักในอาชีพของตนเอง เพราะต้องพึ่งพาอาศัยงานและยังเป็นการหาเลี้ยงดำรงชีพ การที่ผู้คนจะทำงานหรือจะดำรงอาชีพใดๆ ได้นั้นต้องมีใจที่รักในอาชีพ เพราะจะช่วยให้มีความทะเยอทะยาน มีแรงกระตุ้น ความกระตือรือร้น และมีความเพียรพยายามมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นบันไดก้าวแรกสู่ความสำเร็จในตัวเอง

4. ความภูมิใจในอาชีพ ควรมีความภาคภูมิใจในมีดำรงอาชีพเกษตรกร แม้จะเป็นอาชีพที่ไม่ได้มีหน้าตาทางสังคม และไม่มียศถาบรรดาศักดิ์ แต่เกษตรกรยังคงมีศักดิ์ศรีในการเป็นมนุษย์เท่าอย่างเทียมกัน เป็นผู้ที่ผลิตอาหารให้ผู้อื่นภายในประเทศและต่างประเทศได้บริโภคเพื่อดำรงชีวิตให้คงอยู่ต่อ ซึ่งเป็นเสมือนกระดูกสันหลังที่มีความสำคัญต่อประเทศ

5. การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ ควรมีการสร้างเครือข่ายในชุมชนกับชุมชนใกล้เคียง เพื่อเป็นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่แน่นแฟ้นต่อกัน และยังเป็นการแลกเปลี่ยนแนวความคิดและความรู้ เพราะแต่ละชุมชนจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของพื้นที่และบริบทของชุมชน และควรร่วมมือกันในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เช่น การพัฒนาให้เป็นชุมชนตัวอย่างสีเขียวของจังหวัดเชียงใหม่

6. การทำสื่อการเรียนรู้ ควรมีการสร้างสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยการจัดทำหนังสือคู่มือ หรือแผ่นพับ เกี่ยวกับความสำคัญและวิธีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพราะเป็นการให้ผู้ศึกษาจากภายนอกได้รับการเรียนรู้ข้อมูลในเบื้องต้น และควรมีการจัดทำวิทัศน์ของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อขึ้นมา เพื่อผู้ที่มาศึกษาจะได้เห็นภาพและเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศภายในชุมชน เพราะมีสถานที่ที่เหมาะสมในการสร้างเป็นฐานการเรียนรู้ เช่น ฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ ฐานการผลิตปุ๋ยหมัก ฐานการผลิตน้ำหมักชีวภาพ และฐานการผลิตน้ำส้มควันไม้ เป็นต้น

7. การพัฒนาความรู้ ควรมีการเชิญนักวิชาการเกษตรทั้งจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ให้เข้ามาทำการอบรมแก่สมาชิกให้บ่อยมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการได้รับความรู้และแนวคิดใหม่ๆ จะช่วยเสริมสร้างแนวความคิดใหม่ๆ ให้กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิก รวมไปถึงการจัดทำกิจกรรมสาธารณะ

ประโยชน์ โดยใช้จุดเด่นของกลุ่มเป็นแกนหลักในงาน คือ คุณภาพเมล็ดพันธุ์ข้าว และมีการถ่ายทอดความรู้ด้วยการออกงานนิทรรศการต่างๆ

5.4.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกในหัวข้อ การเปรียบเทียบบทเรียนของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อกับวิสาหกิจชุมชนอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้ได้เจาะจงเฉพาะเกษตรกรกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อเพียงแห่งเดียว จึงยังไม่เห็นภาพรวมที่ชัดเจนของบริบทชุมชนอื่นๆ ที่อาจจะมีสภาพแวดล้อมแตกต่างกันออกไป และการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่แตกต่างกัน

2. ควรมีการศึกษา แนวทางในอนาคตของกลุ่มด้านการจัดการบุคลากรที่มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากจำนวนสมาชิกในกลุ่มลดลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อศึกษาหาสาเหตุของกลุ่มที่สมาชิกนั้นออกจากกลุ่มไป และเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา

3. ควรมีการศึกษา การเปรียบเทียบการตลาดระหว่างกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นที่ไม่ได้จดทะเบียน เนื่องจากจะเป็นการวัดผลตอบแทนจากการดำเนินงานในแต่ละฤดูกาลผลิตเมล็ดพันธุ์ซึ่งกันและกัน

4. ควรมีการศึกษา ทักษะของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อและชุมชนบ้านหม้อ เพราะในชุมชนบ้านหม้อมีผู้ทำการปลูกข้าวเองโดยไม่เข้าร่วมกลุ่ม เป็นการศึกษาเพื่อให้สาเหตุและเหตุผลในผู้คนในชุมชนนั้นที่มีต่อกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

5. ควรมีการศึกษา การเปรียบเทียบผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ เพราะจะเป็นแนวทางให้เกษตรกรอีกหลายท้องถิ่น ได้รับรู้ถึงความแตกต่างของการเกษตรทั้งสองรูปแบบ

5.4.3 ข้อจำกัดของการศึกษาครั้งนี้

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเฉพาะกับเกษตรกรที่ถูกเลือกให้เป็นตัวแทนกลุ่ม ซึ่งยังไม่ได้มีการเปรียบเทียบเกษตรกรในกลุ่มเดียวกันทั้งหมด

บรรณานุกรม

- กระทรวงพาณิชย์. 2555. “ยุทธศาสตร์การค้าในปี 2555-2556.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา www2.moc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5704 (10 กุมภาพันธ์ 2558).
- กฤษฎา นาโสก. 2552. “วิถีสาวนาอีสานตอนล่าง: ศึกษากรณีชุมชนชาวบ้านตำแย ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี, 135 หน้า.” ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- ข้าวดอกมะลิ 105 ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านกลาง. “ข้าวหอมมะลิ : การผลิตให้มีคุณภาพดีและผลผลิตสูง.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.natsima.com/agriculture-environment/thai-jasmine-rice/> (20 กันยายน 2558)
- ข้าวสันป่าตอง 1 กรมส่งเสริมการเกษตร. “ข้าวสันป่าตองกับลักษณะเด่นและวิธีการปลูกให้ผลผลิตสูง.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id> (20 กันยายน 2558)
- จักรี พรหมศิริ. 2550. “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษาเปรียบเทียบการระหว่างชุมชนดั้งเดิมและชุมชนตั้งใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ทฤษฎีการพัฒนาที่ยั่งยืน. “หลักแนวคิดในการพัฒนาการเกษตรชุมชนที่ยั่งยืน.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.rattanasak.sustainableoffice.com> (10 กุมภาพันธ์ 2558).
- บทสรุปจากกิจกรรม. “ถอดบทเรียน : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.elearning.ns.mahidol.ac.th/km/blog:CHAWANUN&Itemid> (11 กุมภาพันธ์ 2558)
- ปวินท์ หน่อแก้ว. 2552. “การปรับเปลี่ยนรูปแบบของการผลิตพืชเชิงพาณิชย์ของชาวปกากะญอ : กรณีศึกษาหมู่บ้านขุนแปะตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พระเชี่ยวชาญ คาบาง. 2551. “การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมและวิถีชีวิตของเกษตรกรในชุมชน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มณฑา เก่งการพานิช. 2555. “หลักการถอดบทเรียน.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา www.ph.mahidol.ac.th/sos/group6/lesson_learned.pdf (11 กุมภาพันธ์ 2558)

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เมล็ดพันธุ์และวิธีการผลิตพันธุ์ข้าว. “องค์ความรู้เรื่องข้าวโดยสำนักวิจัยและพัฒนาข้าว.” [ออนไลน์].
แหล่งที่มา <http://www.brrd.in.th/rkb/seed/index.php.htm> (26 กันยายน 2558)
- วรรณชัย พรหมมานะ. 2557. “คุณลักษณะผู้ประกอบการ.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<https://www.gotoknow.org/posts/105654> (13 กุมภาพันธ์ 2558)
- วารจกนา จันทร์คง. 2557. “การถอดบทเรียน.” สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.stou.ac.th/schools/shs/booklet/book571/rsearch571.pdf> (10 กุมภาพันธ์ 2558)
- ศุภวัฒน์ พลายน้อย. 2556. “น่านาวิถีวิทยาการถอดบทเรียนและสังเคราะห์องค์ความรู้.”
(พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่งจำกัด
- ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่. 2555. “กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว.” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://cmi-rsc.ricethailand.go.th/> (11 กุมภาพันธ์ 2558)
- ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่. 2553. “คู่มือกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ: การได้รับรางวัลกลุ่ม
ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวดีเด่น.” พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: บริษัท นันทพันธ์ฟรินดิง จำกัด.
- ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงใหม่. 2555. “คู่มือกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ : บริบทของชุมชน.”
พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: บริษัท นันทพันธ์ฟรินดิง จำกัด.
- สิริพร นาคแก้ว. 2549. “ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโครงการศูนย์
ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สำนักข่าวไทยนิวส์. 2557. “สรุปผลตรวจสอบคุณสมบัติชาวนากว่า 51,000 ครัวเรือน.” [ออนไลน์].
แหล่งที่มา <http://www.thainews70.com/ข่าวหน้า-1-อาชญากรรม/ช่วยชาวนา>
เชียงใหม่-จ่าย/ (10 กุมภาพันธ์ 2558).
- อาคม พรหมเสน. 2552. “การยอมรับระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการ
หลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่.” การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหาร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ภาคผนวก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
บ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่

**Lesson Learned about Characteristics of Successful Entrepreneur of Ban Mor Rice Seed
Producer Group, Chiang Mai Province**

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อถอดบทเรียนคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ จังหวัดเชียงใหม่ โดยข้อมูลที่ได้รับจะใช้เป็นแนวทางให้เกษตรกรหรือผู้ที่มีความสนใจที่จะทำการเรียนรู้ ดังนั้นผู้ศึกษาใคร่ขอความร่วมมือจากท่านให้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ผ่านการสัมภาษณ์ ซึ่งคำตอบของท่านจะถือเป็นความลับและนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาเท่านั้น ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้การอนุเคราะห์คำชี้แจง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและการดำเนินการของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ – นามสกุล

1.2 เพศ

1.3 อายุ

1.4 สัญชาติ

1.5 ระดับการศึกษา

1.6 ที่อยู่อาศัย

1.7 สถานภาพทางการสมรส

1.8 จำนวนสมาชิกในครอบครัว

- 1.9 อาชีพหลัก/สถานที่ทำงาน/ตำแหน่ง
- 1.10 อาชีพเสริม/สถานที่ทำงาน/ตำแหน่ง
- 1.11 รายได้ต่อเดือน
- 1.12 ประสบการณ์ในการทำนาปลูกข้าวมาแล้วกี่ปี
- 1.13 เข้าร่วมสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อมาแล้วกี่ปี
- 1.14 จำนวนพื้นที่ทำการปลูกข้าว
- 1.15 ต้นทุนในการปลูกข้าวต่อไร่
- 1.16 ในปีที่ผ่านมาปลูกข้าวได้รวมทั้งหมดเท่าใด
- 1.17 ในปีที่ผ่านมาจำหน่ายข้าวรวมทั้งหมดเป็นเงินเท่าใด
- 1.18 ในปีที่ผ่านมามีผลกำไรหลังหักต้นทุนแล้วเท่าใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

- 2.1 ปีที่ก่อตั้งกลุ่ม
- 2.2 จำนวนสมาชิกทั้งหมดกี่คน
- 2.3 การจัดโครงสร้างองค์กรและการจัดสรรหน้าที่
- 2.4 เกณฑ์การคัดเลือกบุคลากรเข้าร่วมสมาชิก
- 2.5 อายุการเป็นสมาชิก และมีการจ่ายค่าบำรุงรายปีหรือไม่
- 2.6 เหตุผลในการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ
- 2.7 กฎระเบียบและข้อบังคับมีอะไรบ้าง
- 2.8 บทลงโทษกับบุคลากรที่ทำผิดกฎของกลุ่ม
- 2.9 วิธีปฏิบัติงานการดำเนินงานภายในกลุ่ม
- 2.10 มีหน่วยงานใดให้การสนับสนุนบ้าง
- 2.11 เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้นำมาจากที่ไหน
- 2.12 เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูกใช้เมล็ดพันธุ์อะไร
- 2.13 มีวิธีการดูแลรักษาต้นข้าวจากศัตรูพืชอย่างไร
- 2.14 ปัญหาที่พบในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- 2.15 วิธีการแก้ไขปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
- 2.16 การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังจากเก็บเกี่ยวแล้วทำอย่างไร
- 2.17 การจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นแบบใด
- 2.18 ลูกค้าที่มาซื้อข้าวส่วนใหญ่เป็นใคร
- 2.19 ราคาขายเมล็ดพันธุ์ข้าวกิโลกรัมละเท่าใด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการและการดำเนินการของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักแนวคิดและทฤษฎีคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการ 5 ประการ

3.1 ความคิดริเริ่มในการดำเนินงานกลุ่ม

3.1.1 ให้ท่านเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติการก่อตั้งกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ว่าทำไมถึงก่อตั้งขึ้นมา ใครเป็นรุ่นบุกเบิก และมีผู้ไม่เห็นด้วยหรือไม่

3.1.2 ในขณะที่ตั้งกลุ่มมีปัญหาอะไรใหญ่ๆบ้าง แล้วมีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร

3.1.3 ท่านเคยคิดว่าจะยุบกลุ่มหรือไม่ และสาเหตุคืออะไร แล้วเพราะอะไรถึงไม่ยุบกลุ่มนี้

3.1.4 อะไรที่ท่านคิดว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่ม เพราะอะไรถึงคิดว่าเป็นสิ่งนี้

3.1.5 ท่านคิดว่ากลุ่มของท่านประสบความสำเร็จในระดับใด และจะทำอย่างไรให้ดียิ่งขึ้น

3.1.6 ท่านคิดว่าทำไมต้องทำให้กลุ่มของท่านมีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกๆปี

3.2 ความสามารถในการบริหารและจัดการกลุ่ม

3.2.1 กลุ่มของท่านมีแรงจูงใจใดบ้าง เพื่อให้ได้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีเพราะอะไร

3.2.2 ท่านคิดว่ากลุ่มของท่านมีศักยภาพในด้านใดบ้าง นอกเหนือจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

3.2.3 กลุ่มของท่านมีการกระจายงานแก่สมาชิกอย่างไร

3.2.4 กลุ่มของท่านมีการหาสมาชิกที่มีศักยภาพเพิ่มอย่างไร (คล้ายกับข้อ 2.4)

3.2.5 เมื่อกลุ่มของท่านเข้าร่วมประชุมกันและจะมีการพูดคุยกันในเรื่องสำคัญอะไรบ้าง และมีการจดบันทึกรายงานการประชุมอย่างไร

3.2.6 กลุ่มของท่านมีการพัฒนาสมาชิกอย่างไร (เช่น ประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การดูงานต่างสถานที่ และการอบรมจากนักวิชาการ)

3.2.7 กลุ่มของท่านมีการตั้งงบประมาณในการพัฒนาสมาชิกอย่างไร

3.2.8 กลุ่มของท่านได้ดูแลและเอาใจใส่เพื่อนร่วมสมาชิกในด้านใดบ้าง

3.2.9 กลุ่มของท่านมีการให้รางวัลหรือเงิน โบนัสแก่สมาชิกอย่างไรบ้าง

3.2.10 กลุ่มของท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกในด้านใดบ้าง และมีวิธีการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร

3.3 บทบาทการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

3.3.1 ในฐานะที่ท่านเป็นสมาชิกและมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ท่านมองว่าสิ่งที่ทำอยู่นี้มีความหมายต่อท่านในด้านใดบ้าง

3.3.2 ท่านมีหน้าที่รับผิดชอบอะไรในกลุ่มบ้าง และทำอย่างไร

3.3.3 สมาชิกในกลุ่มของท่านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกันอย่างไรบ้าง

3.3.4 ท่านเคยมีปัญหากับสมาชิกกลุ่มหรือไม่ และท่านจัดการแก้ไขปัญหายังไง

3.3.5 ท่านคิดว่าความเจริญและความก้าวหน้าของกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับอะไรบ้าง เพราะอะไร

3.3.6 ท่านมีข้อเสนอแนะที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มให้มีส่วนร่วมมากขึ้นอย่างไร

3.4 ความมั่นคงและฐานทางเศรษฐกิจของกลุ่ม

3.4.1 กลุ่มของท่านมีวิธีการดูแลเรื่องระบบการเงิน และมีการบริหารการเงินของกลุ่มอย่างไร

3.4.2 ท่านคิดว่าระบบการเงินของกลุ่มมีความรอบคอบและโปร่งใสอย่างไร

3.4.3 หน่วยงานทั้งจากภาครัฐและเอกชน ได้ให้ความช่วยเหลือหรือมีบทบาทสนับสนุนทางด้านใดบ้างแก่กลุ่มของท่าน

3.4.4 จากผลงานด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์และจำหน่ายออกไปในปีที่ผ่านมาแล้วเป็นอย่างไร

3.4.5 ท่านคิดว่าในปีนี้จะทำอย่างไรให้ดีขึ้น

3.4.6 หากกลุ่มของท่านประสบปัญหาด้านการเงินขาดแคลน จะมีวิธีการแก้ไขปัญหายังไง

3.4.7 สมาชิกกลุ่มมีหนี้สินทั้งจากในระบบหรือนอกระบบหรือไม่ และมีวิธีการจัดการอย่างไร

3.5 การทำกิจกรรมด้านสาธารณะประโยชน์ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3.5.1 กลุ่มของท่านรับรู้ข่าวสารและความเคลื่อนไหวของด้านสิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กรอย่างไร

3.5.2 กลุ่มของท่านมีการใช้วิธีการใดบ้าง มีการดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความสมดุลซึ่งกันและกันหรือไม่ และทำอย่างไร

3.5.3 กลุ่มของท่านมีการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดของเสียขึ้นหรือไม่ และมีการจัดการของเสียเหล่านั้นอย่างไร โดยผู้ใด ทำได้ดีเพียงใด และจะปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไร

3.5.4 กลุ่มของท่านได้ทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในด้านใดแก่สังคมบ้าง

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

4.1 ท่านมีข้อเสนอแนะในการนำพากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อให้ประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง

4.2 จากประสบการณ์ของท่านในการเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ ท่านจะบอกบทเรียนที่ผ่านมาจากประสบการณ์ของท่านแก่คนรุ่นใหม่อย่างไรบ้าง

4.3 กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อจะมีการดำเนินกิจกรรมอย่างไรบ้าง ในประเด็นที่สมาชิกของกลุ่มลดลง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

ภาคผนวก ข

หนังสือยินยอมให้ข้อมูลเพื่อการศึกษา และเผยแพร่ผลการศึกษา

เขียนที่

วันที่ 21 สิงหาคม 2558

โดยหนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว อุทัยวรรณ อธิษฐ์ (ผู้มีอำนาจลงนาม)
 ตำแหน่ง ประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวน้ำหมัก บริษัท
 ตั้งอยู่เลขที่ หมู่ที่ 12 ตำบลป่าไร่ อำเภอสีมหาราช จังหวัดชัยภูมิ
 ขอทำหนังสือฉบับนี้เพื่อเป็นหลักฐานแสดงว่าข้าพเจ้าได้รับทราบและยินยอมให้ นาย/นาง/นางสาว สิทธิพงษ์
 ยิ่งงามแก้ว รหัสนักศึกษา 561952057 สังกัด ภาควิชาการเกษตรวไลยกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ทำการค้นคว้าแบบอิสระ/วิทยานิพนธ์ เรื่อง การถอดแบบยีนที่ปลูกอนุกรมที่ 13
 ดงพล ศิวรังของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวน้ำหมัก จังหวัดชัยภูมิ
 เข้ามาศึกษาและเก็บข้อมูล ณ หน่วยงานของข้าพเจ้าตามคำชี้แจงของผู้ศึกษา และอนุญาตให้นำผลการศึกษาเผยแพร่
 ผู้สาธารณะได้

ทั้งนี้หากผู้ศึกษาได้กระทำภายในขอบเขตอำนาจของหนังสือยินยอมฉบับนี้ให้มีผลสมบูรณ์และ
 ขอบด้วยกฎหมายทุกประการและหากมีผลกระทบหรือเกิดความเสียหายขึ้นจะไม่มี การเรียกร้องแต่อย่างใด
 เพื่อเป็นหลักฐานแห่งความยินยอมนี้ ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อและประทับตรา (ถ้ามี) ไว้ต่อ
 หน้าพยาน

ลงชื่อ อุทัยวรรณ อธิษฐ์
 ผู้มีอำนาจลงนาม (..... อุทัยวรรณ อธิษฐ์)
 ตำแหน่ง ประธานกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวน้ำหมัก
 ลงชื่อ สิทธิพงษ์ ยิ่งงามแก้ว
 ชื่อผู้ศึกษา (..... สิทธิพงษ์ ยิ่งงามแก้ว)
 ประทับตราองค์กร

ลงชื่อ สุกัญญา อธิษฐ์
 ชื่อพยาน (..... สุกัญญา อธิษฐ์)
 ลงชื่อ วิ
 ชื่อพยาน (..... วิ)

ที่ ศธ.๖๓๙๓(๒๓)/๑๖๓

สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒๓๙ ถนนห้วยแก้ว อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๐๐

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

เรื่อง ขออนุญาตให้นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร เข้าเก็บข้อมูลประกอบการทำวิจัย
การคั้นคว่ำแบบอิสระ
เรียน คุณอุ้มเมือง อาทิตย์

ด้วยนายสิทธิพงษ์ ยิ่งงามแก้ว รหัสประจำตัว ๕๐๙๙๓๒๐๓๗ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตร
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร แผนก ข บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มีความประสงค์ทำการวิจัยเพื่อการคั้นคว่ำแบบอิสระ เรื่อง “การถอดบทเรียนของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ
ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ” โดยมีวัตถุประสงค์จะขออนุญาต
เข้าเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการทำวิจัยเพื่อการคั้นคว่ำ
แบบอิสระในเรื่องดังกล่าวข้างต้น

สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จึงขออนุญาต
ให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูล ณ หน่วยงานแห่งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการทำวิจัยเพื่อการคั้นคว่ำแบบอิสระ
ของนักศึกษาให้สำเร็จลุล่วงต่อไป ทั้งนี้ นักศึกษาจะมาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.พิชญลักษณ์ พิชญกุล)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

ประจำสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร

สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมเกษตร
โทรศัพท์ ๐๕๓-๔๔๒๔๓๐, ๐๘๑-๘๘๑๒๒๘๕

ใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว
สำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว กรมการข้าว
ประจำปี พ.ศ. 2549

ใบทะเบียนเลขที่ ชม 49081

ใบทะเบียนฉบับนี้ออกให้แก่

กลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว บ้านหม้อ

สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ 25 หมู่ที่ 12 ตำบล ป่าไผ่ อำเภอ สันทราย จังหวัด เชียงใหม่
เพื่อแสดงว่าเป็นกลุ่มที่ดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และจัดตั้งกลุ่มขึ้นตามระเบียบว่าด้วย
กลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ปี พ.ศ.2545 ประกาศ ณ วันที่ 22 กรกฎาคม 2545

ทะเบียนฉบับนี้ออกให้ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2549

(นายชัยฤทธิ์ ดำรงเกียรติ)

ผู้อำนวยการสำนักเมล็ดพันธุ์ข้าว

Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

หนังสือสำคัญฉบับนี้ให้ไว้แก่

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวบ้านหม้อ

ที่ตั้ง : เลขที่ 25 หมู่ที่ 12 ตำบลป่าไผ่

อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50210

โทรศัพท์: 0-5335-0270 โทรสาร: E-mail address :

เพื่อเป็นหลักฐานว่า ได้รับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เรียบร้อยแล้ว

รหัสทะเบียน 6-50-14-12/1-0009

ให้ไว้ ณ วันที่ 24 เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2549

ลงชื่อ..... นายทะเบียน

(นายประโยชน์ ปันเตนา)

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร อ. วิชาการการแทน

เกษตรอำเภอสันทราย

เกษตรอำเภอ

สำนักงาน เกษตรอำเภอสันทราย

จังหวัดเชียงใหม่

หมายเหตุ:

- (1) วิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ต้องแจ้งความประสงค์ที่จะดำเนินการต่อไป ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันสิ้นปีปฏิทินทุกปี หากไม่แจ้งเป็นเวลา 2 ปีติดต่อกัน อาจถูกถอนชื่อออกจากทะเบียน
- (2) การเลิกกิจการ จัดต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ประสงค์จะเลิกกิจการ

ใบรับรองการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการผลิตข้าวเปลือก

(Certificate for Good Agricultural Practice of Rice Production)

มาตรฐานการรับรอง มาตรฐานสินค้าเกษตรการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว (กษ 4401-2551)

ขอข้ายื่นให้การรับรอง การผลิตข้าวเปลือกเพื่อใช้รับประทานและแปรรูป ประเภทข้าว ทวีไป พื้นที่ปลูก 6 ไร่
มอบให้แก่ นายอุ่นเมือง อากิตช์ สถานที่ 25 หมู่ 12 ตำบลป่าไร่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

รหัสรับรอง กษ 09 4401-2551 57-50-0347 GAP

วันที่ให้การรับรอง 11 มีนาคม 2557 วันหมดอายุ 10 มีนาคม 2560

(นายชาญพิทยา ฉิมพาลี)
อธิบดีกรมการข้าว

กษ 09 4401-2551 57-50-0347 GAP

กรมการข้าว เกษตรกลางบางเขน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900 โทรศัพท์ 0 2561 5094 โทรสาร 0 2561 5094 e-mail : rcd@rice.thailand.go.th

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล

นายสิทธิพงษ์ ยี่งามแก้ว

วัน เดือน ปีเกิด

22 พฤษภาคม 2534

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

โรงเรียนดอนบอสโกวิทยา จังหวัดอุดรธานี

พ.ศ. 2552 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนอุดรพัฒนการ จังหวัดอุดรธานี

พ.ศ. 2556 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขา วัสดุศาสตร์ (อุตสาหกรรมการยาง)

คณะวิศวกรรมและอุตสาหกรรมเกษตร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

สงวนลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved